

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ PROGRAMI

GÜZEL SANATLAR LİSELERİNDE PERFORMANS
SANATINA YÖNELİK UYGULAMA VE ÖĞRENCİ
GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GÜLNAZ GÜRCAN BULUT

ANKARA
TEMMUZ, 2024

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ PROGRAMI

GÜZEL SANATLAR LİSELERİNDE PERFORMANS
SANATINA YÖNELİK UYGULAMA VE ÖĞRENCİ
GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GÜLNAZ GÜRCAN BULUT

DANIŞMAN: PROF. DR. KAFİYE ÖZLEM ALP

ANKARA
TEMMUZ, 2024

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne,

Gülnaz Gürcan Bulut adlı öğrencinin hazırladığı “Güzel Sanatlar Liselerinde Performans Sanatına Yönelik Uygulama ve Öğrenci Görüşlerinin Değerlendirilmesi” başlıklı bu çalışma Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı / Güzel Sanatlar Eğitimi Yüksek Lisans Programı’nda jüri üyelerince oy birliği ile **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

	<u>Jüri Üyeleri</u>	<u>İmza</u>
Başkan	Prof. Dr. Kafiye Özlem ALP	
Üye	Prof. Dr. Ayşe ÇAKIR İLHAN	
Üye	Doç. Dr. Ayben KAYNAR TANIR	

ONAY

Bu tez Ankara Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Öğretim Yönetmeliği’nin ilgili maddeleri uyarınca, jüri üyeleri tarafından 29/07/2024 tarihinde, Enstitü Yönetim Kurulu tarafından ise .../.../20... tarihinde kabul edilmiştir.

.....
Prof. Dr. Mehmet İkbâl YETİŞİR
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BİLDİRİMİ

Tez içindeki bütün bilgileri akademik yazım kurallarına uygun biçimde raporlaştırdığımı ve bunları etik ilkelere (atıfta bulunulan tüm yapıtlara kaynaklarda yer verilmesi, tezde kullanılan bilgi ve belgelere resmi yollarla ulaşılması ve bunların aslı bozulmadan kullanılması vb.) uygun olarak elde ettiğimi ve sunduğumu bildiririm.

Gölnaz GÖRCAN BULUT

ÖZET

GÜZEL SANATLAR LİSELERİNDE PERFORMANS SANATINA YÖNELİK UYGULAMA VE ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

GÜRCAN BULUT, Gülnaz

Yüksek Lisans Tezi, Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Kafiye Özlem ALP

Temmuz, 2024, xv + 116 Sayfa

Bu araştırma güzel sanatlar liselerindeki öğrencilerin disiplinler arası özelliği ile Çağdaş Sanat içinde büyük öneme sahip olan Performans Sanatına yönelik görüşlerini tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırma nitel ve nicel verileri barındıran içiçe/gömülü desenle oluşturulmuş karma yöntem araştırmasıdır. Araştırmanın çalışma grubunu 2023-2024 Eğitim Öğretim yılının birinci döneminde, Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı Sivas Merkez'de bulunan Muzaffer Sarısözen Güzel Sanatlar Lisesi'nde görsel sanatlar bölümünde 11.sınıfta eğitim alan gönüllü 14 öğrenci oluşturmuştur. Araştırma uygulaması kapsamında çalışma grubundaki öğrencilere beş hafta süren 15 saatlik Performans Sanatı ve sanatçıları konulu eğitim verilmiştir. Uygulamadan önce öğrencilerin ilgi ve bilgi seviyelerini belirlemek için “Performans Sanatına Yönelik Tutum Ölçeği” ve “Performans Sanatına Yönelik Bilgi Düzeyini Ölçen Açık Uçlu Sorular” ön test olarak uygulanmıştır. Ayrıca araştırmacı ve öğrenciler uygulama sürecine yönelik gözlem ve görüşlerini haftalık not almışlardır. Uygulama süreci aynı zamanda fotoğraf ve video ile kayıt altına alınmıştır. Uygulamada teorik bilgilerin yanında sanatçıların performansları öğrenciler tarafından canlandırılmıştır. Uygulamanın sonunda öğrencilerin geliştirdiği performans uygulama okulunun etkinlik salonunda başka öğrencilerin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Uygulamanın başındaki testler son test olarak tekrar uygulanmıştır. Araştırma uygulamasından elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin Performans Sanatına yönelik bilgi düzeylerinde bir artış olmuştur. Ancak uygulamanın başında kararsız eğilimli olan tutumların çoğunlukla negatif yönlü değişim gösterdiği görülmüştür. Sürece yönelik bulgular veren araştırmacı gözlem notları, öğrenci notları, fotoğraf ve video görüntüleri uygulamanın öğrenciler

için keyifli geçtiğini ve performans geliştirme ve uygulama durumlarının, öğrencilerin hayal gücünü geliştirdiğini ve özgüvenlerini arttırdığını göstermiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre Performans Sanatının kapsamlı anlatılması, kamusal alanda sanatsal faaliyetlere yer verilmesi, sanat malzemesindeki değişime yönelik araştırmalar yapılması, gibi önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Performans Sanatı, Uygulamalı Sanat Eğitimi, Kamusal Alanda Sanat

ABSTRACT

APPLICATION REGARDING PERFORMANCE ART IN FINE ARTS HIGH SCHOOLS AND EVALUATION OF STUDENT OPINIONS

GÜRCAN BULUT, Gülnaz

Master Degree, Department of Fine Arts Education

Supervisor: Prof. Dr. Kafiye Özlem ALP

July 2024, xv + 116 Pages

This research aims to determine the opinions of students in fine arts high schools about Performance Art, which has great importance in Contemporary Art due to its interdisciplinary feature. The study is mixed-method research formed with an embedded design that includes both qualitative and quantitative data. The study group consisted of 14 volunteer students from the 11th grade in the visual arts department at Muzaffer Sarısözen Fine Arts High School in Sivas, affiliated to the Ministry of National Education, during the first semester of the 2023-2024 academic year. As part of the research application, the students in the study group received 15 hours of training over five weeks on the subject of Performance Art and its artists. Before the application, the "Attitude Scale Towards Performance Art" and "Open-Ended Questions Measuring the Knowledge Level of Performance Art" were applied as pre-tests to determine the students' levels of interest and knowledge. Additionally, the researcher and students took weekly notes on their observations and opinions regarding the application process. The process was also recorded with photos and videos. In the application, besides theoretical knowledge, students revived the performances of the artists. At the end of the application, the performance developed by the students was presented in the school's event hall with the participation of other students. The tests conducted at the beginning of the application were reapplied as post-tests. According to the results obtained from the research application, there was an increase in students' knowledge levels regarding Performance Art. However, it was observed that the initially indecisive attitudes mostly changed in a negative direction. The researcher's observation notes, student notes, photos, and video records providing findings related to the process

indicated that the application was enjoyable for the students and that the performance development and application situations enhanced the students' imagination and increased their self-confidence. Based on the results obtained from the research, recommendations were made, such as comprehensively explaining Performance Art, including artistic activities in public spaces, and conducting research on changes in art materials.

Key Words: Performance Art, Applied Art Education, Art in Public Area

ÖNSÖZ

Ders aldığım dönemde keyifli bir şekilde öğrendiğim Performans Sanatını, Performans Sanatı konulu tezim kapsamında benim öğretici konumda olarak anlatmam ve çalışmam da yer alan öğrencilerin de ilgiyle dinlediğini görmek oldukça güzel bir duyguydu. Bana bu duyguyu yaşatan çalışmamda katkıda bulunan öğrencilere ve uygulama okulumdaki idarecilere ve destek olan öğretmenlere sonsuz teşekkürler.

Biraz zorlayıcı fakat oldukça keyifli bir serüven olarak ifade edebileceğim yüksek lisans dönemi bana düşündüğümünden çok katkılarda bulundu ve çok değerli kişilerle tanışmama vesile oldu. Ders döneminde her zaman çok anlayışlı ve hoş görülü olan kıymetli hocalarım Prof. Dr. Ayşe Çakır İlhan'a, Prof. Dr. Ayşe Okvuran'a, Prof. Dr. Canan Aslan'a ve Doç. Dr. Bengü Batu Ertung'a ve Performans Sanatını sevdiren ve bu alanda çalışma yapmama ilham kaynağı olan sevgili danışman hocam Prof. Dr. Kafiye Özlem Alp'e en basit sorularımı bile içtenlikle yanıtladığı, her zaman destek olduğu ve tatlı sözleriyle motivasyonumu arttırdığı için, çok kıymetli jüri üyem Ayben Kaynar Tanır'a ve birlikte ders aldığım bazen doğrudan bazen de dolaylı olarak bana katkılarda bulunan ve zorlandığım noktalarda yardımcı olan arkadaşlarıma, bana hep güvenen aileme ve evdeki en büyük destekçim olan, motivasyon kaynağım eşim Erkan Bulut'a en yürekten teşekkürlerimi sunuyorum.

*Sevgili Eşim,
Erkan Bulut'a...*

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BİLDİRİMİ.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
ÖNSÖZ.....	viii
İÇİNDEKİLER.....	x
TABLolar DİZİNİ.....	xiii
ŞEKİLLER DİZİNİ	xiv
GÖRSELLER DİZİNİ.....	xv
BÖLÜM 1.....	1
GİRİŞ.....	1
Problem.....	1
Amaç.....	4
Önem.....	5
Sayıtlılar.....	7
Sınırlılıklar	7
Tanımlar.....	8
BÖLÜM 2.....	9
KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	9
Performans Sanatının Ortaya Çıkışı	9
Fütürizm.....	12
Dadaizm	14
Kavramsal Sanat	15
Fluxus.....	17
Performans Sanatının Özellikleri ve Diğer Sanatlarla Benzerlik ve Farklılıkları	20
Performans Sanatında Malzeme Kullanımı (Beden) Mekân Seçimi	22
Dünyadaki Performans Sanatçıları	24
Orlan.....	24
Allan Kaprow	26
Joseph Beuys.....	27
Chris Burden	29
Kazuo Shiraga	30

Yves Klein.....	32
Vito Acconci	33
Nam June Paik	35
Yoko Ono.....	37
Marina Abramoviç	39
Jackson Pollock.....	41
John Cage.....	42
Türkiye’de Performans Sanatı	44
Türk Performans Sanatçıları	46
Nezaket Ekici	46
Şükran Moral.....	48
Ferhat Özgür	49
Kutluğ Ataman.....	51
Şener Özmen	53
Halil Altındere.....	54
İnsel İnal.....	56
Genco Gülan	58
Alaattin Kirazcı	59
İlgili Araştırmalar	61
BÖLÜM 3.....	63
YÖNTEM.....	63
Araştırmanın Modeli.....	63
Çalışma Grubu	66
Verilerin Toplanması	66
Performans Sanatına Yönelik Tutum Ölçeği	69
Performans Sanatına Yönelik Bilgi Düzeyini Ölçen Açık Uçlu Sorular	69
Araştırmacı Gözlem Notları.....	69
Öğrenci Notları	70
Fotoğraf ve Video Görüntüleri.....	70
Verilerin Çözümlemesi	71
BÖLÜM 4.....	72
BULGULAR VE YORUMLAR	72
Birinci Alt Amaca İlişkin Bulgular.....	72
İkinci Alt Amaca İlişkin Bulgular	73
Üçüncü Alt Amaca İlişkin Bulgular	74
Dördüncü Alt Amaca İlişkin Bulgular.....	75

Beşinci Alt Amaca İlişkin Bulgular.....	76
Altıncı Alt Amaca İlişkin Bulgular.....	77
Yedinci Alt Amaca İlişkin Bulgular	80
BÖLÜM 4.....	89
SONUÇLAR VE ÖNERİLER	89
Sonuçlar	89
Öneriler	90
KAYNAKÇA	92
EKLER	95
EK 1. Millî Eğitim Bakanlığı Araştırma İzni	96
EK 2. Performans Sanatına Yönelik Tutum Ölçeği.....	97
EK 3. Performans Sanatına Yönelik Bilgi Düzeyini Ölçen Açık Uçlu Sorular	99
EK 4. Araştırmacı Gözlem Notları	100
EK 5. Uygulama Sırasında Çekilen Fotoğraf Görüntüleri.....	103
EK 6. Etik Kurul Onayı	113
BENZERLİK BİLDİRİMİ	114
ÖZGEÇMİŞ.....	115

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo	Sayfa
Tablo 1. Karma Yöntemin Güçlü ve Zayıf Yönleri.....	64
Tablo 2. Çalışma Grubundaki Öğrencilerin Cinsiyet Dağılımı.....	66
Tablo 3. Uygulama Ders Planı	67
Tablo 4. Bilgi Düzeyi Testine Ait Tanımlayıcı İstatistikler	81
Tablo 5. Wilcoxon İşaret Testi test istatistiği.....	83
Tablo 6. Performans Sanatına Yönelik Tutum Ölçeği Ön Test ve Son Test	
Sonuçları.....	85

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil	Sayfa
Şekil 1. Öğrencilerin Performans Sanatına Yönelik Bilgi Düzeyini Ölçen Ön Test Sonuçları.....	73
Şekil 2. Öğrencilerin Performans Sanatına Yönelik Tutum Ölçeği Ön Test Sonuçları .	74
Şekil 3. Öğrencilerin Performans Sanatına Yönelik Bilgi Düzeyini Ölçen Son Test Sonuçları.....	78
Şekil 4. Öğrencilerin Performans Sanatına Yönelik Tutum Ölçeği Son Test Sonuçları.....	79
Şekil 5. Öğrencilerin Performans Sanatına Yönelik Bilgi Düzeyini Ölçen Ön ve Son Test Sonuçları.....	80
Şekil 6. Öğrencilerin Performans Sanatına Yönelik Tutum Ölçeği Ön Test ve Son Test Sonuçları.....	84

GÖRSELLER DİZİNİ

Görsel	Sayfa
Görsel 1. Orlan	24
Görsel 2. Allan Kaprow	26
Görsel 3. Joseph Beuys.....	28
Görsel 4. Chris Burden	29
Görsel 5. Kazuo Shiraga.....	31
Görsel 6. Yves Klein	32
Görsel 7. Vito Acconci	34
Görsel 8. Nam June Paik	36
Görsel 9. Yoko Ono.....	38
Görsel 10. Marina Abramoviç	39
Görsel 11. Jackson Pollock.....	41
Görsel 12. John Cege.....	42
Görsel 13. Nezaket Ekici	47
Görsel 14. Şükran Moral	48
Görsel 15. Ferhat Özgür	50
Görsel 16. Kutluğ Ataman.....	51
Görsel 17. Şener Özmen.....	53
Görsel 18. Halil Altınderi	55
Görsel 19. İnel İnal	57
Görsel 20. Genco Gülan	58
Görsel 21. Alaattin Kirazcı.....	60

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Bu bölümde; çalışmanın problemi, amacı, önemi, sayıtları, sınırlılıkları ve çalışmada geçen kavramların tanımları yer almaktadır.

Problem

Kökleri 20.yy. başlarındaki Dada akımına dayanan Performans sanatı, 1920’li ve 1930’lu yıllardaki Sürrealist ve Fütürist performanslarda da kendini göstermiştir.

20.yüzyıl başındaki öncü eylemler, sanatın her alanına yeni bakış açıları kazandırmıştı. Elbette sanatçılar, bir arada ya da aynı düşüncelerle işlerini gerçekleştirmediler. Birçok farklı düşünce eş zamanlı olarak kendini ortaya koydu. Ancak hemen hemen hepsini ortak olduğu nokta, belli bir kesimin hizmetine sunulan değil, daha okunaklı ve geniş kitlelere yayılabilecek bir sanat dili yaratmaktı (Gürçan, 2015).

Performans Sanatı 1960’lı yıllarda yaygınlaşmış, 1970’li yıllarda ise fikirleri ön plana çıkarmış ve kavramsal sanatla bağlantılı olarak devam etmiştir. Performans Sanatı hem dönemin siyasal ve politik olaylarından etkilenmiş hem de ona tepki göstermiştir. Birinci dünya savaşı, savaşın neden olduğu yıkımlar, bununla birlikte ortaya çıkan yeni dünya düzeni bu olaylardandır. Performans Sanatının en önemli temsilci grubu Fluxustur.

Performans sanatı Almanya, Fransa, Japonya, Avusturya gibi birçok ülkede etki gösterdiği gibi ülkemizde de etkisini göstermiştir. Dünyada olduğu gibi ülkemizde de Performans sanatına yönelik akademik çalışmalar mevcuttur. Çoğunluğu yüksek lisans tezi olmak üzere çok sayıda tez, makale ve kitap bulunmaktadır.

Akademik anlamda kabul görmüş bir sanat olması, gelişen teknolojik imkanlar sayesinde gerçekleşen performansların herkese ulaşması ve performans sanatçıları bilmek, takip etmek, özellikle günümüz performans sanatçıları, gibi durumlar Performans Sanatına daha kapsamlı yer verilip, bilinirliğini arttırmanın gerekliliğini göstermektedir. Yurtdışında Performans Sanatının bilinirliğini sağlamak ve önemini anlamak için Performans Sanatı eğitimleri verilmektedir.

Performans Sanatı 1970'li yıllarda kendi başına özgün bir sanatsal anlatım aracı olarak kabul edilmiştir. Öyle ki uluslararası sanat merkezlerinde, müzelerin sponsorluğundaki festivallerde yer alan Performans Sanatı, sanat okullarında ders olarak işlenmeye başlanmıştır. 1979 yılında ilk Performans sanatı tarihi basılmıştır” (Aydoğan, 2008).

Performans Sanatında performanslar bir kereye mahsus sergilenir, tekrarı olmadığı için fotoğraflanarak ya da video kamera ile kayıt altına alınır ve ortaya konulan ürünlerin alınması, satılması ya da taşınması gibi durumlar söz konusu değildir. Sahne ve gösteri sanatları ile benzerlik gösterse bile onlardan farklıdır. Herhangi bir metinden bağımsız ve çoğunlukla hazırlıksız gerçekleştirilen performanslar izleyici de performansla dahil eder. Performans Sanatı resim, müzik, şiir, dans, tiyatro ve video sanatı ile oldukça iç içedir.

20. yüzyılın ikinci yarısında disiplinler arası özelliğiyle dikkat çeken ve ancak 1970'lerde başlı başına bir tür olarak kabul edilmeye başlanan Performans Sanatı, "Beden Sanatı", "Happening", "Aksiyon" gibi çeşitli başlıklar altında gündeme gelmiş, Sitüasyonizm, Fluxus, Feminist Sanat, Arazi Sanatı gibi farklı akımlar dahilinde de uygulanmıştır. İzleyici önünde "sahnelenen" bir tür olması açısından tiyatroyla benzerliği gündeme gelen Performans Sanatının, özünde Kavramsal Sanat'ın bir kanadı olarak gelişme gösterdiğini, tiyatroyla olan ilişkisinin görsel sanatlarla olan ilişkisinden daha mesafeli olduğunu vurgulamak gerekir. Performans sanatı, tiyatro kadar şiiri, müziği, dansı da içerebilen sınırsız bir yaklaşımlar bütünüdür (Antmen, 2009).

Performans Sanatı disiplinler arası bir sanat olarak bu sanat dallarını kapsadığı gibi sanattaki malzeme kavramında da köklü bir değişiklik ortaya koymuştur. Bedeni sanat malzemesine dönüştürmesi, onu çoğunlukla hazırlıksız performanslar sergilemek için kullanması, sanatçının beden üzerindeki gücünü, yaratıcılığını ve bedeni bir ifade aracı olarak nasıl özgürce kullandığını göstermektedir. Sanatçının kendisi de özgürdür çünkü kaygı ve korkularını büyük ölçüde yok etmiştir. Bu durum performanslardan anlaşılmaktadır, çünkü sanatçının tanımadığı kişilerin önünde gerçekleştirdiği hazırlıksız performanslar riskli ve cesaret gerektiren bir iştir. İzleyicilerin de performansla dahil edildiği durumlarda bazen risk daha fazladır bunun nedeni de performansla dahil olan kişilerin kim olduklarını performansı nasıl etkileyeceklerini sanatçının bilmemesidir. Performans sanatçıları, toplumda gelişen ve değişen durumlara tepki göstermek, karşı çıkmak ve bireyin varlığını toplumdaki yerini savunmak için bedeni kullanmışlardır. Alp bunu şu şekilde ifade etmektedir; “Modern toplumda yok olan ve fark edilmeyen bireyin, bedenini geleneksel toplumsal normların ötesinde görünür biçimde dönüştürmesi bir varlık, kimlik ve aidiyet mücadelesi olduğu gibi, bu geleneksel normlara bir karşı duruşu da içermektedir” (2014).

Performansın temelinde düşünce ve düşünceyi ortaya koyma fikri vardır. Sanatçılar bunu yaparken bir mekân seçer, performansa orada başlar ve orada bitirir. Sanatçılar mekân seçimi konusunda özgür bir yapıya sahiptirler, tek mekanla sınırlı kalmazlar, her yer onlar için sanat yapma ve sergileme yeri olabilir buna sokaklarda dahildir. Performans düşünceyi iletmenin bir yoludur aslında.

Sanat kişide güzel duygular uyandıran, kişinin hem duyularına hem duygularına hitap eden çalışmalar bütünüdür. İnsanlığın ilk zamanlarından beri varlık gösteren farklı şekillerde ortaya konulan sanat zamanın ruhunu ve izlerini taşır ve ait olduğu dönem ve kültür hakkında da bilgi verir. İşte bu noktada sanat eğitiminin gerekliliği ve önemi ortaya çıkmaktadır. Toplumun sahip olduğu kültürün anlaşılması ve sonraki nesillere aktarılması iyi bir sanat eğitimi ile mümkündür.

Sanat eğitimi bireylerin nitelikli yetiştirilmesinde büyük bir öneme sahiptir. Bu nitelikli olma durumu hem iyi bir kişilik gelişimi hem de estetik beğeniye sahip yaratıcı ve duyarlı olma durumu ile ilişkilidir. Eğitimin bireyler üzerindeki etkisine bakılınca toplumların gelişip ilerlemesi için ne kadar büyük öneme sahip olduğu görülmektedir. Sağlıklı düşünebilen, bilinçli bireylerin yetiştirilmesi eğitimin niteliğine, kapsamının ne olduğuyla doğrudan bağlantılıdır. Eğitim, kültürün yaşatılmasına ve bilgi birikimiyle aktarılmasına olanak sağlar. Bu noktada bireylerin bilinçli ve duyarlı davranmaları aldıkları sanat eğitimi ile de ilgilidir. Çünkü sanat eğitimi almış bireyler kültürene, çevresine ve sahip olduklarına karşı daha duyarlı davranır. Yaratıcı ve eleştirel düşünme becerisi geliştiği için olaylara, durumlara karşı nasıl yaklaşması gerektiğini bilir ve etkileyici çözümler bulur.

Sanat eğitimi, yaratıcılık eğitiminin ön planda tutulduğu, ıraksak düşünmenin geliştirildiği, her öğrencinin kişisel gelişimi ve eğilimleri paralelinde yönlendirilmeye çalışıldığı en güvenilir ortamlardan biridir. Temel amaçları, çocuğu/genci, görmeye, aramaya, sormaya, deneme yapmaya, sonuçlandırmaya yönelik olan sanat eğitimi, eğitimin her kademesinde kesintiye uğramadan devam etmelidir (S. Buyurgan ve U. Buyurgan, 2020).

Teknolojik ve bilimsel gelişmelerin hızla yaşandığı modern dünyada bireylerin ve toplumların yaşamlarında da hızlı gelişim ve değişimler yaşanmaktadır. Bu gelişim ve değişimler sosyal, politik, ekonomik alanlarda görüldüğü gibi sanat alanında da görülmektedir. Çağdaş sanat tarihine bakıldığında sanatın tanımından, amacına, sanat türlerinden, sanat malzemesine kadar olan bir çok noktada değişiklikler meydana geldiği görülmektedir. Performans Sanatı da bu dönemde kendini göstermiş bir sanat türüdür. Çağdaş Sanat dönemindeki modern kavramlar, akımlar, teknolojik gelişmeleri

kapsamı içine aldığı için oldukça büyük öneme sahiptir. Performans Sanatı eğitimi alan bireyler çağdaş sanat, modern dönem hakkında bilgi sahibi olacak ve içinde yaşadıkları modern dönemdeki sanatın amacını ve işlevini öğreneceklerdir. En önemlisi Performans Sanatı eğitimi ile sanatta sınırların olmadığını, sanatın ne kadar özgürleştiğini öğreneceklerdir. Performans Sanatı mekandan da bağımsızdır. Çoğunlukla kamusal alanlarda gerçekleşen performanslar daha çok kitleye ulaşır böylelikle herhangi bir sanatsal faaliyete dahil olmayan kişiler bile sanata, sanatsal çalışmalara maruz bırakılır. Daha fazla insanı, daha sık sanatın içine çekmek Performans Sanatı eğitiminin yaygınlaştırılması ve Performans Sanatı yapan sanatçıların desteklenmesiyle mümkün olabilecektir.

Performans Sanatı fikirleri ön planda tutan bir anlayışa sahip olduğu için Güzel Sanatlar liselerinde sanat eğitimi alan öğrencilere kapsamlı öğretilmesi hatta ayrı bir ders olarak verilmesi sanatçı, sanat eğitmeni adayı olan bu gençlerin duygu, düşünce ve yaratıcı dünyalarının zenginleşmesine katkı sağlayacak ve sanat yoluyla fikirlerin, düşüncelerin ön plana çıkarılmasının ve aktarılmasının nasıl mümkün olacağını öğretecektir. Performans Sanatı eğitimi öğrencilerin eğitimini aldıkları sanatla bütünleşmesini sağlayacaktır. Öğrenciler hem sanat eserinin kendisi, hem malzemesi, hem de sanatçısı olma imkanı elde edecekleri için sanatı, sanat eserini daha çok benimseyeceklerdir.

Öğrencileri bir çok yönden geliştireceğine, onlara farklı bir dünya görüşü kazandıracağına inanılan Performans Sanatının tanınması ve uygulama alanı bulması, özellikle güzel sanatlar liselerinde okuyan öğrenciler için daha büyük bir önem arz etmektedir. Güzel sanatlar liselerinin ders kitapları ve müfredat programları incelendiğinde yalnızca 12.sınıf ders kitabında ve müfredat programında çok az yer verilmiş olduğu görülen Performans Sanatının tanıtımı, uygulanması ve öğrenci görüşleri bu çalışmanın problem durumunu oluşturmaktadır.

Amaç

Sanatçının, sanat eserinin hem kendisi hem malzemesi hem de sanatçısı olduğu Performans Sanatının ne olduğunun, Performans Sanatının ilişkili olduğu disiplinler ve sanat akımlarının neler olduğunun, dünyadaki önemli Performans sanatçılarının ve Türkiye'deki Performans Sanatının ve sanatçılarının öğrencilere anlatılıp sonrasında öğrencilerin, Performans sanatçılarının gerçekleştirdiği performansları canlandırıp

ardından kendilerine ait bir performans ortaya koyduklarında, öğrencilerin keyifli ve ilginç bir deneyim yaşayacakları düşünülmüş, öğrencilerin tutumlarının ne yönde olacağı da merak edilmiştir.

Araştırmanın amacı Sivas Merkez’de bulunan Sivas Muzaffer Sarısözen Güzel Sanatlar Lisesinin görsel sanatlar bölümünde 11. sınıfta eğitim gören 14 öğrenciyi Performans Sanatını teorik olarak tanıtmak ve öğrencilerin süreç sonunda bir performans ortaya koymasının ardından, görüşlerinin alınıp Performans Sanatına yönelik tutumlarında ne yönde değişim olduğunu tespit etmektir.

Alt Amaçlar

1. Öğrencilerin Performans Sanatına yönelik bilgi düzeylerinde hazır bulunuşlukları nedir?
2. Öğrencilerin Performans Sanatına yönelik tutumlarındaki hazır bulunuşlukları nedir?
3. Öğrencilerin performans ortaya koyma becerileri nasıldır?
4. Öğrencilerin sanat malzemesi olarak beden kullanımı hakkındaki farkındalıkları nedir?
5. Öğrencilerin beden kullanarak performans geliştirme ve uygulama durumları nasıldır?
6. Öğrencilerin Performans Sanatına yönelik son görüşleri nedir?
7. Öğrencilerin ilk ve son görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır? Varsa ne yönde olmuştur?

Önem

“Sanat nedir? sorusuna verilen ilk cevap (hiç değilse Batı’da) sanatı bir yansıtmaya, benzetmeye, ya da taklit olarak görme eğilimindeydi. Sanat eserlerinde gördüğümüz, doğadır, insandır, hayattır ve sanatçı eserinde bize bunları yansıtır; bir ayna tutar dünyaya sanki” (Moran, 2020). Yapılan bu tanım her ne kadar klasik anlamdaki sanat için yapılmış olsa da aslında Performans Sanatı içinde geçerliliği vardır. Performans Sanatında eserden ziyade bir performans vardır ve tekrarı olmayan bu performanslarda hayatı yansıtır. Hayatı yansıtmanın ötesinde onun içinde var olan bu sanat türünü tanıtmak ve tanıtılmasına kaynaklık etmek bu araştırma için çok önemlidir.

Bu araştırma uygulamasının yapıldığı okuldaki gibi sanat eğitimi veren kurumlarda yaparak, yaşayarak gerçekleşen üretim sürecinden çok ortaya çıkacak ürüne önem verildiği bilinmektedir ancak ortaya çıkan sanatsal ürünün yaratım süreci çok daha önemlidir. Sanatçının ya da sanatçı adaylarının bu ürünü benimsemeleri aslında sürece odaklandıklarında, bunu performansa dönüştürdüklerinde mümkündür. Uygulama kapsamında öğrenciler ile bu yönlü çalışılmıştır. Performansların da yapıldığı uygulamada öğrencilerin fiziksel ve zihinsel olarak aktif olmaları sağlanmıştır bu durum öğrencilerin derse ilgilerini canlı tutmuştur. Sanat eğitimi verilen okullarda derslerin hem performansa dönüştürülmesi hem de Performans Sanatı dersi verilmesinin öğrencileri çok yönlü geliştirebileceğini, araştırmanın gösterdiği düşünülmektedir.

Performans Sanatı hayattaki olumsuzluklara, toplumsal sorunlara bir karşı duruşu da ifade eder. Kurtoğlu'na göre “Performans Sanatı sadece sanatçının radikal dili değil aynı zamanda çeşitli kolektif grupların ve kalabalıkların da muhalif dilini, sokağın sesini ifade etmektedir” (2019). Performans Sanatı ayrıca sanat ile toplum arasındaki sınırları kaldırmış, toplumun içine girerek bireylere temas etmiştir. Aynı zamanda beden de sanat malzemesine dönüştürülerek topluma verilmek istenen mesajın daha kolay anlaşılmasını ve benimsenmesini sağlamıştır. Bu doğrultuda sanatı kamusal alanlara taşımak ve bunu yaygınlaştırmak Türkiye gibi bir ülkede oldukça önemli ve bir o kadar da zor bir iştir. Bunun için yeniliklere açık ve aktif bir yaş grubu olan lise çağındaki bireylere bu yönde eğitim vermek, kamusal alanda çalışmalar yaptırmak çok faydalı olacaktır. Kamusal alanda yapılacak çalışmayı planlamanın öğrencinin hayal dünyasını geliştireceği ve bunu başkalarının önünde göstermenin öğrencilerin özgüvenini arttıracığı çalışmada görülmektedir.

Performansların gerçekleşebilmesi için izleyiciye duyulan ihtiyaç oldukça önemlidir çünkü performans boyunca sanatçı ve izleyici, performans ve izleyici birbirine bağımlı hale gelir. İzleyici de aslında sanatın içine dahil olur ve bunun bir parçası olur.

Performans Sanatı “Toplum ve Birey” arasındaki sınırların sorgulanması ve gösterilmesini kapsayan, kültürel ve iktidar karşıtı olarak yankı uyandıran bir sanat yapma biçimidir; Artık sanat, hayattan kopuk değildir. Sanat edimsel hale geldiğinde hayatın içine daha fazla inmeye başlamış ve insanlara bedenin üzerine vurulan etiketlerin ne kadar yanlış olduğu vurgulanmıştır. Böylece bedenin üzerinde var olan şeyler daha net ortaya konmuş ve insanların anlaması çok daha kolay hale gelmiştir. Beden malzeme olmaya başladığında erk, din,

kimlik ve cinsel eğilimler gibi toplumsal kodlara yönelik önyargılar sanatçılar tarafından çok daha net sorgulanabilir olmuştur (Martinez ve Demirel, 2014).

Klasik anlamda performans sanatı, yapma eylemidir. Temsil değil, anlatma değil, yediden canlandırma değil, sadece yapmaktır. Canlı ve gerçektir. Doğrudan eylemdir. Bir metni prova etmek veya bir hikâyeyi sahnelemek değil, tersine kişinin hayatından bir parça ile yapılan bir deneydir. Eğlence ile değil, öğrenme tutkusu ile alakalıdır (Arsem, 2019).

Bu kadar canlı ve bu kadar gerçek bir sanatın, eğitimin içine dahil edilmesi, geleceğin sanatçı, sanat eğitmeni ya da sanat tarihçisi adayı öğrencilere verilmesi onların sanatı yaşayarak hissederek anlamlarına ayrıca yaratıcı ve eleştirel düşünme becerilerine de katkı sağlayacaktır. Bu araştırma belirtilen sebeplerle güzel sanatlar liselerinde okutulacak Çağdaş Sanat derslerine, bir ders olabilecek Performans Sanatı eğitimine kaynaklık edeceği, öğretmenlere yeni bir vizyon kazandıracağı için önemlidir.

Çağdaş Sanat içinde yer aldığı, Türkiye dahil birçok ülkede var olduğu için bu sanatın tanıtılması ve bilinmesi önemlidir. Performans Sanatı genç kültüre hitap etmekte olduğu için genç neslin bunu anlaması ve benimsemesi gereklidir. Bu araştırmanın güzel sanatlar lisesinde okuyan bir grup öğrenciye Performans Sanatını tanıtması ve bu öğrenciler ile bir performans gerçekleştirip bedeninin sanat üzerindeki etkisi ve sanattaki önemini vurgulaması aynı zamanda öğrencilerin sanata bakış açılarına farklı bir boyut kazandırıp aslında sanatın ne kadar hayatın içinde olduğunu da benimsetmeye çalışması önemlidir.

Sayıtlar

1. Araştırmada veri toplamak için kullanılan anketlerin öğrenciler tarafından içtenlikle cevaplandırıldığı varsayılmıştır.
2. Araştırmada veri toplamak için kullanılan veri toplama araçlarının geçerliliği için alınan uzman görüşlerinin yeterli olacağı varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

1. Araştırma 2023-2024 eğitim öğretim yılının birinci dönemi ile sınırlıdır.
2. Yapılan araştırma tek bir okuldan seçilen 11.sınıftan 14 öğrenci görüşü ile sınırlıdır.
3. Bu araştırma, Performans Sanatı ve sanatçıları konu başlığı ile sınırlıdır.

Tanımlar

Fluxus: “(Latince: *akmak* kelimesinden), ilk olarak 1960 yılında Litvan-Amerikalı sanatçı George Maciunas tarafından John Cage’in 1957-1959 Back Mountain College'daki "deneysel kompozisyon" derslerine katılan sanatçılar ile tanışması sonrasında oluşturulmaya başlanmış uluslararası bir avant-garde gruba verilen addır (vikipedi). Fluxus hayattaki sürekliliği ve değişimi ifade eder.

Kavramsal Sanat: İngilizcede *conceptual art* olarak geçen kavramsal sanat fikir sanatı olarak da ifade edilen bir terimdir. Kavramsal Sanat düşünceyi farklı araç ve yöntemlerle ifade eder. Düşünceyi önemseyen ve onu ön plana çıkaran sanat görüşüdür. Çağdaş sanat içinde yer alan bir sanattır ancak 1960’lı yıllarda kendini göstermeye başlamıştır. Alanı oldukça geniştir ve felsefe ile de bağlantı halindedir. Bu sanat görüşü “kavram”ı “güzel” ve “haz”dan öte tutmuştur.

Performans Sanatı: **Performans** kelimesinin etimolojik kökenine baktığımızda ‘*to perform*’ yani ‘icra etmek, gereğini yerine getirmek’ anlamına geldiğini görmekteyiz. Fransızca’da ‘*parformer*’ yani ‘*usulüne göre yapmak*’ anlamına gelmektedir. Ön ekinin devamına baktığımızda ‘*form*’ kelimesi bizleri, şekil ve biçim kavramlarına götürecektir. **Performans** kelimesi uzun yıllardır kullanılan bir kelime olmasına rağmen bu kelimenin sanat alanında karşımıza çıkması, 1960’lar ve sonrasına tekabül etmektedir. Performans sanatında, geleneksel sanattan farklı olarak biçim farklılığı dikkatimizi çekmektedir. Burada izleyici önünde canlı olarak icra edilen; metinden bağımsız bir şekilde anlık gerçekleşen çoğunlukla doğaçlama olabilen **performanstan** söz etmekteyiz (Akpınar, 2020).

BÖLÜM 2

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Performans Sanatının Ortaya Çıkışı

Performans Sanatı tiyatro, dans, müzik, şiir, görsel sanatlar, mimari gibi birçok sanat dalıyla ilişkili olduğu ve çoğu zaman performanslarda bunları bir arada kullandığı için disiplinler arası bir sanattır. Ancak bu durum Performans Sanatının tanımını yapmayı ve sınırlarını tam olarak açıklamayı zorlaştırmaktadır. 1960'lı ve 1970'li yıllarda tam olarak kendi göstermiş olan Performans Sanatı Türkçe'ye "Gösteri Sanatı" olarak geçmiştir. Performans Sanatı izleyicinin önünde ve izleyicinin de dahil olduğu çoğu zaman hazırlıksız olarak gerçekleştirilen gösterilerdir. Klasik sanat anlayışında sanatla, sanat eseriyle izleyici arasında sınırlar mevcuttu. Bu sınırlar izleyici ile sanat eseri arasında bir bağ oluşmasına engel teşkil edebiliyordu. Ancak 20.yy'ın başlarında bu mesafenin yok edilmesi yönünde izleyicinin de sanat eserinin oluşumuna dahil edilmesi yönünde faaliyetler gerçekleştirilmiştir. Bu faaliyetler 1960'lı yıllarda bariz olarak sonuç vermiştir. Bu dönemde gerçekleştirilen sanatsal faaliyetler izleyici merkezli olarak gerçekleştirilmiş, izleyicinin dahil olduğu, aktif olduğu performanslar olarak karşımıza çıkmıştır. Performans Sanatının oluşumu ve ortaya çıkışı bu şekilde olmuştur. Ancak bu oluşumu ve süreci etkileyen ve uzun süre devam etmiş olan çok sayıda olay ve durum vardır.

1900'lü yıllar ve öncesini de kapsayan toplumsal, siyasal ve teknolojik değişim ve gelişmeler sanatı, sanat eserini, sanatın oluşum sürecini etkilemiş ve bu alanda da değişim ve gelişmeler yaşanmasına sebep olmuştur. Bu dönem de bütün dünyayı birçok açıdan etkileyen 1. ve 2. Dünya Savaşları yeni bir dünya düzeninin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Hızla gelişen sanayinin sonucu olarak meydana gelen sanayi devrimleri, sermaye arayışları, buna bağlı olarak artan sömürgecilik faaliyetleri, tüketim artışı, kapitalist sistemin baş göstermesine neden olmuştur. Bunun yanı sıra yeni ideolojiler, ırkçılık, teknoloji alanındaki icatlar, kent yaşamına yönelme, iletişim alanındaki ilerleme ve iletişimin kolaylaşması bu yeni dünya düzeninin oluşmasına katkı sağlamıştır.

Bu dönemde iktidarın baskıcı tutumuna karşı toplumsal başkaldırı, protestolar gibi faaliyetler toplumun bütün katmanları tarafından gerçekleştirilmiştir. Halkın hak ve özgürlük arayışı iktidar ile halkı karşı karşıya getirmiştir. Savaş sonrası gerçekleşen siyasal rejim değişiklikleri, ekonomik krizler, sanayileşme de bu dönemin başlıca önemli olaylarıdır. Meydana gelen bütün bu olaylar kültürel, sanatsal ve bireysel yaşamı da etkilemiştir. Toplumsal ilişkilerin zayıfladığı bunun yerini sanal ilişkilerin aldığı ve bireylerin toplumdan uzaklaşıp yalnızlığı tercih ettiği bir ortamın oluşmasına neden olmuştur. Toplumda gerçekleşen bu olaylar sanatın ve sanatçıların konusu olmuştur.

20.yy özellikle çok büyük yıkımlara ve kayıplara sebep olan, milyonlarca insanın öldüğü iki büyük savaşın yaşandığı dönem olduğu için ve dünyanın birçok yerinde, hemen hemen her alanda hem olumlu hem olumsuz anlamda değişimlerin ve değişikliklerin olduğu bir yüzyıl olduğu için önemlidir. Bu yüzyıl içinde yaşayan sanatçılar meydana gelen olaylara kayıtsız kalmamışlardır. Yaptıkları sanat biçimleriyle hem çağa ayak uydurmuşlar hem de eleştirmişlerdir. Bunu yaparken geleneksel sanat yöntemlerini ve kurallarını yok sayarak, geleneksel sanat anlayışının aksine sınırları olmayan, aykırı ve anarşik yöntemler kullanmışlardır. Sanatçılar bunu yaparken hem kendi duygu ve düşüncelerini özgürce ifade edebilmişler hem de bireylerin sorunlarına ve toplumsal olaylara dikkat çekmeye çalışmışlardır. Yaptıkları performanslar sanatın belirli bir kesime ait olmadığını, sanatla toplum, izleyici arasındaki sınırın ortadan kaldırılması gerektiği, pasif konumdaki izleyicinin aktif konuma getirilerek sanatın içine dahil edilmesi fikrini ortaya çıkarmıştır. Ortaya çıkan ve gelişen bu sanat anlayışına sahip sanatçılar izleyiciyi sanat eserinin yaratım sürecine dahil ederken ona sorumluluk verir ve ortaya çıkan ürünün parçası olmasını sağlar.

Performans Sanatı, sanatın müzelerden dışarı çıkarak, halkın sorunlarını dile getirerek dikkat çekmiş ve sesini duyurmuştur. Performans sanatçıları sanatlarını icra edebilmek için her yeri mekân olarak kullanmışlardır, böylelikle her kesimden izleyiciye ulaşmışlardır. Çünkü Performans Sanatında izleyiciye her zaman ihtiyaç vardır bu yüzden izleyici oldukça önemli bir yere sahiptir. Bu durum Performans Sanatına zemin hazırladığı söylenen 20.yy. öncesinde halka açık alanlarda gerçekleştirilen gösterilerde de görülür, gösterileri yapan kişiler izleyiciye ihtiyaç duymaktalardı. Performans Sanatına zemin hazırlayan olaylar 18. ve 19.yy'a kadar gitmektedir. Bu dönemlerde Avrupa'nın birçok şehrinde vodvil, kafe, kabare gibi mekanlarda performanslar gerçekleştirilmiştir. Yapılan bu performans gösterileri klasik olanın değişmesi gerektiği fikrini doğurmuştur. 19.yy'da Amerika'da gerçekleştirilen

sokak gösterileri, 20.yy'da Rus tiyatrosunun özgün ve yenilikçi çalışmaları performans sanatına zemin hazırlayan, öncülük eden diğer önemli olaylardır.

Performans sanatçılarının alışlagelmiş teknik, yöntem ve yaklaşımlarını monologcular, klasik dönem şairleri, ozanları, mimcileri, müzisyenleri, jonglörleri, hokkabazları, dansçıları ve çalgıcıları gibi alegorik gösterilerini imaja dönüşüne değin halk kitlelerin önünde sergilemişlerdir. 18. yüzyılın ilk çeyreğinde Avrupa'nın pek çok şehrinde kabare, müzikhol, vodvil, kafe konser ve 19. yüzyıldaki revüleri gibi öncü gösteriler gerçekleştirmiştir. Bunun yanı sıra panayır, fuar, sirk ve pazaryerleri gibi daha geniş mekânlarda resmî ve gayri resmi geleneksel gösteriler içi içe sergilenmesi klasiğin formatını değişime zorlarken bu gösterilerde icra edenler, bireysel veya birkaç performansçının bir araya geldiği uygulamalar ortaya koymuşlardır. Saray eğlencelerinde ve aristokrat salonlarında özel gösterimli suareyle birlikte avangard yaklaşımda performans gösterileri sunulmuştur (Küpeli, 2021).

Bahsedilen bu olayların haricinde Performans Sanatının doğuşuna ve şekillenmesine gerçek anlamda katkı sağlayan daha önemli durumlar vardır. Bunlar Fütürizm, Konstrüktivizm, Dada, Bauhaus ve Sürrealizm gibi avangart akımlardır.

Bu akımların ilki Fütürizmdir. Kelime anlamı olarak 'gelecekçilik' anlamına gelen bu akım Filippo Tommaso'nun Fütürist Manifestosu ile başlamıştır. Endüstriyel bir akım olarak sayılan fütürizm hızın önemine vurgu yapmıştır. İtalya'nın bilim, sanat, teknoloji ve ekonomik alandaki geri kalmışlığını eleştirmiş ve halkı uyandırmayı, harekete geçirmeyi amaçlamışlardır. Fütüristler halkı harekete geçirmek için yaptıkları gösterilerde onları öfkeliendirecek uygulamalar yapmışlar ve onları gösterilerinin parçası haline getirecek yöntemler kullanmışlardır. Fütürizm akımı faaliyetlerine devam ederken onunla aynı dönemi paylaşan Dadaizm akımı baş göstermiştir. Hugo Ball'un öncülük ettiği Dada akımı Performans Sanatı için bir dönüm noktası sayılır. 1.Dünya Savaşının sebep olduğu yıkımlara, kayıplara ve korkuya tepkili olan, anlamsızlık ve hiçliği savunan Dada sanatta özgürleşme, resim, heykel gibi sanat dallarında geleneksel olanın ortadan kalkması gibi birçok değişiklik olmasına neden olmuştur.

Bu değişiklik ve yeniliklere katkıda bulunan bir diğer akım ise Bauhaus'tur. Bauhaus aslında bir sanat okuludur. 1.Dünya Savaşından sonra Almanya'da kurulmuş ve birçok disiplini bir araya getirmiştir. Görsel sanatlarla, uygulamalı sanatların bir arada kullanıldığı aynı zamanda geleneksel sanat anlayışının birçok yönden değiştirilerek ve çoğunlukla terkedilerek eğitim verilen bir yerdir. Bu eğitimlerde deneysel atölye çalışmalarına ağırlık verilmekteydi bu durumda performansın önemine ve bir sanat biçimi olarak benimsenmesi fikrine dikkat çekmiştir. Bu okulda yaratıcılık ve yenilik fikrine oldukça önem verilmekteydi. "Her gün kullandığımız çelik borudan

iskemleler ve benzeri ev eşyaları ilk kez bu okulda yapılmıştır. Bauhaus'un savunduğu kuramlar kimi zaman "İşlevselcilik" (Fonksiyonalizm) sloganı ile özetlenir" (Gombrich, 1997).

Bauhaus, Black Mountain College olarak, Nazi yönetiminden kaçan sanatçılar tarafından Amerika'da kurulmuştur. Aslında Black Mountain College Bauhaus'un devamı olarak kabul edilen bir okuldur. Burada da resim, heykel, tiyatro, dans, müzik gibi birçok disiplin bir arada verilmiştir. Bu kurum birçok sanatçıya eğitim vermiştir ve izleyicinin de dahil olduğu doğaçlama performanslar gerçekleştirmesine olanak tanımıştır. Sanatçılar kendilerini ifade edebilmek için bedenlerini kullanmışlardır. Bunun da iyi bir yol olabileceğini düşünmüşlerdir. Bedenin sanat malzemesine dönüşmesi başka bir deyişle sanat eserinin bir parçası bazen de kendisi olması sanatın tanımının da ne olduğu fikrini doğurmuştur. Black Mountain College'ın Fluxus'un ortaya çıkmasına da katkı sağladığını söylemek yanlış olmaz. Çünkü Amerikalı sanatçı George Maciunas'ın Black Mountain College'da ders alan sanatçılarla tanışmasından sonra Fluxus'un temelleri atılmıştır. Kelime anlamı 'akış' olan Fluxus 1960 yılında başlamış Dada ve Sürrealizm akımlarından da etkilenmiş, yaşayan sanatı bilinir hale getirmeyi ve sanatı yaşamın içine dahil etmeyi amaçlamış bir akımdır. Fluxus sanatçıları izleyicilerin dahil olduğu performans gösterileri, happening çalışmaları gerçekleştirmişlerdir. Bu durum Fluxus'un Performans Sanatıyla benzerliğini gösteriyor, başka bir deyişle Performans Sanatının Fluxus akımından etkilendiğinin göstergesidir.

Fütürizm

20. yüzyıl insanlık tarihi için ayrı bir öneme sahiptir. Bu yüzyıl bilimsel ve teknolojik gelişmeler açısından oldukça parlaktır. Bilim ve teknoloji alanında yaşanan bu gelişim ve değişimler toplum yaşamını birçok yönden etkilemiştir. Siyasal, sosyal ve ekonomik alanda etkilenen yaşam, öncekinden oldukça farklı bir hal almıştır. Bu durum sadece bu alanlarla sınırlı kalmamış sanat alanı da bu değişimlerden pay almıştır. Yaşanan bu olaylar, Avrupa için konuşulacak olunursa, Avrupa ülkelerinin küresel bir düzleme getirme yönünde gelişme gösteriyordu. Ancak her Avrupa ülkesi aynı hızda gelişme gösterememiştir. İtalya bu ülkelerden bir tanesidir.

İtalya 20. yüzyılda geri kalmışlığını fark edip gelişim yönünde büyük adımlar atmıştır. Bunlardan birini de sanat alanında atmıştır. Avangart bir sanat akımı sayılan Fütürizm akımı bu dönemde ortaya çıkmıştır. Avangart akım olarak ele alınmasının

nedeni daha önce görülmemiş, uygulanmamış yenilikleri ortaya koymasındır. Fütürizm akımı her yönüyle yenilikçi ve aynı zamanda anarşik bir akımdır. Bu yönüyle diğer sanat akımlarından farklılık gösterir. Şiddet ve yıkım öğelerini barındıran bu akımın sanatçıları, geleneksel anlayışları, onlardan önce var olan akımları, sanat eserlerini ve kültürel değerleri yok saymışlardır. Fütürist sanatçıların bu anlayışları, sanat yapma biçimlerini, eserlerini ve performanslarını şekillendirmiştir.

Fütürizm akımı dünyanın savaş ve kaos içinde olduğu bir zamanda ortaya çıkmıştır. Fütürist sanatçılar savaşın ve kaosun neden olduğu kayıplara, felaketlere ve yıkımlara tanıklık etmişlerdir. Akalın bu durumu şöyle ifade etmektedir;

Fütürizm akımının bu denli şiddet ve yıkım barındırmasının nedenlerinin başında tüm dünyanın birbiriyle yıkıcı bir rekabet içinde olması ve bu rekabetten sanatçıların da etkilenmiş olmasına bağlanabilir. Bu akımın sanatçıları sürekli olarak keşfedilmemiş olanın peşine düşmüşlerdir. Keşfedilmemiş olanın peşine düşerken önlerine gelen her şeyi yıkmış ve şiddetten yana bir tavır sergilemişlerdir (2019).

19.yüzyıldan itibaren insanlar hayatlarında çok büyük değişiklikler yaşamışlardır. Ve değişiklikler toplum yaşamını oldukça derinden etkilemiştir. Özellikle bilim ve teknoloji alanında gerçekleşen icatlar ve buluşlar bireylerin yaşamında birçok şeyi kolaylaştırmıştır. Ulaşım, iletişim, sanayileşme bireylerin hem maddi hem de manevi anlamda rahatlama yaşamalarını sağlamıştır. Bunlarla birlikte kent yaşamına rağbet artmıştır. İnsanlar kırsal yaşamlarını, evlerini, alışkanlıklarını bırakarak kentlere akın etmeye başlamışlardır. Kırsal kesimde yaşayanların el işçiliğiyle yaptığı işleri kentlerde makineler devralmıştır. Sanayileşmenin etkisiyle seri üretim artmıştır. Hem makineleşen sanayinin hem ulaşımın hem de iletişimin sağladığı hız insanları cezbetmiştir. Hız ve makineler insan yaşamının merkezi olmuştur. Bu durum sanata ve sanat eserlerine de yansımıştır. Sanatçılar eserlerinde fabrikaları, sanayi şehirlerini resmetmişlerdir.

Fütürizm akımının başlangıcı şair Filippo Tommaso Marinetti'nin La Figaro gazetesinde "Fütürist Manifesto"yu yayımladığı 1909 yılı kabul edilmektedir. Marinetti'nin amacı İtalya'nın diğer Avrupa şehirlerinden geri kalmışlığına durağanlığına karşı halkı uyandırmak, harekete geçirmektir. Çünkü İtalya ekonomi, bilim ve sanat alanında oldukça gerideydi ve hiçbir gelişme göstermiyordu. Marinetti ülkesinin bu karanlık ve durgun durumunu sanatsal açıdan ele almıştır ve bu doğrultuda çalışmalar yapmıştır.

Marinetti'nin öncülüğündeki sanatçılar performans gösterileri düzenlemişlerdir. Bu performanslar izbe ve kötü kokan mekanlarda gerçekleştirilirdi. "Fütürist Akşamları" olarak adlandırılan bu gösteriler, izleyiciyi galeyana getirmeyi harekete geçirmeyi amaçlamıştır. İzleyicinin rahatsız olacağı, tepki göstereceği gösteriler yapmışlardır. Yani izleyiciyi pasif konumundan çıkarıp aktif bir konuma getirerek onların düşünen, eleştiren, müdahale eden ve değiştiren bireyler olmasını istemişlerdir. Fütüristlerin bu anlayışı Performans Sanatının da önemli bir özelliği olarak görülmektedir.

"Fütüristler savaş henüz başlamadan, bir gürültüyle sanat ve edebiyat sahnesine çıkmış, önermelerini kendi dünyalarına açmıştı. Kısaca eski yok edilmeli, yeni sonuna kadar buyur edilmeliydi" (Gürcan, 2015). Bu yeni Fütüristlerin çok fazla değer atfettiği teknoloji, makineleşme ve en önemlisi hızdır. Fütürizm akımının ruhunu ve odağını bunlar oluşturmuştur.

Dadaizm

Dadacılık olarak ta ifade edilen Dadaizm akımı 20.yüzyılda, 1.Dünya savaşına denk gelen dönemde Avrupa'da ortaya çıkmış kuralsız ve özgür bir akımdır. Fransızca'da "Tahta at" anlamına gelen Dada isminin kökeni, nereden geldiği aslında tam olarak bilinmemektedir.

1. Dünya Savaşının neden olduğu ölümler, yokluklar, korku ve karamsarlık gibi durumlar, Berlin, Köln, Paris, Zürih gibi Avrupa şehirlerinde yaşayan sanatçıları bir şeyler yapmaya itmiştir. Bir isyan niteliğinde olan Dadaizm akımı böylece ortaya çıkmıştır. Bu sanatçılar savaşın neden olacağı yıkıcı sonuçları öngörerek İsviçre'ye gittiler. Bunların arasında Jean Arp, Richard Hilsenbeck, Tristan Tzara, Marcel Janco gibi isimler bulunuyordu.

Bu dönemde İsviçre'nin Zürih kentinde bulunan Hugo Ball ve sevgilisi Emmy Hennings, Kabare Voltaire denen bir yer açtılar. Ancak büyük maddi sıkıntılar çektikleri için Ball ve sevgilisi para kazanmak için bir vodvilde çalışmaya başladılar. Ball piyano çalıyor ve sevgilisi de şarkı söylüyordu. Ball aynı zamanda genç ve yetenekli sanatçılarla çalışmayı seviyordu bu sebepten dolayı genç ve yetenekli gördüğü sanatçıları yanında topluyordu. Avrupa'dan gelen sanatçılarda bunların arasındaydı, Ball bu sanatçılarla Kabare Voltaire'de çalışmalar gerçekleştirirlerdi.

Dadaistler gelenek, görenek, kültür, ahlak, din gibi bütün toplumsal değerleri yok saymışlardır. Özellikle de savaşın mantığını yok saymışlardır ve çalışmalarının çoğunu bu mantığı eleştiren ve sorgulayan bir bakış açısıyla gerçekleştirmişlerdir. Bu çalışmalarda da bir mantık ya da bütünlük görmek söz konusu değildi çünkü onlar dünyayı farklı bir gözle görüp onu yansıtmışlardır. Dans, müzik, şiir, protesto, komedi, ciddiyet, eleştiri gibi farklı türleri ve bakış açılarını bir arada kullanmışlardır.

Kabare Voltaire’de başlayan ve hızla başka ülkelere yayılan Dada-kargaşalığından, sonradan Bertold Brecht’in çok yaygınlaşacak olan bir sözıyla ‘yabancılaştırma etkisi’ uyandırmak için yararlanılıyordu. Bu yoldan çevremizi, burada olup bitenleri, alışkanlıklarımızdan sıyrılarak yeni bir gözle görmemiz isteniyordu (Sürmeli, 2012).

Dadaizm akımı hem edebiyat hem de sanatta kendini göstermiştir. Geleneksel biçimler, estetik, uyum gibi kaygılar taşımayan Dadaistler eserlerini mantık dışı, absürt, anlamsız olacak şekilde ortaya koymuşlardır. Dadaist sanatçılar çevrelerinde bulunan her şeyi sorgulamışlardır, aynı zamanda her şeyi de sanat nesnesi, sanat eseri olarak görmüşlerdir. Bu durum “Ready Made” kavramını doğurmuştur. Hazır nesneleri sanat eserine dönüştürülmesini ifade eden bu kavramın en iyi ve en bilinen örneği Marcel Duchamp’ın “Fountain (Çeşme)” isimli eseridir. Duchamp’ın bu eseri üstüne imza atılmış hazır yapım bir pisuardır sadece. Duchamp’ın hazır nesneleri kullanarak sanat yapması, sanat eserinde malzeme kullanıma farklı bir bakış ve boyut kazandırmıştır.

Dadaizm akımı birçok ülkede ve birçok şehirde sanatçılar arasında bağlantılar kurularak faaliyet göstermiştir. Bu durum ulusalcılık fikrinin olmadığını, ancak akımın uluslararası olduğunu göstermektedir. Dada her şeye karşı bir duruş sergilediği ve yok saydığı için ulusalcılığa da karşı durmuş, yok saymıştır denebilir. Tristan Tzara’nın yazdığı Dada Manifestosu’nda ifade edildiği gibi Dadaizm akımı, Dada ruhu hiçliğin, anlamsızlığın, mantıksızlığın ifade şeklidir.

Kavramsal Sanat

Değişim ve gelişim insanlığın varlığından beri her alanda kendini gösteren ve devamlı olan bir durumdur. Bu değişim ve gelişim sanat alanında da kendini göstermiştir. Özellikle 20.yüzyılda bu durum bilim ve teknolojinin gelişimi, siyasal ve politik olaylar, yaşanan iki büyük savaş birçok alanda olduğu gibi sanatı da bambaşka bir boyuta taşımıştır. Bu dönemde sanatçıların yeni arayışlar içinde olması farklı

yöntem ve tekniklerin ortaya çıkmasına, geleneksel sanat anlayışına tepkili karşıt sanat akımlarının doğmasına sebep olmuştur. Bu dönem aynı zamanda manifestoların yoğun olarak yayınlandığı, sanatın eleştirel ve başkaldırı boyutuna geldiği de bir dönemdir. Sanat eserinin, sanat malzemesinin ve sanat yapma biçimlerinin önce sanat anlayışından çok farklı olarak başka ve alışılmıştın dışında nitelikler kazanmasına sanatın tanımının ne olduğu düşüncesini ortaya çıkarmıştır.

Kavramsal Sanat ifadesi, alışlageldik sanat biçiminden farklı olarak yapılmış sanat eserleri için kullanılan bir ifadedir. Mantık ve felsefeyi de içinde barındıran Kavramsal Sanat, sanatın kuramsal yanıyla ilgilenir, onu çözümlemeyi, tanımını yeniden yapmayı amaçlar. Kavramsal Sanat sanatçısı geçmişten beri var olan mevcut sanat yapma biçimlerini, malzemelerini bir kenara bırakarak düşüncelerini yansıtan farklı yöntemler, malzemeler kullanmıştır. Kavramsal Sanat sanatın düşünsel yönüne odaklanır.

Kavramsal Sanatın ortaya çıkışı Marcel Duchamp'a kadar gitmektedir, hatta Marcel Duchamp'la başladığı da söylenmektedir. Bu sanatın ortaya çıkış nedenleri olarak Postmodern Sanat anlayışından kaynaklanan yaşamla sanatın iç içe geçmesi, karşıt sanat yapmanın yaygınlaşması, estetik kaygılar barındıran sanat anlayışının yok olması, farklı sanat türlerinin bir arada kullanılması gibi durumlar gösterilir.

Duchamp'ın hazır nesnelerle sanat yapması birçok tartışmayı beraberinde getirdiği gibi hem sanatın ne olduğunu hem de sanatın felsefi boyutunu sorgulatmıştır. Kelimeler yoluyla düşünsel bir noktaya doğru ilerlemesiyle Kavramsal Sanatın şekillenmeye başladığı söylenebilir. Duchamp yaptığı eserlerle, kullandığı malzemelerle kavramı her şeyin üstünde tuttuğunu göstermiştir. Çünkü yaptığı çalışmalar estetik kaygıdan uzak, bütün geleneksel sanat biçimlerine ve üsluplarına aykırı şekilde ortaya konmuştur.

Kavramsal Sanat, bir obje ve bir mekanla sınırlanamayacağı fikrine dayanmıştır. Hangi malzeme, nerede ve nasıl kullanılırsa kullanılsın, bir fikir sunmaktadır. Bu fikrin kabul edilmesi ve benimsenmesi o fikrin izleyici için geçerliliğine ve kavram sanatçısının yaratıcılığına bağlıdır. Kavramsal sanat çalışmaları, yaşadığımız sosyal çevrenin öğretilerinden sıyrılarak algıladığımız, belirli kalıpları yıkan, yeniden düşünmemizi sağlayan ve her an her yerde karşılaşılabileceğimiz çalışmalardır (Sürmeli, 2012).

Kavramsal Sanatın doğuşunun Marcel Duchamp'a dayandığı söylene de Kavramsal Sanat ifadesinin kullanılmasında Sol Lewitt'in katkısı fazladır. 1967 yılında yayınladığı “Kavramsal Sanat Üzerine Paragraflar” yazısıyla birlikte bu terim kullanılmaya başlanmıştır. Bu yazı “Artforum” isimli bir dergide yayınlanmıştır.

Kavramsal Sanata göre bir sanat eseri üretilirken estetik kaygılar göz ardı edilmelidir, düşünce ön plana çıkarılmalıdır. İzleyici de kafa karışıklığı yaratmalı onu düşünmeye itmelidir. Sanatçılar bunu yapmak içinde her şeyi sanat malzemesine dönüştürmüşlerdir. Ortaya çıkan her sanat eseri her izleyici için farklı bir şeyi ifade edebilmelidir, çünkü Kavramsal Sanat anlayışına göre tek bir doğru yoktur, her bireyin farklı bir doğrusu ve farklı düşüncesi vardır.

Düşünce ve felsefenin sanatın içine dahil olması bireyleri sanat yoluyla düşünmeye ve sorgulamaya yöneltmiştir. Kavramsal Sanat eseri izleyicinin zihninde bir karışıklık yaratan ve yine izleyicinin zihninde anlam bulan bir düşünce kaynağıdır. Ayrıca her eser bağımsızdır, çünkü belirli bir mekâna, malzemeye veya biçime ait değildir. Bu sanatın amacı kavramlar yoluyla düşünceyi öne çıkarmaktır. Kavramsal sanat eseri belli bir yere ait olmadığı gibi her yerde de olabilir. Her yerde olabildiği gibi herkese de ulaşabilme olanağına sahip bu sanat ulaştığı her bireyin günlük rutinlerin, gündelik yaşamın altındaki derinliği bulmalarını sağlar. Başka bir deyişle onların uyanmalarını sağlar.

Kavramsal Sanatın düşünceyi ön planda tutması, her malzemeden, her şekilden, durumdan ve metinlerden sanat üretmesi ve aynı zamanda disiplinler arası bir sanat olmasından dolayı oldukça zengin bir türdür ve sanat anlayışına da çok büyük katkılar sağlamıştır. Kavramsal Sanat her şeyin sorgulanabileceğini, eleştirilebileceğini göstermektedir. Görünenin aslında görüldüğü gibi olmadığının kabul edilmesini, aslında ne olduğunun neyi ifade ettiğinin bulunmasını ister. Bu sanat anlayışı 1960'lı ve 1970'li yıllara aitmiş gibi görünmesine rağmen aslında etkileri günümüzde de görülmektedir.

Fluxus

Sözcük anlamında “akış, değişim” gibi anlamalara gelen Fluxus 1960'lı yılların kargaşa ve kaos ortamında, öncülüğünü Amerikalı sanatçı George Maciunas'ın yaptığı bir harekettir ve aynı zamanda avangart bir grubun ismidir. Fluxus durağanlığa karşıdır ve hayattaki değişim ve yenilenmeyi ifade eder. Yaşam bir akış içindedir ve bu akış süreklidir. Değişimin olduğu her şeyin değişip yenilendiği ortamda sanatta değişmek zorunda kalmıştır. Fluxus hareketi müzikle başlamış ancak zamanla diğer sanat dallarını da etkisi altına almıştır.

Maciunas Fluxus adını birçok yerde kullanmıştır, açtığı galeri, çıkardığı dergi buna örnek gösterilebilir. Maciunas hem konuşmalarıyla hem yazılarıyla hem de çalışmalarıyla Fluxus fikrinin yayılmasını sağlamıştır. Bu hareket 1960'dan sonraki 10 yıllık dönem içinde birçok sanatçıyı doğrudan ya da dolaylı yoldan içine almıştır. Bunlardan en önemli sayılacak kişi John Cage'dir. "Fluxus'la ilişkilendirilen pek çok sanatçı arasında John Cage, bir temsilci olmaktan çok bir öncü, veyahut bir tür esin kaynağı olarak nitelendirilebilir" (Antmen, 2009). Cage müziğe getirdiği yenilikle bu hareketin en önemli kişisi konumuna gelmiştir. Günlük yaşamda var olan sesleri kullanması ona bu süreçte çok büyük değer katmıştır. "4'33'" isimli eseri onun hazır sesleri kullanarak yaptığı en önemli çalışmalarından biridir.

Cage, New York'ta bulunan Yeni Sosyal Araştırmalar isimli okulda deneysel dersler vermekteydi. George Maciunas bu derslere katılmıştır. Maciunas, Cage'in Çin felsefesi ve Zen Budizm'iyle ilişkili olan hayat görüşünü, sanatta ve yaşamda olan değişim fikirlerini oldukça benimsemiştir. Fluxus bir amaca hizmet eden bir harekettir. Sosyal ve politik düzene karşı durması ve bununla mücadele etmesi amacını yansıtır. Maddi kaynakların tüketimine karşı olan Fluxus sanatçıları sanatın para kazanmak için bir araç olarak görülmesine ya da sanatçının egosunu tatmin etmek için kullanılmasına karşı çıkmışlardır. Bu amaçla gelip geçici gösteriler yapmışlardır, bu yolla güzel sanatları yok edip bunu geçim kaynağı olarak gören sanatçıların farklı iş alanları bulmalarına neden olmak istemişlerdir.

Fluxus sanatçıları estetik kaygı fikrini tam anlamıyla ortadan kaldırmayı başaramamış olsalar da sanat yapma biçimlerinde, sanat malzemesinde oldukça etkili olmuşlardır. Sanatın hayatın içine girmesine yönelik çalışmalar yapmışlardır. Bunlar; sokak gösterileri, performanslar, enstalasyonlar olarak örneklendirilebilir. Geleneksel sanat anlayışına karşı olan Fluxus aslında kalıcı olan sanata karşı çıkmıştır, sanatın icra edildiği anı önemsemiştir. Bu yüzden günümüzde Fluxus sanatçılarının eserleri pek yoktur sadece sanat yapma sürecinin fotoğrafları vardır. Fluxus sanatçıları çoğunlukla atık malzemeleri kullanarak çalışmalarını ortaya koymuşlardır çünkü onlar maddi kaynakların tüketimine karşıydı. Günümüze kalmış olan eserlerde atık malzemelerden yapılmış olanlardır.

Fluxus hareketi Dadaizm ile oldukça benzerlik göstermektedir. Dadaizm'de olduğu gibi o da mevcut sisteme ve düzene baş kaldırmıştır. Ancak Maciunas, Dadizm ile benzer özellikler taşımasına rağmen Dada ve Dadaistler gibi ya da onların devamı

olmadıklarını özellikle vurgulamıştır. Dadaizm gibi kısa süreli bir akım olmamak için iş birliği içinde hareket etmeyi istemiştir.

John Cage ve George Maciunas dışında Fluxus hareketiyle ilişkili olan Nam June Paik, Joseph Beuys, Yoko Ono gibi çok önemli sanatçılarda vardır. Ayrıca Cage'in deneysel derslerine katılan ve katılmayan onlarca sanatçı birleşerek Fluxus hareketi altında faaliyet göstermişlerdir. Bu sanatçıların hepsi Cage'in faaliyetlerinden ve çalışmalarından etkilenmişlerdir. Cage Amerika'da kurulmuş olan Black Mountain College'in da oluşumunda ve şekillenmesinde etkili olmuştur.

Fluxus sanatçıları Avrupa'nın birçok şehrinde festivaller düzenlemişlerdir. Gösterilerinde hiçbir zaman hazırlık yapmayan sanatçılar rastlantısal olanın önemine vurgu yapmışlardır. Dahası gösterinin veya eserin yaratım sürecinin izleyicinin zihnindeki etkisine dikkat çekmişlerdir.

Fluxus resim, müzik, edebiyat, tiyatro gibi birçok alanla ilişkili olduğu için disiplinler arası bir özelliğe de sahiptir. Bu durum hareketi önemli kılan özelliklerden biridir. Londra, Paris, Amsterdam, Düsseldorf gibi şehirlerde gerçekleştirilen festivaller farklı sanat dallarıyla uğraşan sanatçıları bir araya getirmiştir. Bu durum aynı zamanda bu sanat dallarının bir arada kullanılmasına da ortam hazırlamıştır. Fluxus'un önemli bir başka özelliği de uluslararası olmasıdır. Çünkü çok sayıda kente ve ülkeye yayılmış ve faaliyet göstermiştir.

Fluxus grubundaki sanatçılar tek bir ülkeye mensup kişiler değildi. ABD'li, Japon, Koreli, Fransız, Hollandalı, Danimarkalı, İsveçli, İtalyan ve Çek sanatçıları bünyesinde barındırıyordu. Bu durum Fluxus'un kimliğine uluslararası bir nitelik kazandırıyordu. George Maciunas her ne kadar grubun kurucusu olarak etkinliklerin genel çerçevesini belirlese de sanatçılar kendi istekleri doğrultusunda bireysel çalışmalar hazırlamışlardır (Çelebi, Yükseköğretim Görsel Sanatlar Eğitiminde Performans Sanatının Kullanılmasına Yönelik Bir Uygulama Örneği, 2019).

Kendi döneminde ne kadar önem kazanmış ve yaygınlık göstermiş olsa da Fluxus hareketi ne yazık ki etkileri günümüze kadar devam eden akım ve hareketlerden olamamıştır. Antmen bunu şu şekilde ifade etmektedir;

1978 yılında George Maciunas'ın ölümünden sonra Fluxus'u tarihselleştirmek isteyenlerle Fluxus'un halen akmakta olduğuna inananlar arasında bir görüş ayrılığı ortaya çıkmıştır. 1978'den sonra kendilerini Fluxus'çu olarak nitelendirmeye devam eden sanatçıların varlığına karşın günümüzde belirgin bir Fluxus etkinliğinden söz etmek zordur (2009).

Performans Sanatının Özellikleri ve Diğer Sanatlarla Benzerlik ve Farklılıkları

Performans Sanatının ortaya çıkış sürecine bakıldığında 20.yüzyılın ilk yarısında ortaya çıkmış akımlar, hareketler, gruplardan farklı şekilde etkilenecek oluşumunu tamamladığı görülmektedir. Bunların yanı sıra dönemin toplumsal, siyasal olayları 1. ve 2. Dünya Savaşları, bilimsel ve teknolojik gelişmeler de bu sanatın şekillenmesine, sanatçıların bakış açılarına ve performanslarına etki etmiştir. Performans Sanatı resim, müzik, tiyatro, dans, mimari gibi birçok sanat dalıyla iç içedir. Çok sayıda kaynaktan beslendiği ve çok sayıda sanat dalıyla ilişkili olduğu için köklü ve güçlü bir sanat dalı olduğunu söylemek mümkündür. Performans Sanatının günümüze ulaşmış olması ve dünya çapında Performans sanatçılarının var olması ve sanatlarını icra ediyor olmaları, bu sanatının güçlü ve kısa süreli olmadığının kanıtı olarak gösterilebilir.

Performans Sanatını önemli kılan en belirgin özelliği izleyiciye ihtiyaç duymasıdır. Çünkü Performans Sanatı anlayışı sanatın müzeler ve galerilerle sınırlı olmasına, belirli bir kitleye hitap etmesine karşıdır. Bu yüzden toplum ile sanat arasındaki sınırların ortadan kalkmasını ister. Bu sebeple izleyiciye ihtiyaç duyar ve onu performansın bir parçası haline getirir. Böylelikle sanat ile izleyici arasındaki sınır ortadan kalkmış, izleyiciyle özdeşleşen, anlam bulan bir sanat ve sanat eseri var olmuş olur. İzleyiciye duyulan ihtiyacın önemli olmasının bir diğer sebebi de performansın bir kerelik olmasıdır. Tekrarı olmayacağı için izleyenin zihninde yer edinmeyi, anlam bulmayı ister.

Performans sanatçıları gerçekleştirdikleri performansları tekrar etmezler ve bu performanslar çoğunlukla plansızdır. Sanatçılar performanslar için çoğunlukla ne yapacaklarını önceden belirlemezler ve hazırlık yapmazlar. Anlık gelişen performanslar izleyicinin katılımına göre şekillenir. Bu tür performanslar bir sınır olmadığında kötü sonuçlarla neticelenebilmektedir. Marina Abramoviç'in 1974 yılında gerçekleştirdiği "Ritim 0" isimli performansında izleyiciler sanatçıyı yaralamaktan cinsel istismara kadar ileri gitmişlerdir.

Performans Sanatında hiçbir şeyin sınırı olmadığı gibi zaman sınırlaması da yoktur. Sanatçılar performans gösterileri yaparken bazen birkaç dakikalık, bazen birkaç saatlik bazen de günlerce sürecektir performanslar gerçekleştirmişlerdir. Benzer zaman kullanımı performansın öncesi içinde geçerlidir. Performansların her ne kadar hazırlıksız gerçekleştiği söylene de bazı performanslar hazırlık gerektirir. Sanatçılar bu performanslar için uzun süre hazırlık ve prova yaparlar.

Tekrarı olan performanslar az sayıda da olsa, var olmasına rağmen çoğunlukla tekrarı olmayan gösterilerdir. Her ne kadar izleyicinin zihninde varlığını sürdürmeyi amaçlamış olsa da performanslar genellikle fotoğraf ve video yoluyla kayıt altına alınmaktadırlar. Peggy Plean her ne kadar bunun doğru olamayacağını söylese de birçok sanatçı bu yollarla performanslarının kaydedilmesine müsaade etmişlerdir.

Performans Sanatı ele aldığı konu itibarıyla incelendiğinde oldukça geniş bir yelpazeye sahip olduğu görülmektedir. Bunlar toplumsal, siyasal konulardan ırk, cinsiyet gibi konulara kadar geniş bir konu alanını kapsar. Sanatçılar farklı konuları ele alarak o konu hakkında farkındalık uyandırmayı amaçlarlar. Bu yönüyle kavramsal sanata benzetilebilir. Çünkü Kavramsal Sanatta da izleyicinin bir şeyi farkına varması, sorgulaması amaçlanmıştır.

Performans Sanatında malzeme kullanımı da oldukça sınırsızdır. Her şey sanat malzemesi olarak kullanılmaktadır. Görsel işitsel materyallerden, sanatçı bedenine kadar her şey sanat malzemesi olmuştur. Bu sanat türü malzeme kullanımında olduğu kadar mekân kullanımında da oldukça özgürdür. Müzelerden, galerilerden çıkarak parkları, sokakları dahil her yeri sanat yapmak için kullanmışlardır. Araştırmacı Performans Sanatında malzeme kullanımını özellikle bedenin sanat malzemesi olarak kullanılmasını ve mekân seçimini önemli gördüğü için ayrı bir alt başlık altında ele almıştır.

Özellikleri verilen Performans Sanatının diğer sanat dallarıyla oldukça iç içe olduğu ifade edildi. Sanatçılar performanslarında bazen müziği, bazen dansı, bazen resmi kullanmışlardır. Tabii ki bu durum sadece üç sanat dalıyla sınırlı değildir. Mimari fotoğraf video sanatları tiyatro gibi türlerde dahildir. Bu sebepten dolayı performans sanatı bu sanat türlerine benzerlikler göstermektedir ancak birbirlerinden ayrıldıkları çok önemli noktalarda vardır.

Performans sanatı çoğunlukla tiyatro sanatı ile karıştırılmaktadır ancak benzerliklerinin dışında ikisini birbirinden ayıran çok temel noktalar vardır. Bunlardan en önemlisi tiyatronun bir metne bağlı olmasıdır ancak Performans Sanatında metin yoktur, spontane ve doğaçlama gelişir. Tiyatro belirli bir mekân zaman ve oyuncularla sınırlı iken performans sanatı belirli bir mekândan ve zamandan bağımsız gerçekleşir ve oyunculara ihtiyaç duymaz sadece izleyici istediği oranda dahil olabilir ve bu izleyicilerin sınırlı olduğu bir sayıda yoktur. Tiyatro tekrarlardan oluşur, aradan yıllar geçmiş olsa bile aynı şeyi tekrar edebilir ancak performansın tekrarı olmaz bir kereliktir, gerçekleşir ve biter. Şunu da ifade etmek gerekir ki 20.yy'da tiyatro türünde de oldukça

köklü ve büyük değişimler görülmüştür. Vahşet tiyatrosu, absürt tiyatro gibi ortaya çıkan yeni türler geleneksel olandan oldukça farklıdır. Hem sahnelenen konu hem sanatçı performansı hem de seyirci üzerinde bıraktığı etki ile oldukça sıra dışı ve ilginç olan yeni tiyatro yaklaşımları bu yönüyle de performans sanatını etkilemiştir.

Bazı kaynaklarda Performans Sanatı görsel sanatların içinden çıkmış bir sanat türü olarak ifade edilir. Bunun doğru olduğunu söylemek oldukça mümkündür. Çünkü Performans Sanatı hem doğuşu itibari ile hem de sonraki süreçlerde resim, heykel, fotoğrafçılık gibi görsel sanatlarla iç içe olmuştur. Action Painting (Eylem Resmi), enstalasyon (yerleştirme) gibi kavramlar Performans Sanatının görsel sanatların içinde yer aldığını, görsel sanatların bir parçası olduğunu gösterir. Ancak performans sanatındaki anlayışla klasik anlamdaki sanat birbirinden ayrıdır. Performans Sanatı görsel sanatların içine bir hareket, farklı bir bakış açısı katar, malzemesini değiştirir. Fakat geleneksel görsel sanat anlayışına baktığımızda kullanılan malzemeler aynıdır, estetik kaygılar ön plandadır ve eser odaklıdır. Performans sanatında ise süreç önemlidir. Bu sebeple Performans sanatçıları fotoğraf ve videoyu performanslarını kayıt altına almak için kullanmışlardır. Bu açıdan da fotoğraf ve videonun Performans Sanatında önemli olduğu görülmektedir.

Performans Sanatının müzik ve dansla olan bağlantısı Fütürizm, Dadaizm, Kavramsal Sanat gibi akımlarla ve sanat hareketleriyle başlar. Dönemin sanatçıları halka açık gösteriler yaparken buna dansı, müziği de eklemişlerdir. Dadaistlerin Kabare Voltaire'deki danslı gösterileri, Fütüristlerin gürültü müzikleri ya da John Cage ile başlayan ortamdaki seslerden oluşan müzik, dansın ve müziğin Performans Sanatının bir parçası olduğunu göstermektedir.

Performans Sanatında Malzeme Kullanımı (Beden) Mekân Seçimi

20. yüzyılın genel olarak değişim ve dönüşüm çağı olduğu görülmektedir. Özellikle sanat alanında gerçekleşen başkalaşım hayret verici bir noktaya gelmiştir. 20. yüzyılın ilk yarısından başlayarak sonraki 60-70 yıllık süreci etkilemiş olan önemli akımlar ve hareketler bu başkalaşımın temelini oluşturmuşlardır. Performans Sanatının doğmasına, şekillenmesine çok büyük katkılar sağlamış olan bu akımlar ve hareketler sanatta malzeme kullanımına da büyük etki etmişlerdir. Her şeyin sanat malzemesi haline gelmiştir, hazır malzemeden atık malzemeye kadar her şey. Bu durum

Performans sanatçılarının da bu alanda yenilik yaparak bedenlerini malzemeye dönüştürmelerine olanak tanımıştır.

Performans sanatçıları bedenlerini hem sanat malzemesi hem de sanat eseri olarak ortaya koymuşlardır. Sanatçı bedenini bir ifade aracı olarak kullanmıştır. Bu durum sanatla toplum arasındaki sınırları kaldırmanın kolay ve etkileyici bir yolu olarak görülmüştür. Sanatçının bedeni ile yaptığı performansa dahil olan izleyici hem sanatçıya hem de sanat eserine temas etme olanağı bulur, böylelikle sanatın bir parçası olur. Sonuç olarak sanat, sanatçı ve toplum arasında bir bağ oluşur.

Kavramsal sanatın düşünce temelli sanat savının ve 1960'lı yılların devrimci ruhunun etkisiyle, performans sanatlarının tümünde en açık ve anlaşılır dil olarak, en doğal ve gerçek alan olan bedene yönelim artmıştır. Bu sanat biçimi, bedene eskiye oranla daha çok başvurulmasını sağlamış, dahası birincil aksiyon alanı çoğunlukla sanatçının kendi bedeni olmuştur. Sanatçının veya bir modelin bedeni üzerinden yürütülen gösteride, sanatçının planları dahilinde kendisini eylemin içinde bulan izleyicinin, gerçekleşenin bir gösteri değil yaşamın kendisi olduğu izlenimini kapılıp bunu içtenlikle tecrübe etmesi amaçlanmıştır (Şenel, 2015).

İnsanlar çok eski zamandan beri bedenlerini kendilerini ifade etmek için kullanmışlardır. İfadeden kastedilen aslında kişinin ait olduğu toplum, yaşam tarzı, benimsediği inanç gibi durumlar hakkında bedenin fikir vermesidir. İnsanlar bunu kıyafetleriyle, üstlerinde taşıdıkları aksesuarlarla ya da bedenlerine yaptıkları resimler, sembollerle göstermişlerdir. Tıpkı Performans sanatçılarının yaptıkları gibi insanlar da günlük hayatta başkasına bazen bilinçli bazen bilinçsiz bir şekilde mesaj vermek için bedenlerini kullanmaktalar.

Sanatçılar bedenlerinin sınırlarını görmek için, izleyici harekete geçirmek için çok tehlikeli performanslar gerçekleştirmişlerdir. Bedenlerini yaralayarak, ısırarak, ya da ne yapacaklarını asla kestiremedikleri izleyiciye tamamen teslim ederek performanslar gerçekleştirmişlerdir. Performansın en önemli ögesi olan sanatçı bedeni, bilinç altında gönderilmiş bütün arzuların, isteklerin, duyguların ifade aracıdır aynı zamanda toplumsal ve siyasal olaylara karşı bir baş kaldır, bir direniş sembolüdür.

Performans sanatında beden kadar etkileyici bir araçsa ve ne kadar önemliyse mekânda o derece öneme sahiptir. Sanatın galeriden müzelerden dışarı çıkarak özgürleşmesi, sanatta mekânın önemini de arttırmıştır. Çünkü mekânda performansın bir parçası haline gelmiştir. Beden mekânı, mekânda bedeni etkilemiştir.

Performans sanatı ilk olarak ortaya çıktığından bu yana, performans sanatçıları “mekan”ı çok farklı şekillerde ele almışlardır. Mekân kimi zaman bedeni sınırlayan ve aşılması gereken bir engel olarak görülürken, kimi zaman ise

varlığı kabullenilmiş ve ona sınırlarına uyularak hareket edilmesi gereken bir olgu olarak karşımıza çıkmıştır (Aksoy, 2014).

Her ne kadar galeri ve müzelerin dışına çıkılmak istenmişse de bu yerlerde performans için kullanılmışlardır. Bunların yanı sıra sokaklar, caddeler, meydanlar gibi birçok kamusal alanda performans gerçekleştirmek için kullanılmıştır. Mekânı önemli ve anlamlı kılan en önemli unsur sanatçının bedeni ve performansı etkileyen izleyicidir. Sanatçının varlığı mekâna anlam katarken mekânda performansı etkili ve önemli kılar. Özellikle beden ve mekân ilişkisi için birbirlerinin tamamlayıcıları olduğu söylenmektedir

Dünyadaki Performans Sanatçıları

Bu bölümde dünyadaki önemli bazı Performans sanatçıları ve performansları hakkında bilgiler verilecektir.

Orlan

Gerçek adı Mirelle Suzanne France Porte olan Orlan, 30 Mayıs 1947’de Fransa’da doğmuştur. Çağdaş bir sanatçı olan Orlan, Performans Sanatı, Vücut Sanatı ve Feminist Sanat alanlarındaki çalışmalarıyla tanınmaktadır. Paris’te bulunan Ecole des Beaux-Arts ve Ecole des Arts Decoratifs gibi ün sahibi okullarda 1960’lı yıllarda eğitim almaya başlamıştır. Eğitim hayatında figüratif ve soyut sanatla birlikte çağdaş sanat akımları hakkında da çok şey öğrenmiştir.

Görsel 1. Orlan

Orlan aktif sanat yaşamına 1960'ların sonlarında başlamıştır. O dönemde özellikle vücut performansında çalışmaya başlayan sanatçı bununla birlikte deneysel sanat pratiklerinde de aktif olmuştur. Orlan sanatını toplumun kadın bedenine bakış açısı ve yine toplumun yarattığı güzellik algılarını eleştirmek ve sorgulamak için kullanmıştır. Bunu yaparken de edebiyat ile feminizmi görsel sanatlarla harmanlayarak yapmıştır. Sanatçının çalışmaları cesur ve provokatif olarak ifade edilmektedir.

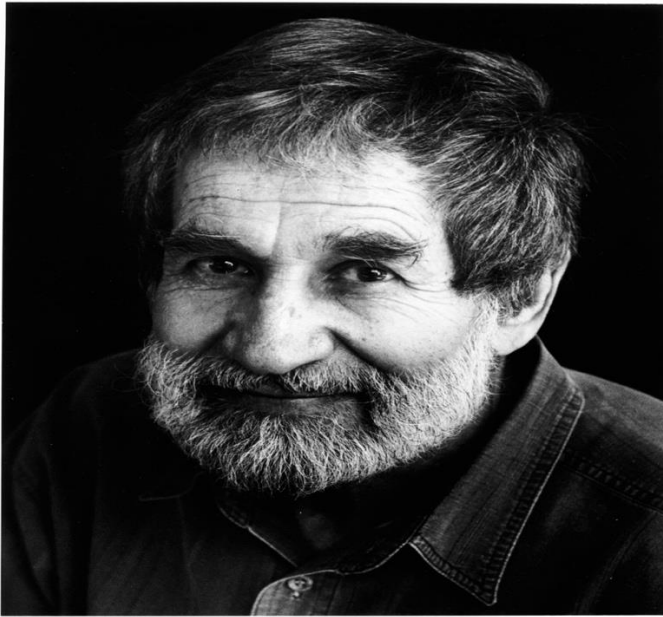
Kişisel ve toplumsal değişim sanatçının sanat anlayışının odağını oluşturur. Sanatçı bedenini değiştirerek ve dönüştürerek sanat nesnesi haline getirir ve aynı zamanda feminizm, cinsellik ve güzellik gibi konulara dikkat çekerek toplumu da değişime teşvik etmektedir. Çalışmalarıyla performans sanatına önemli katkılarda bulunan Orlan, performans, video, fotoğraf ve vücut modifikasyonunu birleştirerek oldukça sıra dışı çalışmalar gerçekleştirmiştir. Ameliyat masalarını renklendirerek, bu masalarda yüzüne ve bedenine cerrahi müdahaleler yaptırmış ve bunların izlenmesini sağlamıştır ve canlı yayın olarak yayınlanan bu ameliyatlarda sanatçı lokal anestezi aldığı için izleyicilerle etkileşim halindedir. “The Reincarnation of Saint-Orlan” serisi bunun örneğidir. Sanatçının bu çalışmaları hem güzellik standartlarına karşı bir başkaldırı niteliği taşımakta hem de kadın bedeninin bir nesne olarak görülmesini eleştirmektedir.

Bireyin kendisi ile medya, sanat tarihi ve üstün tıp teknolojisinin dikte ettiği imaj arasındaki ilişkiler ve sınırlar, Orlan'ın sanatının merkezindeki sorunsaldır. Sanatçının 1990'da başlayan ve bugüne değin süren performansları bir dizi oluşturur ve The Reincarnation of Saint Orlan başlığı taşır. Bu performanslar aracılığıyla Orlan, kadın doğasının bir parçası haline getirilmeye çalışılan estetik ameliyat olgusunu irdelemektedir. Söz konusu performansların bir amacı da antik Yunan'dan bu yana ideal güzellik kavramının ölçütlerini oluşturan, kurallarını koyan ve dikte eden Batı sanatının bir sorgulamasını yapmaktır. Estetik ameliyatlarda da Batı sanatının koyduğu güzellik ölçütleri temel alınmakta; dolayısıyla, bu ameliyatlar Batı sanatı kurallarıyla işlemektedir (Güçhan, 2004).

Bedenini kullanarak birçok konuya dikkat çekmiş olan Orlan modern sanatın gelişmesine katkı sağlayan önemli sanatçılardan biridir. Dünyaca tanınan sanatçı hala çalışmalarına aktif olarak devam etmektedir.

Allan Kaprow

23 Ağustos 1927 yılında New Jersey’de doğmuş olan Allan Kaprow Amerikalı ressam, enstalasyon ve performans sanatçısıdır. Çağdaş sanat dünyasının önemli sanatçılarından biri olan Kaprow en çok “Happening” (Oluşum) adı verilen çalışmalarıyla tanınır. New York Üniversitesi ve Columbia Üniversitesinde eğitim alan sanatçı hem soyut dışavurumcu hem de deneysel sanat akımlarından etkilenmiştir. Kaprow aynı zamanda Werner Hoffman’ın özel okulunda ve John Cage’in New York’taki Yeni Toplumsal Araştırmalar Okulunda da dersler almıştır. Bu sayede Duchamp’ı ve onun hazır nesnelerle yaptığı sanatı, John Cage’i etkileyen Zen’i ve daha birçok fikir ve sanatçıyı tanıma olanağına erişmiştir. Sanat kariyerine bu akımların etkisinde yaptığı resimlerle başlamıştır fakat zamanla kendine özgü sanat biçimini ortaya koymuştur.

Görsel 2. Allan Kaprow

Kaprow happening (oluşum) denen sanat etkinliklerinin doğmasını sağlayarak Çağdaş Sanat dünyasına önemli bir miras bırakmıştır. Katılımcıların olduğu, anlık duruma ve deneyime dayalı olan bu çalışmalar performans sanatı, görsel sanatlar ve sokak sanatını da kapsamış ve aynı zamanda bu sanat türlerine katkı sağlamıştır. Happening sanatı birçok sanatçıyı etkilemiş ve birçoğuna da ilham vermiştir.

Kaprow’un ilk happening çalışması 1959 yılında “18 Happenings in 66 Parts” (6 Bölümde 18 Olay) ismiyle Galeri Ruben’de gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmayı

seyirciyle birlikte Kaprow'un arkadaşları da dahil olmuştur. Bu çalışma aynı zamanda halka açık ilk Happening çalışmasıdır. Happening'lerde bir kurgudan söz etmek mümkündür, sanatçı içeriğinin katılımcılar tarafından şekilleneceği bir olay ve bir mekân tasarlar. Bu mekân tiyatro salonu, basketbol sahası, sanat galerisi ya da bir park yeri olabilmektedir. Bu mekanlara, kullanılacak ya da kullanılabilecek her türlü araç gereç gelişigüzel yerleştirilmektedir ve ardından çalışmanın spontane olarak gerçekleştirilmesi sağlanmaktadır.

Sanatçı birtakım gösteriler icat eder, sunar ve bunların içinde yer alır. Bu gösteriler çeşitli özellikler taşırlar. Belli bir süre devam eden bu tür gösteriler, sanatçı-gösterici'nin kendini çok iyi konsantre etmesini ve dayanıklılığının yüksek olmasını gerektirir. Bunlar, Konstrüktivist bir kompozisyon kadar soyut nitelikte bir baleyi andırabilir ya da ayinsel gösteriler olabilirler. Tarihsel ya da dinsel bir törene benzeyenleri de vardır.

Kaprow'un oluşumu, sanatçının kurallarını önceden belirlediği, ancak oluşum sürecini izleyicilerle birlikte tartışarak oluşturduğu ve uygulamaya geçirdiği bir yapıya sahiptir. Bu noktada, "Happening"i doğaçlama bir aktivite olarak tanımlamak yerine; belirsiz yapısı olan faaliyet şeklinde nitelemek daha doğru olabilir. Kısacası, detayda bile olsa, sanatçının yine de belirlediği, formüle ettiği bir eylem vardır (Yorgancıoğlu, 2015).

Ortaya çıkışı 1950'lerin sonu ile 1960'ların başı olan Happening anlayışına göre sanat galeri gibi kapalı mekanların içinde kısıtlı kalmamalı, sınırların olmadığı ortamlarda özgürce gerçekleştirilmelidir. Buradan yola çıkılarak Kaprow'un sanatının geleneksel sanat anlayışına karşı olduğu söylenebilir. Çünkü Kaprow sanatın günlük yaşamla bütünleşmesini, izleyicinin doğrudan dahil olduğu, sanat eseriyle etkileşimde bulunarak o eserin bir parçası olmasını istemektedir.

Joseph Beuys

20.yüzyılın en önemli sanatçılarından biri olan Joseph Beuys 12 Mayıs 1921'de Almanya'da dünyaya gelmiştir. Hem hayatı hem de sanatı ile oldukça dikkat çekici bir isim olan Beuys sanata ilgisi olmasına rağmen tıp eğitimi almıştır. 2. Dünya Savaşı'nın başlamasına yakın bir tarihte Hitler Gençliği adında bir gruba dahil olmuş, savaşın başlamasıyla da Alman Hava kuvvetlerine katılmıştır. Pilot olarak görev yapan Beuys 16 Mayıs 1944'te Kırım üzerinde uçuş uçağının düşürülmesi sonucu ağır yaralanmıştır. Kırım köylüleri tarafından bulunan Beuys tedavi edilmek için iç yağ ve keçeye sarılmış iyileşmesi sağlanmıştır. Beuys'u tedavi etmek için kullanılan bu malzemeler daha sonra başladığı sanat faaliyetleri için çok önemli malzemeler ve motifler haline gelmiştir.

Görsel 3. Joseph Beuys

Beuys'un yaşadığı bu kaza ve Kırım köylülerin müdahalesi hayatında bir dönüm noktası yaratmıştır. Yaşamının bundan sonraki dönemine hem sosyal hem politik hem de sanatsal alanda bambaşka yönde değişmiş düşüncelerle devam etmiştir.

Savaştan sonra 1947'de başlayarak dört yıl sürecek olan sanat eğitimini Düsseldorf'ta almıştır. Beuys eğitimini heykel alanında almış ve bu alanda kendini geliştirerek profesör olmuş eğitimler, dersler vermiştir. Performans Sanatında da çok önemli bir yere sahip olan sanatçı Fluxus hareketine de büyük katkılar vermiştir. Fluxus hareketi içinde yer almasında Nam June Paik ve George Maciunas ile tanışmasının etkisi çok fazladır.

Beuys'un sanatsal çalışmalarına ve sanata bakış açısına bakıldığında çok geniş bir yelpazeye sahip olduğu açıkça görülmektedir. Heykeller, resimler, performanslar, enstalasyonlar, eylemler ve değişim yaratmak için bazen günlerce süren konuşmalar bu geniş yelpazeyi oluşturmaktadır. Beuys'un sanat anlayışına bakıldığında ise sanatı sadece estetik bir ifade aracı olarak değil, siyasal, sosyal, ekolojik bir ifade aracı olarak kullandığı görülmektedir.

Beuys da birçok modern sanatçı ve Performans sanatçısı gibi sanatla toplum arasındaki duvarların, sınırların aşılmasını ve ortadan kalkmasını istemiştir. Çünkü o sanatın toplum içinde var olduğuna inanır. "Sosyal Heykel" kavramı da bu düşüncenin etkisiyle ortaya çıkmıştır. Beuys bu kavramla sanatın sosyal yaşam üzerindeki etkisini ve toplumu değiştirmeye teşvik etme gücüne sahip olduğunu belirtir. Ayrıca toplumdaki

bütün bireylerin sanatçı olduğunu ve toplumdaki değişim ve dönüşümün parçası olduğunu vurgular.

Performans Sanatında da oldukça önemli bir isim olan Beuys, performanslarını bir ritüel gibi gerçekleştirmiştir. Kişisel deneyimler ile toplumsal konular veya sorunlar birleşerek performanslarını belirlemiştir. Yağ, keçe gibi malzemeler de yaşadığı deneyimin sembolü haline gelmiştir. Sanatçının “Amerika’yı Seviyorum Amerika da Beni” isimli performans çalışması oldukça ünlüdür ve bütün dünyada yankı uyandırmıştır. Bu çalışmayla Amerika’nın Japonya’ya attığı bomba ile sebep olduğu ölümleri ve yerli halka yaptığı işkenceleri eleştirmek ve dikkat çekmek istemiştir. Önemli bir diğer çalışması ise “Ölü Bir Tavşana Resimler Nasıl Anlatılır” isimli performans çalışmasıdır. Bu çalışma ile sanatın işlevine dikkat çekmeye çalışmıştır. Beuys’un proje niteliğinde ve oldukça da büyük çaplı olan “7000 Meşe Ağacı” isimli çalışması, toplum ile sanat arasındaki bağın ve etkileşimin çok başarılı bir örneğidir. Sanatçının sadece üç örnekle sınırlı olan çalışmaları onun sanata nasıl baktığına ve ne için kullandığı hakkında yeterince bilgi vermektedir.

Chris Burden

11 Nisan 1946 yılında Boston’da doğan Chris Burden Performans Sanatı, enstalasyonlar ve heykel çalışmalarıyla bilinen Amerikalı bir sanatçıdır. Çocukluğu Massachusetts banliyölerinde geçen sanatçı eğitim hayatına matematik ve fizik eğitimi alarak başlamıştır. Fakat sanata olan ilgisini fark eden Burden, Pasadena Sanat Enstitüsü’nde sanat eğitimi almaya başlamıştır.

Görsel 4. Chris Burden

1970'lerin başında sanat hayatına başlayan Burden Performans Sanatının önemli ve önde gelen isimlerinden biri haline gelmiştir. Bedeninin sınırlarını zorlayarak oldukça tehlikeli ve hayret verici performanslar gerçekleştirmiştir. Burden'ın ilk performanslarından biri sayılan "Five Day Locker Piece" isimli performansta sanatçı kendini bir dolabın içine kilitler ve yanında sadece su ve idrarını yapması için bir kap vardır. İlklerden sayılabilecek bir diğer performansı ise "Shoot" isimli çalışmadır. Bu performansta Burden arkadaşına kendini silahla kolundan vurdurmuştur. Neden böyle bir şey yaptığı sorulduğunda ise böyle bir şeyi daha önce deneyimlemediğini bu yüzden de nasıl olduğunu öğrenmek istediğini söylemiştir. Bu iki çalışma Burden'ın isminin duyulmasında sanat dünyasında tanınmasında çok büyük katkılar sağlamıştır.

Burden sanatını icra ederken bedeninin sınırlarını zorlamıştır. Bedenine fiziksel olarak acı veren çalışmalar yapan sanatçı bunu mazoşist bir tutumla yapmamıştır çünkü yaptığı şeylerden haz duymamıştır. Kendisine fiziksel olarak büyük acılar veren performansları olduğunda yapacağı şeyden vazgeçme olasılığı olmaması için bunu önceden biriyle paylaşmış. Burden'ın bu tarz çalışmaları, performansları izleyiciler tarafından da çok rahatsız edici bulunmuştur.

Sanatçıların çoğunda olduğu gibi Burden'ın çalışmaları da hem toplumsal hem de politik konuları ele almışlar ve izleyiciyi düşündürme amacı taşımıştır. Bunun da temel sebebi toplumun değişmesinin ve dönüşmesinin sağlanmak istenmesidir. Burden'ın sanatı amaç değil kendini ifade etmek ve düşüncelerini aktarmak için araç olarak gördüğünü söylemek yanlış olmayacaktır.

Kazuo Shiraga

Japon sanatçı Kazuo Shiraga 1924 yılında Japonya, Amagasaki'de doğmuş soyut ressam ve Performans sanatçısıdır. Ailesi kimono kumaş ticareti yapan Shiraga kimonoların yapısından desenlerinden etkilendiği için erken dönem sanat tarzı ve bakış açısı bunun etkisindedir. Japon gösteri sanatları ile klasik Çin edebiyatı alanında eğitilmiş olan sanatçı yağlı boya resmine yakın ilgi duymaktaydı ancak Kyoto Şehri Sanat Üniversitesi'nde geleneksel Japon resmi alanında eğitim almıştır fakat 1944 yılında orduya çağrılmasıyla eğitimine ara vermiştir. 1945 yılında 2.Dünya Savaşı bittikten sonra eğitimine devam etmiştir.

Görsel 5. Kazuo Shiraga

Shiraga Batının sanat tarzına ilgi duyuyordu bu yüzden sanat eserlerinin yoktan var edildiği fikrine sahip Zero-kai'yi kurmuştur. Shiraga 1959 yılında Zero-kai topluluğuna benzer fikirlere sahip olan fikirlere sahip olan Jiro Yoshihara'nın öncülük ettiği Gutai grubuna katılmıştır. Uzun yıllar boyunca Gutai'nin içinde faaliyet gösteren Shiraga, Jackson Pollock'tan da etkilenerek kendine özgü sanat tarzını oluşturmuştur.

Soyut dışavurumcu anlayışa göre çalışmalar yapan Shiraga'nın eserleri büyük tuvaler üzerine fırçalar, tuval bıçakları ve ellerini kullanarak yaptıkları ile en önemli ve dikkat çeken ise yukarılarda bağlı olan bir halata tutunarak ayaklarıyla yaptıklarıdır. Bir performans şeklinde yapılan bu resimlerde sanatçının bedeni ve beden hareketleriyle anlık olarak oluşan bir eser söz konusudur.

Shiraga'nın aksiyon resim çalışmalarının bazı ortak özellikleri vardır. Çıplak ayakla yaptığı çizgiler resmin dışına taşmıyor, tekrar merkeze getiriliyor, birikiyor ve bir kütle oluşturuyor. Hayati, patlayıcı enerjiyle dolu, kuvvet ve gerilime neden oluyorlar. Bu, Shiraga'nın aksiyon resminin biçimsel özelliklerinden biridir (Hirai, 2014).

Bu resim yapma biçimi Jackson Pollock'un "action painting" denilen hareket resmiyle fazla benzerlik göstermektedir. Ancak Shiraga'nın bu tekniği ona Batı'da oldukça büyük bir ün sağlamıştır.

Shiraga "Challenging Mud" (Zorlu Çamur) isimli çalışmasıyla da çok dikkat çekmiştir. Kil, kum, çakıl gibi malzemelerden oluşan çamur karışımına bedeni çıplak

bir halde yatarak adeta çamurla g re mi tir. Shiraga yorulana kadar devam ettiği bu performansta, bedenini sanat eserini oluşturan bir malzeme olarak kullanmıştır.

Shiraga'nın eserlerinde hem abartılı hem de soyut bir ifade biçimi söz konusudur. Gerek kullandığı renkler gerekse kullandığı renklerin yoğunluğu ile ortaya çıkardığı çalışmalar yaratım süreci de dahil olmak üzere hem izleyicinin dikkatini çekmiş hem de merak uyandırmıştır.  alı malarında aynı zamanda izleyici ile ba  kurma ve deneyim aktarımı söz konusudur.

Shiraga hayatının bir dönemi de rahip olarak geçirmiştir. Hiei Da ı'nda Enryaku isimli bir tapınakta Budist eğitimi alarak rahiplik yapmıştır.

Yves Klein

Yves Klein 1928 yılında Fransa'nın Nice kentinde doğmuş Yeni Gerçekçi ressamdır. Hem annesi hem de babası ressam olan Klein'in resme ilgisi erken ya larda ba lamı tır. 1942 ve 1946 yılları arasında Ecole Nationale de La Marine Marchande ve Ecole Nationale des langues Orientales okullarında eğitim alan sanatçı Japonya'ya giderek judo eğitimi almış ve bu deneyimi üzerine kitap yazmıştır.

Görsel 6. Yves Klein

Klein 20. yüzyılın oldukça dikkat çeken isimlerinden biri olmuştur. Kendisine ait bir atölyesi olmadığı için ilk çalışmalarını mutfakta yapan sanatçının monokromatik resim tekniğinin başlangıcı mutfakta yapılan bu ilk çalışmalar olduğunu

söylenmektedir. Klein monokromatik resmiyle çok kısa süre büyük bir üne kavuşmuştur. Çalışmaları bazı galeriler tarafından tek renkle resim olamayacağı gerekçesiyle reddedilmiş olsa bile Klein bu tekniğe devam etmiş ve birçok çalışmasının ana rengi olan Klein Mavisi'ni bulmuştur. Klein'in mavisi kendisinin tabiriyle hâkimi olduğu gökyüzünün mavisidir.

Varlığı monokrom mavi panellerde salınıp duran gökyüzünü, 1955 yılında resmetmeye başladı ama Klein'in mavisi, gündüz vakti gökyüzünde görünen o hafif ve sönük renk değildir. Paris'in yaz gecelerinde saat dokuz civarında görünen, batan günün enerjisi hala atmosferden yankılanıyor ve trafik ışıkları yukarıdan kaynaklanan kıvılcımlar gibi görünüyorken ortaya çıkan karanlık, elektrik mavisidir bu (<https://www.sanatatak.com>, 2015).

Klein hem Performans sanatçısı hem Kavramsal sanatçı hem ressam hem de heykeltıraştır. Çalışmaları bu sanatsal türlerin bir araya gelmesiyle ortaya konmuştur. En çok ilgi gören çalışmalarından iki tanesi “Mavi Çağın Antropometresi” ve “Boşluk” isimli çalışmalardır. Klein, Mavi Çağın Antropometresi çalışmasında insan bedenlerini fırça olarak kullanmıştır. 20 dakikası orkestranın tek nota ile çaldığı müzik ve sonraki 20 dakikası da sessizlikle geçen bu performans çalışmasında Klein mavi rengini kullanarak performansta yer alan üç kadın modelin vücutlarını boyamış bunları yerde ve duvarda yer alan kağıtlara ve tuvallere bastırarak bazen de sürükleyerek resimler yapmıştır. Boşluk isimli çalışma da ise Fransa'daki bir galeriyi içinde hiçbir şey olmadan bomboş olarak sergilemiştir. “Bu cesur eylemle izleyicilerde şok etkisi yaratmış, boşluk ve nesne gibi kavramlar üzerinde sorgulamayı zorunlu hale getirmiştir” (Karakaş Tabak, 2021).

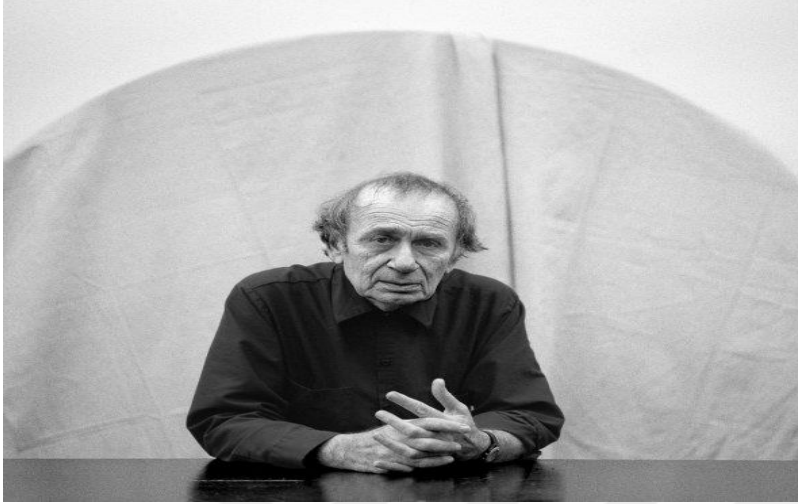
Bunların dışında ateş kullanarak yaptığı heykeller ve resimler, süngerden yaptığı heykeller de oldukça dikkat çekici ve önemli çalışmalar olmuştur.

Kendi döneminin öncü sanatçılarından bir olarak kabul edilen Klein çok erken bir yaşta geçirdiği kalp krizi sonucu hayattan ayrılmış ve sadece 8 yıl sürmüş olan sanat kariyerine çok büyük başarılar ve yenilikler sığdırmıştır. Sanatçı yaptıklarıyla günümüzde de hala ilgi görmektedir.

Vito Acconci

Tam adı Vito Hannibal Acconci olan sanatçı İtalyan göçmeni bir ailenin çocuğu olarak 24 Ocak 1940 yılında New York'ta doğdu. Şair, yazar, mimar, performans ve video sanatçısı olan Acconci lisansüstü eğitimine kadar olan eğitim hayatının tamamını

Katolik okullarında okuyarak geçirmiştir. Bu durum sanatçının Katolik inancından kopmasına neden olmuştur. Acconci'nin sanat ve edebiyatla olan bağı çocukluğundan gelmektedir. Ailesinin sanata ve edebiyata yönelik tutumları ona yansımış ve ilham olmuştur.

Görsel 7. Vito Acconci

Acconci kariyer hayatına şair olarak başlamıştır. 1962 yılında Rosemary Mayer ile evlenen sanatçı eşinin şair olan kız kardeşi Bernadette Mayer ile arkadaşlık kurdu. İkili kısa süre sonra “0 – 9” isimli dergiyi yayınladılar. Toplamda altı sayı yayınlanmış olmasına rağmen dergi büyük bir etki yaratmış ve kavramsal sanat ile deneysel şiirin önde gelen kişilerini bir araya getirmeyi başarmıştır.

Acconci'nin şiiri bırakıp sanata başlaması 1969 yılında olmuştur. “Acconci çalışmalarında özellikle kendi üzerinde yoğunlaşır. “Mekân içinde beden” sonrasında “bedenin yarattığı mekân” olarak 60'ların sonundaki işlerini ayırır, aslında bedeni bir mekan olarak kurgular (Arslan Yılmaz, 2016).

İlk çalışmaları fotoğraflardan oluşan sanatçı, bu çalışmalarda zıplama, atlama, eğilme gibi hareketler yapmıştır. Bu çalışmalar sanatçının video performanslarının temelleri olarak kabul edilmektedir. Sanatçı performanslarında bedenini ana malzeme olarak kullanmıştır ve hem kendi bedeninin fiziksel sınırlarını zorlamış hem de izleyicinin zihinsel sınırlarını zorlamıştır. “Trademark” isimli performansında vücudunun birçok yerini ısırarak derin diş izleri bırakmıştır. “Seedbed” isimli performansta ise galeri zemininin altına gizlenip galeriyi ziyaret eden kişilerin ayak seslerini dinleyerek mastürbasyon yapmıştır. Acconci'nin bu ve bunların benzeri

alışmaları onun mazoşist ve provokatif tutumları olduğunun göstergesi olduğu söylenmektedir.

Acconci'nin 1970'li yıllarda yaptığı Performans Sanatı çalışmalarıyla çok dikkat çekmiştir. İzleyici ile etkileşimin ön planda olduğu ve bedensel varoluş arayışının dikkat çektiği performanslar gerçekleştirilmiştir. Acconci kendi sınırlarını görmek bunları sorgulamak içinde performanslar gerçekleştirmiştir. "Following Piece" performansı buna örnek gösterilebilir. 1972'de yapılan bu performansta sanatı gelişigüzel seçtiği insanları takip etmiştir.

1974'ten sonraki dönem Acconci'nin olgunluk dönemi olarak görülür. Performanslardan uzaklaşıp video ve seslerden oluşan enstalasyonlar oluşturmuştur. Heykel ve mimariyle de uğraşan sanatı kendi bedeninden uzaklaşmaya başlamıştır, sanat eserine izleyiciye odaklanmaya başlamıştır.

Başlangıçta eserlerimi 'kişinin insanla buluşması' olarak görüyordum, yavaş yavaş bunun 'kişiyile tanışan kişi' olduğunu fark etmeye başladım. Sanat izleyicisi sanat yıldıızıyla buluşuyor.' Ben her zaman bu kült kavramına, bir din olarak sanata ya da sanatın kutsal bir nesne olarak görülmesine karşı oldum. O halde benim değişimim bir tür psikolojik benlikten sosyolojik bir benliğe doğru oldu (<https://www.theartstory.org>).

2000'li yıllarda da çalışmalarına devam etmiş olan Acconci, her ne kadar tutum ve eğilimlerinden dolayı eleştirilmiş olsa da Performans Sanatı, Kavramsal Sanat, enstalasyon, heykel ve mimari gibi birçok alanda çalışmalar yapmış ve önemli katkılarda bulunmuştur.

Nam June Paik

20 Temmuz 1932'de Güney Kore, Seul'de varlıklı bir ailenin çocuğu olarak doğan Nam June Paik müzisyen, heykeltıraş, enstalasyon, Performans Sanatı, video ve diğital sanat sanatçısıdır. Oldukça geniş bir sanat yelpazesi olan Paik en büyük başarısını video sanatında yaşamıştır. Paik video sanatının öncüsü, babası olarak kabul görmektedir.

Görsel 8. Nam June Paik

Çocukluğunda piyano eğitimi almış olan sanatçı Kore Savaşı'ndan kaçmak için ailesiyle birlikte 1950 yılında Japonya'ya gitmiş ve bir sene sonra Tokyo Üniversitesinde Estetik ve Sanat Tarihi bölümünde eğitim almaya başlamıştır. Üniversiteden 1956'da mezun olduktan sonra Almanya'ya gidip Müzik ve Sanat Eğitimi almıştır.

Elektronik müziğe meraklı olan Paik, John Cage ile tanışıp onun derslerine katılmış Cage'in deneysel müzik çalışmalarından da çok etkilenmiştir. Cage'in gürültü müziği ve günlük hayatın içindeki sesleri kullanarak ya da yaptığı müzik çalışmalarını kendi çalışmalarına uyarlayarak kullanmıştır. 1959'dan itibaren ise aşına olduğu televizyon ve görüntüler üzerine çalışmalar yapmaya başlamıştır.

Paik, George Maciunas'la da tanıştıktan sonra Dada ve Fluxus'a ilgi duymaya başlamış ve Fluxus hareketinin üyesi olmuştur. Gruba dahil olmasında yaptığı performans çalışmalarının katkıları olmuştur. 1962 yılında Fluxus hareketi kapsamında yapılmış olan bir festivalde, sonraları başka çalışmalara uyarladığı ünlü performansı "Zen for Head" isimli performansını gerçekleştirmiştir. Bu performansta kravatını mürekkebe daldırmış ve kravatın yere serili kâğıt üzerine dümdüz bir çizgi oluşturmasını sağlayacak şekilde bedenini yerde sürükleyerek hareket etmiştir.

Paik bir süre sonra Performans Sanatından uzaklaşmış ve televizyon ve video çalışmalarına yoğunlaşmıştır. Buna yönelmesinde ekonomik sıkıntılar etkili olmuştur. Mühendis bir arkadaşıyla birlikte yaptığı bir video enstalasyonu yoğun ilgili görünce Paik bu alanda yürümeye başlamıştır. Video sanatının dönüm noktasını caddeden geçen Papa'yı videoya çekip sonrada sunmasıyla başlatmıştır. Paik video ve televizyon

ekranlarını kullanarak enstalasyonlar ve heykeller yapmıştır. Ekranları bir araya getirerek oluşturduğu “Robot Ailesi” isimli çalışma bunun bir örneğidir.

Paik hayatının sonuna kadar teknoloji ve monitörlerle çalışmıştır. Teknolojinin 1950’lerle başlayan hızlı ilerleyişi evlere televizyonların girmeye başlaması sanatçının çalışmalarını sürdürmesinde etkili olmuştur. Ekranları ve teknolojiyi her ne kadar meslek olarak edinmiş olsa da Paik aslında bunu bir sorun olarak görmüş ve eleştirmiştir.

Paik’in başlattığı bu yeni sanat biçiminde genel eğilim monitörlerin kullanımındır. Bu eğilimin temelinde yatan düşünce çok da ironiktir aslında. Çünkü sanatçı, televizyonun günlük hayata girmesiyle toplumun yeni bir yaşam anlayışı içinde olduğunu biliyordur. Televizyonun temsili olan monitör, tüm yayın sistemin evlerdeki temsilinin son noktasıdır. Eğer bir eleştiri yapılacaksa başlanması gereken ideal nokta tüm bu yayın sisteminin evlerdeki simgesi bu monitörlerdir (Görenek Beyaz, 2016).

Maddi sıkıntıların kaynaklık ettiği bir başarının simgesi ve 20.yüzyılın öncü isimlerinden olan Paik sanatıyla teknolojinin ve insan yaşamının birbiriyle olan ilişkisini irdelenmiş ve teknolojinin ve ekranların toplumsal hayat üzerindeki etkisine dikkat çekmiştir. Çalışmaları dünyanın birçok yerinde sergilenmiş olan sanatçı teknolojiyi kullanarak onun rolünü sorgulayan başarılı bir temsilcidir.

Yoko Ono

Japon müzik sanatçısı ve ressam olan Yoko Ono 18 Şubat 1933 yılında Tokyo’da dünyaya gelmiştir. Çocukluk yılları zorluklarla geçen Ono, babasının işinden dolayı ABD ve Japonya arasında gidip gelmiştir ve iki kültürün etkisinde geçen bir çocukluk geçirmiştir, bu çocukluk dönemi aynı zamanda savaşın neden olduğu açlık, yokluk, ölüm, kayıp ve korku gibi durumlara da tanık olmuştur. Ono’nun ailesiyle birlikte Japonya’ya dönüşleri olan 1941 yılı 2. Dünya Savaşı’na denk gelmiştir. Ve 1945 yılında da Tokyo’ya atılan bombalardan korunmak için ailesiyle birlikte sığınakta yaşamıştır. Savaş bittikten sonra ailesiyle birlikte New York’a taşınıp orada yaşamaya başlamıştır.

Görsel 9. Yoko Ono

Eğitim hayatına Japonya’da seçkin bir eğitim alarak başlamıştır. Kolej eğitimini bitirdikten sonra iki sene felsefe eğitimi almış ancak tamamlamadan okuldan ayrılmıştır. Çok küçük yaşlardan itibaren müzik yapmaya başlayan sanatçı piyano dersleri almış, geleneksel Japon müziği yapmış ve birçok sanatçının konserlerine katılmıştır. Ancak Amerika’ya geldikten sonra oradaki bazı sanatçılardan etkilenmesi ile beraber müzik tarzında değişiklikler yapmış başka tarza geçmiştir. Eşi John Lennon’la birlikte de müzik yapmış olan sanatçı o zamanlarda da yine müzik tarzında değişiklik gerçekleştirmiştir.

Çocukluğunda başlayan zorlu hayatı ileriki yaşlarında da devam etmiştir. 23 yaşında evlenmiştir ancak mutsuz ve yolunda gitmeyen bir hayatı olduğu için intihara teşebbüs etmiş fakat eşi tarafından kurtarılmıştır. Evliliği uzun süre devam etmeyen Ono, The Beatles grubunun solisti John Lennon ile tanıştıktan sonra da hayatında hem önemli hem de zorlu zamanlar yaşamıştır. Bir süre sonra John Lennon ile evlenmiştir, birlikte mutlu bir hayat yaşayan sanatçılar kimi zaman birlikte eylemler yapmışlar kimi zamanda müzik yapmışlardır. Ono’nun Lennon ile birlikte geçirdiği zamanların hayatının en güzel zamanları olduğu söylenmektedir. Ancak Lennon’ın öldürülmesi onun için üstesinden gelmesi oldukça zor bir süreç olmuştur.

Yoko Ono toplumsal olaylara karşı oldukça duyarlı bir sanatçıdır. Vietnam savaşına tepki göstermek amacıyla eşi Lennon’la “Bed Peace” isimli performansı gerçekleştirmesi örnek olarak verilebilir. Ayrıca Fluxus hareketinin de önemli karakterlerinden biridir. 1964 yılında gerçekleştirdiği “Cut Piece” isimli performansı, Fluxus hareketi içinde yaptığı en iyi çalışmadır denebilir. Ono bu çalışmayı 2003’ta tekrarlamıştır.

Geleneksel sanata karşı, gündelik hayatın sanatını koyan, değişimi, devinimi esas alan Fluxus akımının öncü Performans sanatçılarından, müzisyen söz yazarı, yazar, feminist, aktivist Yoko Ono, John Lennon'ın anlatımıyla “dünyanın en ünlü tanınmayan sanatçısı, herkes ismini bilir ama kimse ne yaptığını bilmez (Kadayıfçıoğlu, 2021).

Ono'nun yaşamı bir yerde sanattır aslında çünkü yarım asırdan fazla süren ve sanatsal etkinlik ve üretimlerle dolu dolu geçen bir hayat söz konusudur. Sanatla da barışı, eşitliği, özgürlüğü, kadın hakları gibi birçok konuya dikkat çekmeye çalışmıştır. Günümüzde 80 yaşını geçmiş olan sanatçı hala aktif olarak çalışmakta ve sanatsal üretim yapmaktadır. Onun bu başarısı ve sürekli aktif oluşu birçok sanatçıya ilham olabilecek niteliktedir.

Marina Abramoviç

Performans Sanatının en çok tanınan ve dikkat çeken sanatçılarından biri olan Marina Abramoviç 1946 yılında Belgrad'da dünyaya gelmiştir. Varlıklı bir aile olan anne ve babası 2. Dünya Savaşı'nda politik anlamda oldukça aktif rol göstermişlerdir. Abramoviç babasının işinden dolayı onunla daha az vakit geçirmiş ve kardeşiyle birlikte annesinin dayattığı bir yaşam tarzı ile yaşamaya zorlanmıştır. Annesi tertip ve düzen takıntısı olan bir kadındı ve çocuklarını sıkı gözlem altında tutardı. Fakat ailesi sanata ilgi duyan bir aileydi ve bu ilgi Marina'yı etkilemiştir. Küçük yaşlardan itibaren çizimler yapmaya başlamıştır ve kendisine ait atölyesi olmuştur. İlerleyen zamanlarda da farklı okullarda sanat eğitimi almaya başlamıştır.

Görsel 10. Marina Abramoviç

Abramoviç Çağdaş Sanat dünyasında yer edinmiş, önemli çalışmalar yapmış olan sanatçılardan, onların tarzından ve çalışmalarından etkilenmiştir. Bunlardan biri Abramoviç'i Happeningler ile etkilemiş olan Joseph Beuys'tur. Abramoviç'in etkilendiği bir diğer sanatçı da Herman Nitch'tir. İki sanatçı birlikte çalışmışlardır. 1973 yılına denk gelen bu dönemde Abramoviç "The Rhythm" isimli performansı gerçekleştirmiştir. Abramoviç 1975 yılında da Alman sanatçı Ulay (Frank Uwe Laysiepen) ile tanışmıştır. Bu tanışma sanatçının hayatında bir dönüm noktası niteliğinde olmuştur. Abramoviç ve Ulay birlikte oldukça önemli birçok performans gerçekleştirmişlerdir ve çok uzun yıllar devam eden bir birliktelikte yaşamışlardır.

Sanatçı bedenin sınırlarını zorlayan birçok performans gerçekleştirmiştir. Bu performanslarda bazen kendisi bu sınırı zorlamıştır bazen de izleyicinin bunu yapmasını sağlamıştır. Bu zorlamalar beden üzerinde gerçekleştirilen müdahaleler ile kendini göstermiştir. Bedenin kesilmesi, uykusuz bırakılması, ağır ilaçlarla deney malzemesi olması örnek gösterilebilir. Bedeni kullanılarak gerçekleştirilen bu performanslarda sanatçı her bir performansta farklı konulara dikkat çekmeye çalışmıştır ve bu performansların çoğunluğu da Ulay ile gerçekleştirilmiştir. Performanslardaki her şey gerçektir, kullanılan malzemeler, akan kan gibi. Bütün bunlar aslında sanatın gerçek yaşamın bir parçası olduğunu gösterir ve sanatçının izleyicisi ile güçlü bir bağ kurmasını ve onları etkilemesini sağlar.

Abramoviç klasik sanat eğitimi almıştır ancak Performans Sanatı ile tanışmasından sonra sanat anlayışı bambaşka bir yönde değişim göstermiştir sanatçı bedenini sanat malzemesini dönüştürürken aynı zamanda bedenin sınırlarında keşfetmiştir bedeni bir araç olarak gören sanatçı bedeni ile izleyici ile bir bağ kurmayı hedeflemiştir izleyici ile kurulan bu bağ bazen duygusal bazen fiziksel bir bağ olmuştur ve izleyicinin gerçekleşen performansın bir parçası olması sağlanmıştır. Bu nedenle Abramoviç performans sanatını tiyatronun üzerinde tutar zira tiyatro izleyici ile bir bağ oluşumuna katkı sağlamaz performans sanatı yapar.

Performans sanatının babaannesi olarak kabul edilen Marina Abramoviç yarım asrı geçen ve günümüze kadar devam eden çalışmalarıyla performans sanatına çok önemli katkılarda bulunmuştur.

Jackson Pollock

Jackson Pollock 1912 yılında Amerika'nın batı kesiminde yer alan Wyoming'de doğmuştur. Arizona, Chico ve Kaliforniya'da büyüyen Pollock önceleri çiftçi olan ve daha sonra hükümette arazi araştırmacılığı yapan babası ile birlikte çok sayıda geziler yapmıştır ve geziler sayesinde Kızılderilileri ve onların kültürlerini tanıma fırsatı elde etmiştir. Pollock Kızılderilerden ve onların yaşayış biçimlerinden çok etkilendiğini söylemek mümkündür. Ressam olan Pollock'un sanata olan ilgisi de küçük yaşlarda başlamıştır.

Görsel 11. Jackson Pollock

Pollock sorunlu ve disiplinsiz bir kişiliğe sahipti bu durum onun eğitim hayatında sorun yaşamasına neden olmuştur ancak 1930 yılında abisinin desteğiyle Art Students League isimli yerde eğitim aldı. Pollock, Pablo Picasso'nun "Guernica" isimli eserinden etkilenerek çalışmalar yapmıştır. Pollock'un bu şekilde başlayan sanat hayatı zamanla tek bir yöne doğru gelişerek ona özgü bir tarza dönüşmüştür. Başka bir deyişle sanatçı çalışmalarına figüratif olarak başlamıştır fakat soyut dışavurumcu olarak dönüşüm göstermiştir.

Figüratif çalışmalarıyla da kendi döneminde ne kadar dikkat çekmiş olsa da Pollock'u bu kadar önemli yapan onun soyut dışavurumculuğun öncülerinden biri olmasıdır. Başta Amerika'da olmak üzere resim sanatına kattığı yenilikler ve bu doğrultuda yarattığı çalışmalar onu oldukça dikkat çekici bir isim haline getirmiştir. Yere serdiği tuvalerin üzerine boyaları akıtarak, sıçratarak ve damlatarak resimler yaptığı teknik "damlama" tekniği olarak adlandırılmaktadır ve sanatçı ile birlikte ortaya çıkmış ve geliştirilmiştir. Pollock'la ortaya çıkmış bir diğer teknikte "action painting"

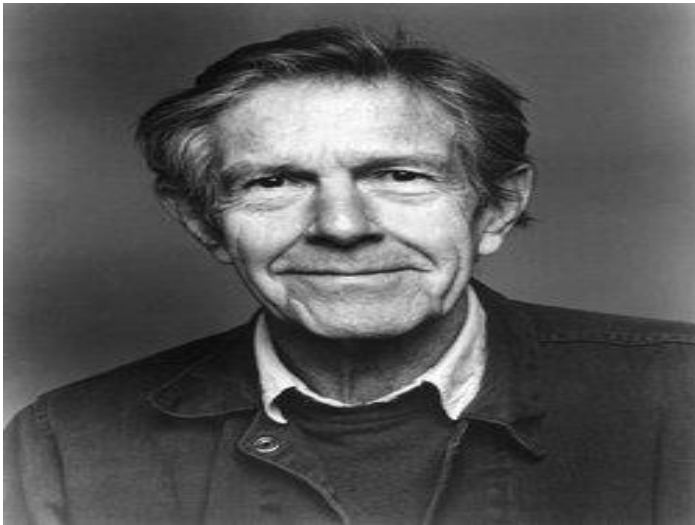
denilen “eylem resmi”dir. Sanatçı resmini yaparken sürekli bir hareket içinde olmuştur. Resme üstten bakınca resmin tamamını gördüğü ve böylelikle resim üzerinde hakimiyet kurduğu için bu yöntem sanatçı için oldukça önemlidir.

Birçok çağdaş sanatçı da olduğu gibi Pallock’ta sanat malzemesine oldukça farklı bir bakış açısı getirmiştir. Öncelikle bedenini kullanan sanatçı sopa, tahta, sigara külü, mala gibi çok sayıda objeyi resim yapmak için kullanmıştır.

Jackson Pollock figüratif resimden uzaklaşarak yavaş yavaş kendi stilini oluşturmuştur ve geleneksel anlayıştan gitgide uzaklaşmıştır. Değişiklik yapmaktan çekinmeden sanatının canlı bir varlık gibi gelişip değişmesine olanak vermiştir. Pollock resimleri ile ve resim yapma yöntemleri ile eleştirildiği kadar övgüyle de karşılaşmıştır. Yaptığı çalışmaları kayıt altına alan ve onu yakından takip eden güçlü bir kitleye sahipti. Çünkü sanatçı resim yapmayı bir performans haline getirmişti.

John Cage

John Cage 5 Eylül 1912 yılında Kaliforniya’da doğmuştur. 20. yüzyılın dikkat çeken Amerikalı avangart bestecisidir. Deneysel müzik ile müzik felsefesi alanlarına büyük katkılarda bulunmuştur. Bu durumda onun kariyeri için büyük anlam ifade etmektedir. Cage, müzik eğitimi Los Angeles’daki Pomona College ve Paris’teki Ecole Normale’de almıştır. Buralardan aldığı eğitim onun kariyeri için büyük önem ifade etmektedir.

Görsel 12. John Cege

Cage'in sanat tarzının şekillenmesinde birçok kişinin katkısı ve etkisi vardır. Kariyerinin erken dönemlerinde hocası Arnold Schönberg'den ve Zen Budizm'inden oldukça fazla etkilenmiştir. Etkilendiği noktalar ise Schönberg'in teknikleri, Zen Budizm'inin nesnellik, rastlantısallık ve sessizlik gibi öğeleridir. Cage'in etkilendiği bir diğer isim de Erik Satie'dir. Satie Fransız bir bestecidir. Eserlerinde sessizlik ve sadelik gibi öğeler mevcuttur. Cage bu noktada Satie'den etkilenmiştir ve bazı müzik çalışmalarında bu öğeler görülebilmektedir. Marcel Duchamp ta Cage etki eden önemli kişilerdendir. Duchamp, Cage'e müzik sanatına kazandırdığı “rastlantısal müzik” ve “sessizlik” kavramlarını keşfetmesi noktasında etki etmiştir. Duchamp'ın ready-made ve rastgele sanat eserleri kavramları Cage için ilham kaynağı olmuştur. Bahsedilen bu isimler ve akımlar Cage'in ortaya koyduğu müzikal anlayışın ve müzik felsefesinin oluşmasına ve gelişmesini çok büyük katkılar sağlamıştır.

Sanatçının müzik tekniği geleneksel müzik anlayışının karşıtı bir durum ortaya koymuştur ve geleneksel anlayışı sorgulamıştır. Nota dizimi, enstrüman seçimi gibi durumlar geleneksel olandan uzaklaştığını göstermektedir. Cage'in ünlü bir eseri olan “4' 33'” isimli çalışma müzikteki yeniliği göstermektedir. Herhangi bir enstrüman sesinin olmadığı bu çalışmada bölümler ve formlar mevcuttur. Yapısal olarak geleneksel olan bu çalışma aslında müzikteki yeniliğin göstergesidir. Cage sonraki yıllarda yaptığı çalışmalarda gelenekselden tamamen kopmuştur.

Cage, her şeyin sanat ve sanat malzemesi olacağına inanan birçok çağdaşı gibi her sesin de müzik olabileceğini savunmuştur. Hem doğal sesler hem de yapay sesler onun müziğinin bir parçasıdır. Çalışmalarındaki sesler aynı zamanda rastlantısallıktan ve doğaçlamalardan oluştuğu gibi sessizlikten de oluşur. Cage aslında sessizlikle de dinlemenin önemine dikkat çeker.

Cage Performans Sanatında önemli bir yere sahip bir sanatçıdır. Çünkü çalışmalarını bir performansa dönüştürerek izleyiciye sunmuştur. “Water Walk” isimli çalışma da bunun güzel bir örneğidir. Bir televizyon programında gerçekleştirilen bu çalışmada sanatçı küvet, düdüklü tencere, radyo, plastik ördek gibi çok sayıda farklı nesneyi kullanarak ağırlıklı olarak da su sesi kullanarak çalışmayı gerçekleştirmiştir.

John Cage için sadece müzisyen ve besteci demek doğru olmayacaktır çünkü o müziğe ve müziği algılayış biçimine getirdiği yeniliklerle hem bir düşünür hem de bir felsefecidir aynı zamanda müziği sunuş biçimiyle de bir Performans sanatçısıdır. Çağdaş müziğin öncüsü olan sanatçı gerek kendi döneminde gerekse günümüzdeki birçok sanatçıyı etkilemiş ve etkilemeye devam edecektir.

Türkiye’de Performans Sanatı

Başlangıcı 1950’li yıllara kadar giden Performans Sanatı, kültürel ve sosyal değişim ve gelişimlerin etkisiyle tüm dünyada etki göstermiştir. Sanatsal konuları ele almanın yanı sıra toplumsal konulara da sıkça değinmiş olan Performans Sanatı, sanat ve sanatçı algısını tamamen değiştirmiştir. Sanatın ne olduğundan ne olması gerektiğine, sanat malzemesinden sanatçı bedenine, sanat eseri ve izleyici ilişkisinden mekâna kadar birçok konuya farklı bakış açıları getirmiştir.

Performans Sanatı dünya çapında olduğu kadar Türkiye’de de çok ilgi görmüş bir sanattır. Tarihçesi çok eski olmamakla birlikte Türkiye’de Performans Sanatına, disiplinler arası yapısından dolayı, özellikle son yıllarda yoğun ilgi gösterilmektedir. Bu ilgi hem sanatçıya hem de sanat eserine gösterilmektedir. Ancak şunu da belirtmek gerekir ki bu durum Performans Sanatının ilk örnekleri denebilecek, 1960’lı ve 1970’li yıllarda akademilerde gerçekleştirilen gösterilerin olduğu zamanlara kıyasla söylenmektedir. Çünkü günümüzde toplumun büyük kısmı Performans Sanatının ne olduğunu bilmemekte bilse dahi bu sanatı anlamlandıramamakta hatta eleştirmektedir. Çoğunlukla sınırları zorlayan marjinal bir sanat biçimi olduğu için Türkiye’de tam anlamıyla benimsenmesi uzun yıllar sürecektir. Özellikle sanatçının bedenini kullandığı performanslar ve özellikle kadın sanatçılar tarafından gerçekleştirilen performanslar büyük tepkiler almakta çoğu zamanda yasaklarla karşılaşmaktadır.

Türkiye’de Performans Sanatının nasıl doğduğuna bakıldığında 1960’lı yıllara bakılması gerektiği görülür. O dönemin yurtdışında bulunmuş ya da eğitim almış sanatçıların bu sürece bir nevi öncülük ettiği görülmektedir. Bakılması gereken ilk isimlerden biri Adnan Çoker’dir. İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi’nde asistan olan Çoker Paris’ten döndükten sonra öğrencileri ile birlikte müzik eşliğinde resim gösterileri yapmıştır. Öğrenciler müzik ile dans ederek hem yerlere serilmiş hem de duvarlara asılmış geniş yüzeylere sıçratma, damlatma, püskürtme gibi yöntemlerle resim çalışmaları yapmıştır. Bu çalışmalarda Jackson Pollock’un tarzı, yöntem ve teknikleri görülmektedir. Akademi bünyesinde hocalar ve öğrencilerle birlikte gerçekleştirilen bu deneysel çalışmalar birkaç yıl sürmüştür.

1960’lı yıllarda gerçekleştirilmiş olan sanatsal etkinlikler sadece akademi sınırları içerisinde hocalara ve öğrencilere açık bir şekilde yapılmıştır. Ancak 1970’li yıllar, bu sanatsal faaliyetler daha çok dışarıya dönük, halka açık ve halkla iç içe

yapılmaya başlandığı yıllardır. 1970 yılından itibaren bakılacak olunursa, her ne kadar sanatsal etkinlik adı altında yapılmamış olsa bile Performans Sanatının izlerini taşıyan bir protesto gösterisi yapılmıştır. İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nde modellik yapan birkaç kişi ücretlerini alamadıkları için çıplak olarak protesto gösterisi yapmışlardır. Hem kadın hem erkeklerden oluşan bu modeller seslerini duyurabilmek, haklarını alabilmek için bedenlerini ifade aracı olarak kullanmışlardır.

Çağdaş sanat tarihine bakıldığında sanatçıların genellikle bir araya gelerek ve gruplar kurarak seslerini duyurdıkları ya da kendilerini ifade ettikleri görülmektedir. Aynı durum Türkiye'de de söz konusudur. Çağdaş Sanat alanında çalışmaları olan ilk grup 1972'de kurulmuş olan "Merhaba Gösteri Topluluğu" dur. Oyun yazarı ve tiyatro eleştirmeni olan Sabri Günay Akarsu tarafından kurulmuş olan bu topluluk amatör oyunculardan oluşmaktaydı. Topluluğun en önemli özelliklerinden biri halka açık çeşitli mekanlarda gösteriler yapmış olmalarıdır. Yaptıkları bu gösteriler farklı disiplinlerin bir araya gelmesiyle oluşmuş tiyatrolar, şarkılar, danslardı. Topluluğun amacı sanatı halka ulaştırmak ve halkı bilgilendirmektir. İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi de benzer amaçla 1977 yılında "1. İstanbul Sanat Bayramı" kapsamında halka açık çalışmalar yapmıştır. Bunlar film ve tiyatro gösterileri, konserler, sergiler gibi sanatsal çalışmalardır.

1980'li yıllara gelinecek olduğunda ise sanatsal faaliyetlerin biraz daha hareketlilik kazandığı zamanlar olduğu görülmektedir. Bu sanatsal faaliyetler dönemin toplumsal ve siyasal olaylarıyla yakından ilişkilidir. O yılların en önemli olayı olan 12 Eylül 1980 askeri darbesi toplumun her alanını etkilediği gibi sanat alanına da etki etmiş sınırlamalar ve yasaklamalar getirmiştir. Fakat akademiden gelme öğrenciler bu sınırlamalara rağmen sanatsal faaliyetlere devam etmişlerdir daha çok tiyatro alanında gerçekleşen bu çalışmalar pandomim, absürt tiyatro gibi türlerle ve halkı da harekete geçirmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu dönemin bir diğer önemli özelliği ise çok sayıda grup ve topluluğun ortaya çıktığı bir dönem olmasıdır. Çok sayıda sanatsal çalışmalarda yer almış bu gruplar şöyle sıralanabilir; Akadeğilmi, Barbart, Doğa Korumacıları, Fosseptik, Yeşil Korumacılar. Akadeğilmi farklı disiplinlerden gelen öğrencilerin oluşturduğu ve diğerlerine kıyasla varlığını daha uzun süre devam ettirmiş bir gruptur. Çağdaş sanat içinde yurtdışında ortaya çıkmış olan eylem resmi, enstalasyon, happening gibi sanatsal çalışmalar Türkiye'de de bu grup üyeleri tarafından gerçekleştirilmiştir.

1990'lı yıllara gelindiğinde grup ve toplulukların azaldığı, yerini daha çok bireysel çalışmalara bıraktığı görülmektedir. Ve bu çalışmalar daha çok Performans Sanatı olarak ifade edilebilecek çalışmalardır. Yani Performans Sanatının tam olarak şekillendiği dönem 90'lı yıllardır denebilir. Bu dönem aynı zamanda bedeninin sanatın içinde tam anlamıyla yer aldığı yani sanat malzemesi ve sanat nesnesi olduğu dönemdir. Performans Sanatı kapsamında ele alınan konularda çeşitlilik artmıştır. Sanatçılar çalışmalarında sosyal, siyasal, politik, ekonomik, dil, din, ırk, cinsiyet gibi birçok konuyu işlemeye başlamışlardır. Çok sayıda sanatçının içinde yer aldığı “Disiplinlerarası Genç Sanatçılar Derneği” (DAGS) kurulmuştur. Dernek üyeleri farklı disiplinlerde çalışan ya da birkaç disiplini bir arada işleyen sanatçılardan oluşuyordu. Dernek “Performans Günleri” adıyla sanatsal etkinlikler düzenlemişlerdir. Etkinlikler çoğunlukla sanatçıların bireysel performanslarından oluşmuşlardır. Bu dernekte yer alan sanatçıların bir kısmından “Türk Performans Sanatçıları” başlığı altında bahsedilmiştir.

Ortaya çıkış aşamasından günümüze kadar aslında epey bir gelişme göstermiş olan Performans Sanatı tam anlamıyla özgürleşmiş değildir. “Ancak geline nokta, performans sanatı Türkiye’deki kesintili ve süresiz tavrını tamir etmek yolunda atılımlarda bulunmakta ve kurumsallaşma sürecini tamamlamaya çalışmaktadır (Özinan,2023).

Türk Performans Sanatçıları

Bu bölümde Türk performans sanatçıları ve onların önemli çalışmaları hakkında bilgiler verilecektir.

Nezaket Ekici

Dünyaca ünlü Türk Performans sanatçısı Nezaket Ekici 1970 yılında Kırşehir’de doğmuştur. Henüz 3 yaşındayken ailesiyle birlikte Almanya’ya taşınmıştır. Münih Güzel Sanatlar Akademisi’nde heykel öğrenimi görmüş olan Ekici yüksek lisans eğitimini de Münih Ludwig Maximilian Üniversite’nde almıştır. Ekici ünlü Performans sanatçısı Marina Abramovic’in The Braunschweig University of Art’ta profesörlük yaptığı dönemde ondan dersler almıştır. Dört sene boyunca Abramoviç’ten Performans Sanatı eğitimi almış olan Ekici resim ve heykelin sanatsal ifadesini yetersiz görmüştür.

Görsel 13. Nezaket Ekici

Sayırsız performans, enstalasyon, fotoğraf ve video çalışmaları yapmış olan Ekici ilk performans çalışmasını 1995 yılında gerçekleştirmiştir. Ekici birçok ülkede performanslar gerçekleştirmiş ve adından söz ettirmiştir. Gerek ele aldığı konularla gerekse performanslarını ortaya koyuş biçimiyle de çok başarılı olmuştur ve ödüller almıştır.

Ekici'nin ele olduğu konular oldukça geniş bir yelpazeye sahiptir. Bu konuların başlıcalarından olan göç ve göçmenlik sanatçının bizzat tecrübe ettiği durumdan gelmektedir. Göçebe bir ailenin çocuğu olarak ve Almanya'ya göç etmiş olan birçok ailenin ve onların çocuklarının yaşadığı kültürel çatışma ne gittikleri yere ne de döndüklerinde özünde ait oldukları yeri benimseyememe ve aidiyet duygusunun yoksunluğunu ele almıştır. Kendisi gibi göç etmiş olan Marina Abramoviç ve İlya Kabakov gibi isimleri hoca olarak seçmesi tesadüf olmasa gerek. Ekici hem dünya da hem de ülkemizde çok konuşulan ve gündemden düşmeyen feminizm, kadın hakları gibi konuları da sıklıkla ele almıştır. Bunların dışında gerek kültürel gerek politik olan birçok evrensel konuyu da sanatında işlemiştir.

Sayırsız performansı bulunan sanatçının, kapalı bir mekânda tüylü yastıkları parçalayarak gerçekleştirdiği “Screaming Feathers” (Çığlık Atan Tüyler), cezaevlerindeki kadınları ve onların sorunlarını ele alan “Atropos” (Atropos) ve önemli

sanat eserlerinin heykelleştirilmesinin konu alındığı “Biçimlendirilebilir” isimli performansları birkaç örnek olarak gösterilebilir.

Toplumsal konulara duyarlı ve cesur performanslarıyla uluslararası sahada da çok büyük bir yeri olan Ekici hem Çağdaş Sanat hem de Performans Sanatı için çok önemli bir karakter olmuştur. Bu başarısında kültürel ayrımları ortak noktada ele alması ve toplumsal sorunları işleyiş biçimindeki etkileyici yeteneği gösterilebilir.

Şükran Moral

Türk Performans Sanatının en dikkat çekici isimlerinden biri olan Şükran Moral 1962 yılında Samsun’da doğmuştur. Performans, video, fotoğraf ve enstalasyon çalışmaları yapmış olan Moral sanatsal eğitimine Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesinin Resim Bölümünde başlamıştır. Ardından Roma’ya giderek orada eğitimine devam etmiştir. Sanatsal kariyerinin başlangıcı da Roma’da olmuştur. İtalya’nın sanat tarihi ve kültüründen de etkilenmiş olan sanatçı bu etkinin tesiriyle Çağdaş Sanat ve Performans sanatına yoğunlaşmıştır.

Görsel 14. Şükran Moral

Uluslararası bir üne ve başarıya sahip olan Moral oldukça cesur ve provokatif çalışmalar gerçekleştirmiş ve gerçekleştirmeye devam etmektedir. Kendini feminist sanatçı olarak tanımlayan Moral toplumsal, kültürel, cinsiyet, cinsellik, kadın bedeni, göç, tabu ve geleneksel imgeler gibi konular çalışmalarının ana konuları olarak kullanır. Konuları işleyiş biçimiyle çoğu zaman izleyiciyi provoke eden sanatçı çoğunlukla da ağır eleştirilere maruz kalır. Hz. İsa’nın yerine geçtiği çalışma bunlardan biridir.

Sanatçı (Artista, 1994) adlı fotoğraf çalışmasında kendini Hz. İsa'nın yerine koyması, ilk defa bir kadın sanatçının Hz. İsa olarak kendini sunması bağlamında önemli bir çalışmadır. Bu çalışmasında Batı ikonografisinin en önemli imgelerinden biri olan Hz. İsa'nın yerine kendisini koyan sanatçı, alışılmış olanı tersine çevirirken “sanatçı” ve “kadın” kimliğini sorgulamaktadır (Aşık, 2011).

Moral, performansları ve diğer çalışmalarındaki konuları ve bunları ortaya koyuş şekli kadar bunları gerçekleştirdiği mekanlarla da çok dikkat çekmiş ve konuşulmuştur. Genelev, erkekler hamamı, kilise, tımarhane, morg bu mekanlar arasında yer almaktadır. Sanatçı hem performanslarıyla hem de kullandığı bu mekanlarla kendi sınırlarını aştığı gibi izleyicinin ve geleneksel toplumun da sınırlarını aşmaya çalışmıştır. Çoğu zamanda Moral'ın yaptığının sanat olup olmadığı tartışmalarını da gündeme getirmiştir. “Casa Dell Arte’de Sevişme” isimli performansı bir örnek olarak gösterilebilir. Moral bu performansında bir kadınla 20 dakika kadar sevişmiştir fakat seyirciler tepki gösterip ortamı terk etmiştir ve bununla birlikte performans sonlanmıştır.

Moral, çalışmalarında sistemin çatlak unsurlarına, kenardakilere, marjinal(lik)lere odaklanmaktadır ve bu odaklanma, sistemdeki çelişkilerin varlığını ifşa ederken, yarattığı saldırılar aslında sanatın, sanat tarihinin savunma mekanizmalarını da zafiyete uğratmaktadır. Bunlar kimlik ve farklılık konusu ile birincil dereceden alakalıdır ve post-modern düşüncede, mekanlar arası ilişkilere olan saldırı, iktidar ve beden üzerinde kurulan disiplinlere de yansımıştır. Çünkü, Modernizme göre kültür içerisindeki marjinallikler ayıklanmalı ve ötekileştirilmeli hatta yok edilmelidir (Arapoğlu, 2016).

Şükran Moral Türkiye’de başlayıp yurtdışında devam eden yaşam deneyimi ve kültürel birikimiyle toplumsal sorunları ele alarak ortaya koyduğu sanat eseriyle ve sanat anlayışıyla Çağdaş Sanat dünyasındaki yerini korumaya devam edecektir. Yukarıda da bahsedildiği gibi sanatçının derdi toplumu uyandırmak ve sorunlardan arındırmaktır.

Ferhat Özgür

Ferhat Özgür 1965 yılında Ankara’da doğmuştur. Resim, fotoğraf, video, performans, enstalasyon gibi birçok türde çalışmaları olan disiplinler arası çalışan bir sanatçıdır. Sanat eğitimine Gazi Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi resim bölümünde okuyarak başlayan Özgür yüksek lisans ve doktora eğitimini de Hacettepe Üniversitesinde tamamlamıştır.

Görsel 15. Ferhat Özgür

Özgür çalışmalarında göç, kültürel kimlik, coğrafi meseleler, politik konular, kent ve günlük yaşam gibi konuları işlemiştir. Birey ve toplum ilişkisi ile modern yaşamın getirdiği sıkıntıları da işleyen sanatçı, çalışmalarını mizah ve ironiyi kullandığı eleştirel bir bakış açısıyla ortaya koymuştur. Özellikle de Türkiye’deki toplumsal ve politik olaylar her zaman onun odağında olmuştur. Gündelik yaşamdaki sahneleri de sık sık kullanan sanatçı sıradan sanılanın içinde aslında mükemmelliklerde olduğunu göstermeye çalışmaktadır.

Performans Sanatı için önemli bir isim olan Özgür’ün oldukça başarılı performans çalışmaları vardır. Bunlardan video performans olan “Metamorfoz Sohbeti” isimli çalışma, başörtülü olan iki yaşlı kadının baş örtülerini çıkarıp birbirlerinin saçlarını tarayıp sohbet etmelerini ele alan gündelik yaşam odaklı bir çalışmadır. Çalışmanın izleğinde ise yaşlanmayla birlikte kişisel dönüşüm vardır. Bir başka çalışması olan “Şarkı Söyleyebilirim” isimli çalışmada ise köydeki yaşlı ve başörtülü bir kadını Batılı tarzda pop şarkısı söylerken göstermiştir. Bu çalışmayla Doğu ve Batı kültürü arasındaki farka dikkat çekmeye çalışmıştır.

Kendisini yoğun bir ilgiyle takip eden bir kitlesi olan ve eleştirmenler tarafından da olumlu eleştiriler alan Özgür Türkiye’de olduğu kadar uluslararası da büyük başarıları yakalamış bir sanatçıdır. Birçok ülkede sergiler açmış ve bienallerde yer almıştır.

Ele aldığı konuları cesur ve geniş bir perspektifle yorumlayan sanatçı Türk Çağdaş Sanatında önemli bir yere sahiptir. Özellikle performans çalışmalarıyla dikkat

çekmiş olan sanatçı izleyici düşündürmeyi amaçlar ve bunu özellikle de Türkiye'nin sosyopolitik konuları üzerine olmasına yönelik çalışır. Özgür sadece sanatla uğraşmakla kalmamış inceleme, araştırma eleştiri yazıları da yazmıştır. Ayrıca birkaç üniversitede akademisyenlik yapmış olan sanatçı kendi bilgi birikimini gençlere ve sanatçı adaylarına aktarmıştır.

Kutluğ Ataman

Çalışmalarıyla dünya çapında tanınan yönetmen ve Çağdaş sanatçı Kutlu Ataman 1961 yılında İstanbul'da doğmuştur. Eğitim hayatı oldukça dolu geçen Ataman lise eğitiminden sonra Mimar Sinan Üniversitesi'nde Sinema ve Televizyon okumuştur ardından Paris Sorbonne Üniversitesi'nde sinema eğitimi aldı. Bununla sınırlı kalmayan sanatçı Kaliforniya Üniversitesi'nde Sanat ve Sosyal Bilimlerden ön lisans eğitimini bitirdikten sonra yüksek lisansını da aynı üniversitede yapmıştır. 1988 yılında eğitim hayatını tamamlayan Ataman'ın kariyeri sanatsal bakış açısı bu dönemde ve aldığı eğitimler üzerine temellendirilmiştir.

Görsel 16. Kutluğ Ataman

Sinema ve Video ve Performans Sanatını barındıran, Çağdaş sanat olarak iki dalda şekillenen kariyerinin 1994 yılında yurtdışından Türkiye'ye geldiği dönemde başladığı söylenebilir. Bu dönemde başlayan sinema kariyeri çektiği kısa filmlerle başlamıştır. Bu dönemde İstanbul'u konu alan "Karanlık Sular" adlı filmi de çekmiştir.

Bu film Ataman'ın bir anda parlayıp üne kavuşması, yurtdışında festivallere çağırılması ve ödüller almasını sağlamıştır. Ataman bundan sonra ikinci filmi olan “Lola+Bilidikid”i çekmiştir. Başarısını ikiye katlayan bu film, cinsel kimliğe yönelik önyargıları bundan kaynaklı sorunları ele alan ve mizahi öğeleri barındıran dram türünde bir filmidir.

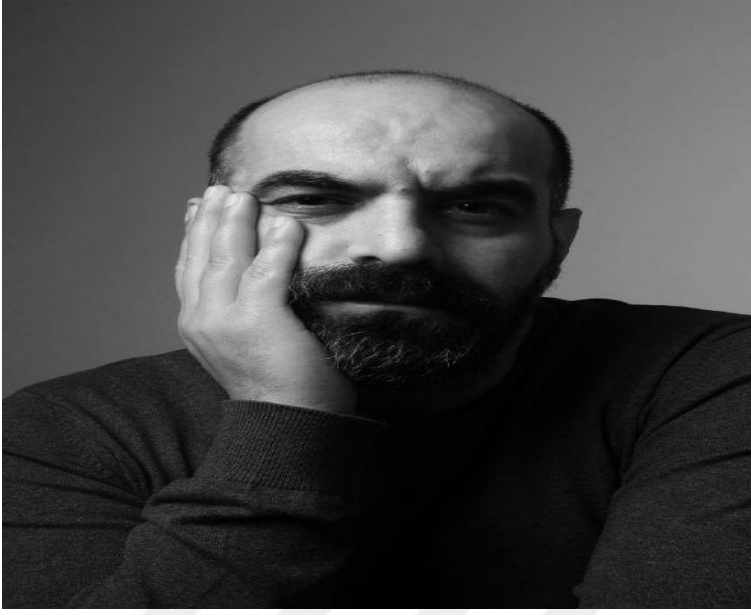
Ataman'ın filmi toplumun ırksal ve cinsel kimlikle ilgili önyargılarını dürüstçe ele alan, mizah ve şiddetin etkili bir karışımı. Almanya, Türkiye, Amerika ve başka bölgelerdeki başarılı vizyon döneminin yanında, festivallerde de çok ses getirdi. Turin, Oslo ve İstanbul'da ödüller kazandığı gibi New York'un “The New Festival”inde En İyi Film ödülü ve Berlin Film Festivali'nde de Jüri Özel Ödülü'nü kazandı (Hürriyet Kelebek, 2018).

Çağdaş Sanat alanında da adını duyurmuş olan Ataman, film sektörü ve yönetmenlik kariyerindeki başarıyı bu alanda da göstermiştir. Video performansları, enstalasyonları ve canlı performansları bulunan sanatçının bu alandaki çalışmaları da oldukça dikkat çekicidir. Bu alandaki ilk çalışması 1997'de hazırladığı, opera sanatçısı Semiha Berksoy'un hayatını anlatan “Semiha b. Unplugged” isimli video enstalasyonudur. İlk olarak Türkiye'de sergilenen bu çalışma daha sonra uluslararası birçok sergi de gösterilmiştir. Sanatçının önemli bir diğer çalışması Venedik Bienali için hazırladığı “Peruk Takan Kadınlar” isimli video enstalasyonudur. 1999 yılında yapılmış olan bu çalışma farklı yaşam öykülerine sahip, ortak noktaları peruk takmak olan birisi trans dört kadınla yapılmış röportajlardan oluşmaktadır. Bir diğer çalışması ise oldukça dikkat çekici olan “Türk Lokumu” isimli performans çalışmasıdır. Bu çalışmayı önemli kılan bir diğer özellik ise sanatçının gerçekleştirdiği ve görüldüğü ilk performans olmasıdır. Ataman bu performansta kafasında peruk, dudağında kırmızı ruj, üstünde dansöz kıyafeti ve ayağında topuklu ayakkabıyla bu performansını gerçekleştirmiştir. Ataman'ın bunların dışında da çok sayıda çalışması vardır. Bu çalışmalar çoğunlukla uluslararası sergilenmiş ödüllü çalışmalardır.

Kutluğ Ataman filmlerinde ve Çağdaş Sanat eserlerinde toplumdaki hem sıra dışı hem de aykırı yaşamlara sahip bireyleri, onların yaşam tarzlarını konu edinmiştir. Bunu yanı sıra kültürel ve sosyal konular da onun sanatının ve filmlerinin konusunu oluşturmuştur. Bunlar cinsiyet, kimlik, aidiyet, gelenekler, ekonomik problemler, sınıf farklılıkları gibi izlekler dahilinde izleyicinin karşısına çıkmaktadırlar. İzleyiciyi düşündürmeyi ve onlarda farkındalık yaratmaya çalıştığını söylemek yanlış olmayacaktır. Ataman konuları ele alış ve işleyiş biçiminden dolayı gerek Türkiye gerekse yurtdışında çok önemli bir kişi haline gelmiştir.

Şener Özmen

Çağdaş sanatçı, Performans sanatçısı, yazar ve sanat eleştirmeni olan Şener Özmen 1971 yılında İdil’de doğmuştur. Eğitim hayatına burada başlayan Özmen sanat eğitimini ise Çukurova Üniversitesinin Resim İş Eğitimi bölümünde tamamladı. Sanat yaşamı yazarlık başlayan Özmen çalışmalarında oldukça kinayeli bir dil kullanmaktadır.

Görsel 17. Şener Özmen

Özmen sanat hayatına şiirler yazarak başlamıştır. Daha sonraları sanat yazıları ve eleştirileri yazmış olan sanatçının yazıları “art-ist Güncel Sanat Dergisi”nde yayınlanmıştır. Bu dergi Türkiye’nin ilk güncel sanat dergisi olmasından dolayı önemlidir. Özmen’in sanatın işlevi, çağdaş sanat dinamikleri ve sanatçının sorumlulukları gibi konulardan oluşan yazıları başka önemli dergilerde de yayınlanmıştır.

Özmen yazarlığının yanı sıra çağdaş sanat alanında önemli işler yapmış bir sanatçıdır. Disiplinler arası çalışarak sanatını zenginleştirmiş olan sanatçı performans sanatı, fotoğraf, resim, heykel, video gibi alanlarda çalışmalar ortaya koymuştur. Gerek Türkiye’de gerekse uluslararası birçok sergi ve sanatsal aktivite içinde yer alarak başarısını göstermiştir.

Şener Özmen sert bir kinaye, keskin bir mizah, net bir estetik dil, son derece eleştirel ve tahrik edici bir üslupla, var olan koşul ve durumların, otoriter yapıların ve halihazırda hayatımızda hüküm süren tabuların kesinliğini sorguluyor. İncelikli ve şiirsel eserleri dikkatimizi sanat bağlamının algısı ve

değişimlerine yoğunlaştırmakla kalmıyor, sanatçının tavır aldığı ve tepki gösterdiği toplumsal gerçeklik sorunlarına da eleştirel bir bakış taşıyor (<http://www.pilotgaleri.com>, sıfır Tolerans, 2012).

Sanatsal dili ve tarzı sert ve eleştirel ve ironik olan Özmen çalışmalarında politik, toplumsal, kimlik, kültür gibi konular ile toplumdaki kişilerin bireysel hikayelerini işlemiştir. Çok sayıda önemli çalışmaya sahip Özmen, sanatçı arkadaşı Erkan Özgen ile “Tate Modern’e Giden Yol” isimli video çalışmasını yapmıştır. Tate Modern’e ulaşmaya çalışan iki sanatçıyı anlatan çalışma Doğu ve Batı arasındaki kültürel farkı ironik bir yaklaşımla ele almıştır. Sanatçının önemli bir diğer çalışması da “Sıfır Tolerans” isimli çalışmadır. Bu çalışma aslında bir sergidir ve fotoğraf, video, enstalasyon, neon ve yazın çalışmalarından oluşmaktadır. Buradaki çalışmalarıyla günümüz sanatını ve sanatçı tutumlarını sorgulamaktadır.

...sanat dünyasının her şeyi anlayışla karşılayan, mümkün olduğu kadar ‘hoş görme’ haline nasıl ve nereden geldiğini, sanatçıların tutum ve davranışlarda bir daralma/daraltma ve umursamazlık olarak ortaya çıkan son durumun bir orta yolu işaret edip-etmediğini ‘tolerans’ ve ‘sıfır tolerans’ kavramları üzerinden sorgulamak (<http://www.pilotgaleri.com>, 2012).

Konuları ve bunları ele alış biçimiyle izleyiciyi derin düşündürmeyi ve onlara farklı perspektifler kazandırmayı amaçlayan Şener Özmen çağdaş sanat dünyasındaki cesur bir kişidir. Çünkü ele aldığı konular aynı zamanda toplumun yüzleşmediği konulardır.

Halil Altındere

Çağdaş sanatın önemli ve önde gelen sanatçılarından biri olan Halil Altındere 1971 yılında Mardin’de doğmuştur. Sanat eğitimini Çukurova üniversitesi resim bölümünde alan Altındere yüksek lisans eğitimini de Marmara Üniversitesinde almıştır. Sanat yaşamına 1990’lı yıllarda başlayan sanatçı performans sanatı, fotoğraf, enstalasyon gibi disiplinlerde çalışmalar üretmiştir. Altındere bunun yanı sıra küratörlük ve editörlükte yapmaktadır.

Görsel 18. Halil Altındere

Altındere 1996 yılında 15 kişiden oluşan bir grup kurmuştur. “Disiplinlerarası Genç Sanatçılar” adındaki bu grup performansa dayalı çalışmalar yapmaktaydı. Zorlu yaşam şartları, pahalılık, tabular gibi toplumsal ve sosyal konulara dayalı çalışmalar yapan grup “Tabularla Dans” isimli serileriyle dikkat çekmişlerdir. Günlük hayatta sıklıkla kullanılan kimlik belgesi ve para gibi resmi olan objelere değişiklikler yaparak bu çalışmayı oluşturmuşlardır. Altındere’nin editörlük çalışmaları da bu dönemde başlamıştır. Grup tarafından kurulan “art-ist” isimli derginin yayın işleriyle ilgilenmiştir.

1990’lı yılların sonu ile 2000’li yılların başı sanatçının uluslararası alanlarda sanatçının çok aktif olduğu dönem olmuştur. Küratörlük çalışmalarına da bu dönemde başlayan sanatçı konu olarak da biraz farklı alanlara yönelmiştir. Altındere gündelik yaşamın içindeki sıra dışı konuları ve alt kültürleri işlemiştir. Çalışmalarında gerçekle hayalin ayırt edilmesinin zor olduğu, izleyicinin karşı karşıya geldiğinde kurgu mu gerçek mi diye düşünmesine neden olan heykeller ve enstalasyon çalışmaları yapmıştır. Çalışmalarını ve kendisi önemli kılan bir diğer özellik ise her kesimden ve meslek grubundan insanlarla etkileşim içinde olmasıdır. Bunlar; mimar, polis, sokak satıcısı, hip hop sanatçısı, opera sanatçısı ve rehber gibi meslek gruplarından kişilerdir. Bu insanlarla çalışmasının nedeni, ilgilendiği sosyal, politik ve kültürel konuları ilk elden alarak sanatında daha gerçekçi şekilde yansıtmaktır. “Vatan” isimli çalışması buna güzel bir örnek olarak gösterilebilir. Suriyeli bir rap sanatçısıyla gerçekleştirdiği çalışmada Orta Doğu’daki siyasi olaylar yüzünden ülkelerinden ayrılmak zorunda kalan

insanları ve bunların Avrupa'ya gidebilmek için canları pahasına göze aldıkları tehlikeli yolculuklara dikkat çekmeye çalışmıştır. Altındere'nin bir diğer çalışma ise “Harikalar Diyarı” isimli video çalışmadır. Kentsel dönüşümü odağına alan bununla birlikte farklı kimliklere ve alt kültürlerle de dikkat çeken sanatçının bu çalışması dünyaca ünlü MoMA Müzesi'nde ve Pompidou Centre'da sergilenmiş ve onların daimî koleksiyonlarına eklenmiştir. Sanatçıdan örnek gösterilebilecek önemli bir başka çalışmada “Bunun Bir Sergi Olduğundan Emin Değilim” adlı enstalasyon çalışmasıdır. İstanbul'daki İstiklal Caddesinde yapılan bu çalışma, o bölgede tanınmış “Pala Şair” lakaplı bir kişiye ait balmumu heykeldir.

Uluslararası tanınan bir sanatçı olarak tüm dünyada bilinen birçok sanatsal etkinlikler ve oluşumlar içinde yer alan Altındere hem disiplinlerarası, yenilikçi üslubuyla güncel ve toplumsal olaylara duyarlılığıyla önemli bir sanatçı olmuştur.

Halil Altındere 1990'larda Türkiye'nin kültürel oluşumunu büyük ölçüde şekillendiren Türk sanatçılarından kuşağından geliyor. Onun sanatı göç, alt kültürler, kimlik ve cinsiyet gibi konularla ilgili soruların yanı sıra, Batılı çağdaş sanat akımlarının Türkiye'nin güncel yaratıcı ortamı üzerindeki etkilerini araştırıyor (<https://www.canakkalebienali.com>, 2023).

Altındere'nin çalışmaları ve başarısı, Çağdaş Sanata ve Türkiye'ye katkı sağlamaya devam edeceğini toplumun farkındalığını ve duyarlılığını uyandırmaya ve canlı tutmaya çalışacağını göstermektedir.

İnsel İnal

İnsel İnal 1969 yılında Avustralya'da doğmuş Türk Çağdaş sanatının önemli sanatçılarından biridir. Resim, heykel, enstalasyon gibi sanat türleriyle ilgilenen İnal, lisans eğitimini Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi'nin Seramik bölümünde aldı. Ardından Fluxus hareketi hakkında yüksek lisans tezi yazmıştır bununla birlikte çağdaş sanat dünyasına adım atmış oldu denebilir. Ardından Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsünden Çağdaş sanatla ilgili yazdığı yeterlilik teziyle mezun olmuştur.

Görsel 19. İnel İnal

İnel Performans Günleri, disiplinler arası etkinlikler ve paneller düzenleyerek Çağdaş sanat dünyasında aktif bir rol üslenmiştir. Bunun yanı sıra “Disipilinlerarası Genç Sanatçılar Derneği’nde başkanlıkta yapmıştır. Bu dönmede performans çalışmaları da yapmış olan İnal 1997’de “Performans Günleri” organizasyonunda “Mikroorganizmal Süreç” isimli bir performans gerçekleştirmiştir. Kendinden beş tüp kan aldırarak İnal bunları duvara asarak bozulmaya bırakmıştır. Böylece mikroorganizmal sürecin bitmediğini sürekli olduğunu vurgulamaya çalışmıştır.

Aslında seramik sanatçısı olan İnal seramik malzemesinin sınırlarını sorguluyor denebilir. Sanatçı bu malzeme ile çağdaş sanatın gelebileceği yeri ortaya çıkabilecek ürünleri araştırır. Bu doğrultuda projeler gerçekleştiren sanatçı, projelerinde güncel ile yerel olanı birleştirir. Bu projeleri ve çalışmalarını eleştirel bir bakış açısı ile ortaya koyar. Fotoğraf, video, enstalasyonun dahil olduğu projeler kamusal alanlarda sergilenerek izleyicinin katılımıyla etkileşimli halde gerçekleştirilir. İnal sanatın içinde var olduğu coğrafyanın sosyal, kültürel, politik ve mimari dahil bütün öğelerinden yararlanması gerektiğine inanır. Eğitim alanına da katkılarda bulunan İnal modern dünyanın şartları, modernitenin hayatımıza kattıkları ve ulaşılan teknolojik gelişmeler doğrultusunda eğitimin uyarlanması gerektiğini düşünür ve konuda çeşitli projeler yapmakta ve konferanslar vermektedir.

Çağdaş sanat alanında başarılı bir sanatçı olan İnal’ın çalışmaları hem ulusal hem de uluslararası birçok sergide yer almıştır ve çok sayıda önemli koleksiyon içinde eserleri vardır. İnal aynı zamanda bilgi birikimini sanatçı adayı genç bireylere aktarmak içinde üniversitelerde dersler vermektedir.

Genco Gülan

1969 yılında İstanbul’da doğan Genco Gülan, ressam, heykeltıraş, yazar ve akademisyendir. Performans Sanatı ve Kavramsal Sanat alanlarında da üretimde bulunan Gülan Boğaziçi Üniversitesi’nde Siyaset Bilimi ve Sanat eğitimi almıştır. Daha sonra New York’ta bulunan New School Üniversitesi ’inde Yeni Medya alanında yüksek lisans eğitimi almıştır. Kariyerinde çok önemli işler sıgıdirmış olan Gülan hem Türkiye’de hem de yurtdışında tanınan bir isimdir. Çalışmaları dünyanın birçok ülkesinde ve önemli müzelerde sergilenmiş. Sanatsal üretimin yanında “Web Bienal” in kurucusu olması, bienal, müze danışmanlıkları ve danışmanlık kurullarında üye olması onun geniş perspektife sahip aktif, üretken bir sanatçı olduğunu göstermektedir.

Görsel 20. Genco Gülan

Genco Gülan, disiplinler-aşırı kavramsal çağdaş sanat yapıtlarının tümünü ‘fikir sanatı’ olarak tarif eden bir sanatçı ve teorisyendir. Çalışmaları; toplumsal ve kültürel olayların arasındaki ilişkiyi, kesişimi, yeni medya sanatı, performans sanatı, resim, heykel ve enstalasyon yöntemlerini kullanarak açığa çıkarır. Sanatçının yapıtları halen farklı ülkede, altıdan fazla sanat müzesinin daimî koleksiyonlarında sergilenmektedir (<https://tiyatrolar.com.tr>, 2024).

Günümüz dünyası her şeyin sürekli ve hızlı bir şekilde değişim gösterdiği bir yer haline gelmiştir. Böyle bir durumun yaşandığı ortamda yeni bir şeyler üretmek, farklı bakış açıları yaratmak gereklilik haline gelmiştir. Bu durumu göz önünde bulunduran Gülan bu doğrultuda üretimde bulunmuştur.

Çok yönlü Gülan'ın sanatsal temeli farklı kavram, biçim, mecra ve yönelimlerin toplamının yoğrulmasından oluşmakta. Bu noktada yeni medya ve elektronik sanat farklı bir sanatsal iz oluşturmada önemli rol oynuyor. Çoğunlukla ürettiği disiplinler ve medyalar arası, karşılıklı etkileşimli yapıtlar, heterojen ve çoğulcu bir estetik ile bizlerin parçalanmış gerçekliğimizi araştırır. Gülan, hiçbir döneminde baskın bir stil ya da mecra kullanmaz; resim, heykel, yerleştirme, video, dijital ve İnternet sanatı yapıtlarını beraberce üretir. Sanatın temeliyle uğraşır; yeni ara yüzler ve etkileşimleri araştırmayı, klasik galeri mekânı, sanatçıları ve ilişkilerine tercih eder (Graf, 2008).

Gülan sadece sanat yapmamış, sanatı ulaşılabilir kılmak içinde çalışmalar gerçekleştirmiştir, bu sebeple eksikliğini fark ettiği, gerekliliğini hissettiği bir Çağdaş Sanat müzesini 1997 yılında İstanbul Çağdaş Sanat Müzesi adıyla açmıştır. İstanbul'da açılmış olan bu müze ilk çağdaş sanat müzesidir. Gülan bu durumu sanatsal bir proje işine dönüştürmüştür. "Ben Müzede Yaşıyorum" isimli misafir programı da bu dönemde ortaya çıkarmıştır. Bu doğrultuda birçok ülkeden sanatçılar misafir olarak ağırlanmıştır.

Kendine özgü ve geniş kapsamlı sanat anlayışıyla birçok disiplini bir arada kullanan Gülan düşünce ve fikir odaklı sanat yapmaktadır. Böylelikle farklı ilgilere sahip izleyici kitlesine aynı anda hitap etme şansı da elde edebilmektedir. Çalışmalarının izleyiciye ulaşmak için her yerde ve mekânda yapmış olan Gülan tek bir izleyiciye bile ulaşmayı başarı olarak görmektedir. Geçmiş, şu an ve gelecekle ilgili ele aldığı konu ve temalarla ve bunları eserlerinde yansıtma biçimiyle de dikkat çeken sanatçı sanat dünyasında iyi bir edinmeye devam edecektir.

Alaattin Kirazcı

Türkiye'de ekolojik sanattan bahsedildiğinde sayılabilecek isimlerin başında gelen Alaattin Kirazcı 1969 yılında Almanya'da doğmuştur. Resim, heykel, performans ve enstalasyonlar yapan Kirazcı Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Heykel bölümünde eğitim almıştır. Ardından kazandığı bursla İngiltere'ye giderek yüksek lisans ve doktora eğitimini burada tamamlamıştır. Akademisyen olarak çalışan Kirazcı çok yönlü sanatsal çalışmalar yapmıştır.

Görsel 21. Alaattin Kirazcı

Çoğunlukla heykelleri kullanarak enstalasyon ve performanslar gerçekleştirmiş olan sanatçı sonraları ekolojik sanat ile sürdürülebilirlik anlayışına yoğunlaşmış hem bu alanla ilgili incelemeler yapmış hem de performanslar gerçekleştirmiştir.

Ülkemizde de ekolojik sanat denildiği zaman, akla gelen önemli sanatçılarımızdan biri Alaattin Kirazcı'dır. Kirazcı sanatın ajitatif ve provakatif dilini kullanarak farklı çerçevelerde tartışılmasını istediğini dile getirmektedir. Organik heykel projesi kapsamında 2009 yılında başladığı ekolojik sanat araştırmaları ve uygulamalarını sürdüren sanatçı proje kapsamında Kadıköy Acıbadem'deki Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi kampüsünde organik tohumlarla bir şehir bahçesi oluşturmuştur (Arıkan, 2021).

Kirazcı bu ve bunun benzeri olan çalışmalarıyla ekolojik yaşamın önemine dikkat çekmeye çalışmaktadır. İnsanın doğadan, doğal olandan nasıl uzaklaştığını ve bunu yaparken yarattıkları, sebep oldukları zararları ve yıkımları sanatsal bir dille eleştirmiştir. Doğal yaşamın tahrip edilmesi ve olumsuz yönde müdahale görmesi hem insanlık ve hem de doğada yaşayan bütün diğer canlılar için bir felaketin yaklaştığının göstergesidir. Kirazcı bu yüzden bu konunun gündemde olması konuşulması gerektiğini belirtmektedir.

Sanatçının önemli bir diğer çalışması ise arıcılık faaliyetlerini yürüttüğü çalışmadır. Amatör olarak başladığı bu çalışmada önce şehirden uzak bir yerde arılar alıp belli aralıklarla onları takip ederek çalışmıştır ancak aralıkların uzun olması çalışmayı başarısız kılmıştır bunun sonucunda Kirazcı bir kovan arı alarak eğitim verdiği okulun kampüsünde yani şehirde arıcılık faaliyetleri yürütmüştür. Böylelikle hem arıları daha yakından gözlemlene hem de yaptığı işi daha çok kişiye gösterme

şansı elde etmiştir. Bu çalışmayı yaparken arıların aslında yeryüzündeki yaşam için ne kadar büyük bir önem taşıdığına dikkat çekmeye çalışmıştır.

Doğa ve doğal yaşam insan hayatı için çok önem ifade etmektedir. Günümüz dünyasında çoğu insan doğadan gittikçe uzaklaşmaktadır ve özellikle şehirlerde dar sokaklarda yüksek binalarda sıkışmış kalmış insanlar en çok doğadan mahrum kalanlardır. Şehirli insanın yoğun yaşam temposu onun çoğu zaman gidip doğayla iç içe zaman geçirmesine engel olmaktadır. Kirazcı da bu doğrultuda doğayı şehre getirmeyi hedeflemiştir. Çok sayıda çalışması bulunan Kirazcı özellikle sanatı doğa gibi önemli bir konuya dikkat çekmek için kullanmasından ötürü oldukça önemli bir sanatçıdır.

İlgili Araştırmalar

Bu bölümde Performans Sanatı eğitimi ile ilgili çalışmalara yer verilmek istenmiştir, ancak Performans Sanatı eğitime yönelik bir tane çalışmaya rastlanmıştır. Bu sebeple eğitime yönelik olmayan fakat Performans Sanatı konulu çalışmalara yer verilmiştir.

Öncelikle Performans Sanatı eğitimini konu almış olan Çelebi (2019) tarafından yazılmış “Yükseköğretim Görsel Sanatlar Eğitiminde Performans Sanatının Kullanılmasına Yönelik bir Uygulama Örneği” isimli doktora tezine bakılmıştır. Bu çalışma Gazi Üniversitesi’nde resim-iş eğitimi alan 11 öğrenciyle yapılmıştır. Nitel ve nicel araştırma desenlerini içeren karma yöntemle çalışılmış olan araştırma, öğrencilere hem teorik hem de uygulamalı olarak anlatılmış olan Performans Sanatının öğrencilere nasıl etki edeceğini tespit etmeyi amaçlamıştır. Bu doğrultuda veri elde etmek için öğrencilere ön testler ve son testler uygulanmıştır. Araştırma sonunda elde edilen sonuçlar karşılaştırılmış ve öğrencilerin görüşlerine olumlu yönde etki olduğu görülmüştür.

Kantar (2019) tarafından hazırlanmış olan “Bedenin Ezoterik Yolculuğu: Performans Sanatı” adlı çalışma Performans Sanatının ortaya çıkışını etkileyen süreçlerle birlikte, ifade aracı olarak kullanılan bedeninin ritüalistik bir araç olarak kullanılması bağlamında Performans Sanatının nasıl ruhsal etki alanı yarattığı ele alınmıştır. Araştırmacı bulgularını literatür taraması ve göstergebilimsel eser analizlerle elde etmiştir. Çalışma özellikle eser analizlerine yer verdiği için önemli görülmüştür.

Ayteş (2014) tarafından yazılmış olan “Kavram ve Eylem Boyutuyla Performans Sanatı” adlı yüksek lisans tezi Performans Sanatı tarihini oldukça kapsamlı şekilde ele almış bir çalışmadır. Performans Sanatının ilişkili olduğu ya da etkilendiği bütün akımlar, hareketler, olaylar ve oluşumlar çalışma içinde yer almaktadır. Ayrıca Türkiye’de Performans Sanatı tarihini de ele almış olan araştırmacı konuyu Türk Performans sanatçıların görüşleriyle destekleyerek daha da anlamlandırmıştır. Bu araştırma kapsamı itibarıyla Performans Sanatı tarihi için önemli sayılabilecek bir çalışmadır.

Aşık (2011) tarafından yazılmış olan “İfade Aracı Olarak Beden: 1990 Sonrası Çağdaş Türk Sanatı’nda Performans Sanatı” isimli yüksek lisans tezi bedenin Performans Sanatı ile ilişkisi ve Performans Sanatının ne olduğunun anlatıldığı bu çalışma, 1990 sonrasındaki Çağdaş Türk Sanatının gelişim sürecinin ne olduğuna dair açıklık getirmeyi amaçlamıştır. Bu nedenle Performans Sanatının tarihsel sürecine bakılmıştır ve ilişkili olduğu disiplinler ele alınmıştır. Ardından Performans Sanatının Türk sanatında ne zaman ve nasıl kendini gösterdiği ele alınmıştır. Bu bağlamda Türkiye’deki Performans Sanatının gelişimine olanak tanıyan etkinlikler, sanatçı performansları ve sanatçılarla yapılan görüşmeler incelenerek sonuca ulaşılmıştır. Çalışma Çağdaş Türk Sanatındaki Performans Sanatı ve sanatçıları hakkında kapsamlı bilgiler vermektedir.

Literatür taramaları Performans Sanatının tarihsel süreci hakkında bilgi veren, yukarıdaki çalışmaların benzeri çok sayıda çalışma olduğunu göstermiştir. Bu çalışmalar tez, makale, kitap olarak çeşitlilik göstermektedir. Bu çalışmaların Performans Sanatını beden, mekân, tiyatro, müzik ya da sanatçı, sanatçı performansı ilişkisi gibi farklı biçimlerde ele almışlardır. Önceki yıllara göre Performans Sanatı konulu çalışmalarda artış olduğu söylenebilir. Fakat Türkiye’de Performans Sanatı ve Türk Performans sanatçılarına yönelik kaynakların ve çalışmaların yetersiz olduğu görülmüştür.

BÖLÜM 3

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, çalışma grubu, verilerin toplanması ve veri toplamada kullanılan araçlar, araştırmanın uygulama süreci, verilerin analizi ve yorumlanması ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada öğrencilere Performans Sanatı ve önde gelen sanatçıları hakkında temel teorik bilgiler verilmiş ve sürecin sonunda öğrencilerin bir performans ortaya koymaları istenmiştir. Araştırmanın amacı öğrencilerin Performans Sanatına yönelik görüşlerinin alınıp Performans Sanatına yönelik tutumlarında ne yönde değişim olduğunu tespit etmektir. Bu amaç doğrultusunda veri elde etmek için nitel ve nicel araştırma yöntemleri bir arada kullanılmıştır. Nitel ve nicel verilerin birlikte kullanıldığı araştırma yöntemi, karma araştırma yöntemi olarak adlandırılmaktadır. “Karma yöntemler araştırması, son yıllarda farklı disiplinlerde ve ülkelerde popülerlik kazanan ve araştırmacılara farklı metot, metodoloji ve paradigmaları bir arada kullanarak araştırma sorularına cevap arama imkânı veren bir yaklaşımdır” (Toraman, 2021).

Geçmişten günümüze kadar insan bilinmeyen olayları keşfetmeye, araştırmaya ve öğrenmeye çalışmıştır. İnsanın bir taraftan bilinmeyene olan merakı, diğer taraftan ihtiyaçları onu daima bir arayışa sürüklemiştir. Olayları ve olguları merak eden araştıran ve sorgulayan insan, olay ve olgulara ilişkin her geçen gün yeni şeyler öğrenmiş, bilgi haznesini geliştirmiştir. Bu bildikleri ile bilinmeyi nasıl ortaya çıkaracağına ve ihtiyaçlarını daha iyi nasıl karşılayacağına ilişkin yeni bilgiler elde etmiş, edindiği bilgileri anlamaya çalışmıştır. Aslında insan araştırdıkça öğrenmiş, öğrendikçe de araştırmıştır. Araştırma için yeni yöntemler ortaya koymuştur. Karma araştırma (mixed research) yöntemi de bu araştırmalardan biridir (B.Kıral ve E.Kıral, 2011).

Araştırmada daha gerçekçi sonuçlar elde etmek için farklı araştırma yöntemlerinin bir arada kullanılması oldukça önemlidir. Tek bir yöntemin kullanılması, elde edilecek verilerin doğruluğunu etkileyeceği ve eksikliklerin oluşmasına da neden olabileceği düşünülerek tercih edilmemiştir. Ancak karma araştırma yöntemi ile farklı yollardan veriler elde edileceği için araştırmadan varılacak sonuç daha kesin ve doğru

olacaktır. Karma yöntem gözden kaçabilecek noktalar olması durumunda bunların fark edilmesine ve diğer yöntemle tamamlanmasına katkı sağlar. Böylelikle araştırmanın güvenilirliğinin artması sağlanmış olur. Karma araştırma yönteminin güçlü yönleri olduğu gibi zayıf yönleri de vardır. Bu araştırma yönteminin güçlü yönleri ve zayıf yönleri aşağıda bir arada verilmiştir.

Tablo 1

Karma Yöntemin Güçlü ve Zayıf Yönleri

Güçlü Yönleri	Zayıf Yönleri
Araştırmacı aynı çalışma içerisinde bir yöntemin zayıf yönlerini kapatmak için başka bir yöntemin güçlü taraflarını kullanabilir.	Tek bir araştırmacı için nicel ve nitel çalışmayı birlikte kullanmak, özellikle her iki yöntem aynı anda kullanılacaksa zor olabilir ve takım çalışması gerektirir.
Araştırmacı tek bir yöntemle sınırlanmadığı için daha geniş ve eksiksiz bir biçimde araştırma sorularını cevaplayabilir.	Araştırmacı, birden fazla yöntem ve yaklaşım hakkında bilgi edinmek ve bunları nasıl uygun biçimde karıştıracağını bilmelidir.
Kelime, resim ve olaylar sayısal verilere anlam katmak için kullanılabilir.	Çok pahalıdır ve hem yazılı hem de sayısal verileri analiz etmek fazla zaman alır.
Sayısal veriler kelime, resim veya olaylara açıklık getirmek için kullanılabilir.	Yöntembilimciler (methodological purists) bir kişinin yalnızca nicel veya nitel araştırma paradigması ile çalışması gerektiğini ileri sürmektedir.
Sonuçların genellenebilirliğini artırmak için kullanılabilir	
Yalnız tek yöntemin kullanıldığı bir çalışmada gözden kaçabilecek farklı görüş ve anlayışları açığa çıkarır.	Karma araştırmalar hakkındaki bazı detaylar tamamen yöntembilimciler tarafından çalışılmak üzere bırakılmıştır. (Bunlar, karma paradigmanın sorunları, nitel verinin nicel olarak nasıl analiz edileceği ve çelişen sonuçların nasıl yorumlanacağıdır)
Geniş çaplı ve karmaşık araştırma sorularına cevap aramak için uygundur	
Bulguların yakınlığına ve doğruluğuna bakarak, sonuçlar için güçlü deliller sunabilir	
Nitel ve nicel araştırmaların birlikte kullanımı, teori ve uygulamaya ilişkin daha kesin ve tam bilgiler üretir.	
Kaynak: Johnson, B. ve Onwuegbuzie, A. (2004). Mixed Methods Research: A Research Paradigm Whose Time Has Come. Educational Researcher, 33 (7), s.21 (Uyarlayan (Baki ve Gökçek, 2012)	

Tablo 1’de görüldüğü gibi karma araştırma yönteminin zayıf yönleri olmasına rağmen güçlü yönleri daha fazladır. Araştırmacı bu nedenlerden dolayı daha çok veri elde etmek ve bunların birbirini destelemesi için karma yöntemi tercih etmiştir.

Bu araştırma içiçe/gömülü desenle hazırlanmış bir karma yöntem araştırmasıdır. İçiçe desen ya da gömülü desen olarak da ifade edilen bu yaklaşımda sıralı ya da eş

zamanlı olarak toplanan veriler, birinin diğerini desteklemesi için kullanılır. Nicel ve nitel olarak toplanılan verilerden biri baskın diğeri ise destekleyici olarak kullanılmaktadır.

Gömülü Desen (Embedded Design): Nicel veya nitel araştırma deseni odak, diğeri araştırma deseni ise destekleyici olarak alınır. Gömülü desenin daha çok nicel araştırma desenlerinden deneysel ve ilişkisel araştırmaları nitel çalışmalarla desteklemek amacıyla kullanıldığı görülmektedir. Bir öğretim programının performansa olan etkisinin test edildiği bir çalışmada deneklerin performanslarını etkileyen davranışlarının niteliğini anlamaya dönük süreçte gözlem ve görüşme yapılması bu tür bir uygulamadır. (Büyüöztürk vd., 2022).

İç-içe karma yöntemler deseni, verilerin ya birleşik ya da sıralı olarak kullanımını içerir, fakat ana fikir; ya nicel ya da nitel verinin daha geniş bir desen içerisinde yerleşik olması (örn. bir deney) ve bu veri kaynaklarının desenin tümü üzerinde destekleyici bir rolünün olmasıdır. Çok aşamalı karma yöntemler, program uygulamaları ve değerlendirme alanlarında yaygın olan bir desendir. Bu gelişmiş desende, programın uzun vadeli bir amacını en iyi şekilde anlamak için, süreçte eş zamanlı ve sıralı stratejiler koordineli biçimde kullanılmaktadır (Creswell, 2017).

İç-içe desenin amacı araştırma probleminin, eklenecek olan nicel ya da nitel verilerle detaylı bir şekilde çalışılmasını sağlamaktır. Bu nedenle araştırmaya eklenecek verilerin kullanım amacı ve kullanım sırası farklılık gösterebilmektedir. Veriler araştırmanın başında, araştırma sırasında veya sonunda eklenebilir ve bu veriler araştırma uygulamasını geliştirmek, çıktıları açıklamak ya da çalışmayı düzenlemek, katılımcıların görüşlerini almak gibi amaçlarla kullanılabilir.

Karma yöntem araştırmasının iç-içe desenine uygun olarak tasarlanmış olan bu araştırmanın uygulama aşamasında öncelikle nicel veriler ön test yoluyla toplanmıştır. Bunun için Performans Sanatına Yönelik Tutum Ölçeği ve Performans Sanatına Yönelik Bilgiyi Ölçen Açık Uçlu Sorular kullanılmıştır. Araştırmacı uygulama sürecinde öğrencilere teorik bilgiler verirken gözlemlerde bulunmuş, öğrencilerin bu süreç ile ilgili görüşlerini yazmaları istenmiş ve beş hafta devam eden bu süreç fotoğraf ve video ile kayıt altına alınmıştır. Bu yollarla elde edilmiş olan veriler nitel veri olarak kullanılmıştır. Araştırma uygulamasının sonunda kullanılmış olan nicel veri toplama araçları son test olarak tekrar uygulanmıştır. Toplanan nicel veriler analiz edilmiş ve elde edilen nicel sonuçlar nitel verilerle desteklenmeye çalışılmıştır. Veriler bulgular ve sonuç bölümünde birleştirilerek yorumlanmıştır. Kullanılan yöntem ve desen araştırma uygulamasından bütüncül ve detaylı bilgiler elde edilmesine olanak vererek araştırma sorusuna derin bir cevap verilmesini sağlamıştır.

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu, 2023-2024 eğitim öğretim yılının birinci döneminde Sivas Merkez’de bulunan Sivas Muzaffer Sarısözen Güzel Sanatlar lisesinin görsel sanatlar bölümünde 11. sınıfta eğitim gören 23 öğrenciden gönüllü 14 öğrenci oluşturmuştur. Gönüllü öğrencilerin cinsiyet dağılımı Tablo 2’de verilmiştir. Araştırma için bu 23 öğrenciye ve ailelerine bilgilendirilme yapılmış ancak 9 öğrenci araştırmada yer almak istememiştir. Araştırmaya katılım gönüllük esasına dayandığı için katılım yapmak istemeyen öğrencilere yönelik bir durum söz konusu olmamıştır. Uygulama başlamadan önce çalışmada yer almak isteyen öğrencilere ve velilerine ayrı ayrı hazırlanmış olan Veli onam Formları ve Öğrenci Onam Formları imzalatılmıştır.

Çalışmaya 9. ve 10. sınıftan öğrenci seçilmemesinin nedeni, bu öğrenci grubunun temel sanat derslerini henüz tamamlamamış olmaları ve Performans Sanatının derinliğini kavrayamayacaklarının düşünülmesidir. 12. sınıfta okuyan öğrencilerin de sınav grubu oldukları için çalışmaya yeterince katkı sağlayamayacakları ve yeterli zamanı ayıramayacakları düşünüldüğü için seçilmemiştir. Bu çalışma grubu belirlenirken farklı güzel sanatlar liselerinde görev yapan öğretmenlerin de görüşleri alınmıştır.

Tablo 2

Çalışma Grubundaki Öğrencilerin Cinsiyet Dağılımı

Toplam öğrenci sayısı	14
Kız Öğrenci Sayısı	10
Erkek Öğrenci Sayısı	4

Verilerin Toplanması

Bu bölümde araştırma için alınmış yasal izinler, uygulama planı ve veri elde etmek için kullanılmış olan yöntemlerden ve araçlardan bahsedilmiştir.

Çalışma grubunun seçildiği Millî Eğitim Bakanlığı’na bağlı Muzaffer Sarısözen Güzel Sanatlar Lisesinde araştırma uygulamasının yapılması için gerekli olan izin Sivas İl Millî Eğitim Müdürlüğünden alınmıştır. İzin Belgesi EK 1’de yer almaktadır.

Araştırma uygulaması 12 Ekim – 4 Aralık 2023 tarihleri arasında beş hafta, 15 saat şeklinde planlanarak gerçekleştirilmiştir. Buradaki saat ifadesi Millî Eğitim Bakanlığı’nın ders saati süresini (40 dk) baz almaktadır. Fakat uygulama sırasında özellikle öğrencilerin aktif olduğu durumlarda, bu sürelerde öğrencilerin de isteğiyle

zaman zaman esneklikler yapılmıştır. Beş haftalık uygulamanın ders planı Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3

Uygulama Ders Planı

1. HAFTA	
1. Ders	Tanışma Ön test uygulaması
2. Ders	Performans sanatının fotoğraf ve videolarla desteklenerek anlatılması
3. Ders	Performans sanatının tarihçesi Bu sanatı etkileyen toplumsal, siyasal, teknolojik olaylar ve savaşlar
2. HAFTA	
4. Ders	Performans sanatını etkileyen akımlar - Fütürizm - Dadaizm
5. Ders	Performans sanatını etkileyen akımlar - Kavramsal Sanat - Fluxus
6. Ders	Performans sanatçılarının yüzeysel olarak tanıtılması
3. HAFTA	
7. Ders	Dünyadaki performans sanatçılarının detaylı anlatımı - Yoko Ono - Marina Abramoviç - Jackson Pollock - Kazuo Shiraga - John Cage - Joseph Beuys
8. Ders	Dünyadaki performans sanatçılarının detaylı anlatımı - Yveis Klein - Allan Kaprow - Nam June Paik - Orlan - Vito Acconci - Chris Burden
9. Ders	Anlatılan sanatçıların bazı performanslarının sınıf ortamında canlandırılması

(Devam ediyor)

Tablo 3 (Devam)
Uygulama Ders Planı

4. HAFTA	
10. Ders	Türkiye’de performans sanatının tarihçesi Türkiye’de performans sanatına bakış açısı
11. Ders	Türk performans sanatçılarının detaylı anlatımı - Şükran Moral, - Ferhat Özgür, - Alaattin Kirazcı, - Kutluğ Ataman, - Nezaket Ekici, - Şener Özmen, - Halil Altındere, - İnsel İnal - Genco Gülan
12. Ders	Seçilen bir sanatçının performansının canlandırması
5. HAFTA	
13. Ders	Öğrencilerin yapacağı performans hazırlığı
14. Ders	Öğrencilerin hazırladığı performansın gerçekleştirilmesi
15. Ders	Son testlerin uygulanması

Daha çok veri elde etmek ve araştırmanın güvenilirliğini ve doğruluğunu arttırmak için, araştırma modelinin de gerektirdiği gibi birden fazla veri toplama aracı kullanılmıştır.

Öncelikle araştırmanın kuramsal bölümündeki veriler kaynak tarama yolu ile elde edilmiştir.

Araştırma verilerini elde etmek için ilk olarak öğrencilere Performans Sanatına Yönelik Tutum Ölçeği ve sonrasında beş tane açık uçlu sorudan oluşan Bilgi Düzeyini Ölçen Test, ilk test olarak uygulanmıştır. Süreç sonunda aynı ölçek ve aynı test son test olarak tekrar uygulanmıştır.

Araştırmacı süreç boyunca araştırmaya katılacak olan öğrencileri gözlemleyip ve öğrencilerin Performans Sanatı ve sanatçıları hakkında öğrendikleri bilgilere yönelik tutumları ve yorumlarını not alıp araştırma verisi olarak kullanmıştır. Öğrencilerin de gözlemleri ve öğrendikleri bilgilere yönelik notları ile ders işleniş ve süreç boyunca duygu ve durumlarını ifade ettikleri notlar almaları istenmiştir. Öğrencilerin Performans

Sanatına yönelik görüşlerini ve tutumlarını esas alan bu çalışmada, öğrencilerin notları önemli veri kaynakları olarak kabul edilmektedir. Ayrıca ders işlenişi sırasında çekilen fotoğraflar ve video kayıtları ve sürecin sonunda öğrencilerin gerçekleştirecekleri performansın fotoğrafları ve video kaydı bir diğer veri toplama aracı olarak kullanılmıştır.

Performans Sanatına Yönelik Tutum Ölçeği

Öğrencilerin Performans Sanatına yönelik tutumlarını ön test – son test olarak ölçmek için, Çelebi (2019) tarafından yazılmış olan *Yükseköğretim Görsel Sanatlar Eğitiminde Performans Sanatının Kullanılmasına Yönelik Bir Uygulama Örneği* isimli doktora tezinde araştırmacının kendisi tarafından uzman görüşleri ve onayı alınarak hazırlanmış olan ölçek, ölçek sahibinin izni alınarak kullanılmıştır. Bu ölçek EK 2’de yer almaktadır.

Performans Sanatına Yönelik Bilgi Düzeyini Ölçen Açık Uçlu Sorular

Araştırmaya katılacak öğrencilerin Performans Sanatına ve sanatçılarına yönelik bilgi düzeylerini ölçmek için, araştırmacı tarafından uzman görüşü alınarak hazırlanmış açık uçlu beş sorudan oluşan bir sınav, uygulama öncesinde öğrencilere uygulanmıştır. Aynı sınav beş hafta, 15 saatlik uygulama ve öğrencilerin gerçekleştirdiği performanstan sonra tekrar uygulanmıştır. Buna göre öğrencilerin bilgi düzeylerinde bir değişiklik olup olmadığı sınav sonuçları karşılaştırılarak tespit edilmiştir. Öğrencilere ön test ve son test olarak uygulanmış bu sınavın soruları EK 3’de yer almaktadır.

Araştırmacı Gözlem Notları

Gözlem nitel araştırmalarda kullanılan veri toplama yöntemlerinden biridir. “Günümüzde gözlem veri toplama aracı olarak yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Gözlem yoluyla araştırmacı katılımcıların günlük uygulamalarını belgeleyerek, onların deneyimlerini daha iyi anlamaya çalışır” (Işık & Semerci, 2019). Gözlem eğitim araştırmalarında da sıklıkla tercih edilen bir tekniktir. “Gözlem tekniğinin en kuvvetli yönü, daha yansız veri toplama olanağının bulunmasıdır” (Karasar, 2022). Araştırmacı çalışma süresi boyunca öğrencilerin çalışmaya yönelik ilgi ve tutumlarını gözlemlemiş

ve bunları not almıştır. Araştırmacı aynı zamanda kendi duygu ve düşüncelerini de bu notlara yazmıştır. Bu gözlem notları süreci yazılı olarak kayıt altına almak anlamına gelmektedir. Araştırmacı gözlem notları EK 4’te yer almaktadır.

Süreç sonunda araştırmacının gözlem notları ile öğrencilerin duygu düşünce ve gözlemlerini içeren notlar karşılaştırılarak ve birbiriyle tutarlı olup olmadıkları tespit edilmiştir. Böylelikle ulaşılacak verilerin güvenilirliği hakkında daha doğru yorum yapılması hedeflenmiştir.

Öğrenci Notları

Bu araştırmanın amacı Görsel Sanatlar Lisesinde eğitim gören öğrencilerin Performans Sanatına yönelik tutumlarını tespit etmek olduğu için öğrencilerin süreç içindeki görüşleri ve gözlemleri oldukça önemli olmuştur. Bu yüzden öğrencilerin her hafta için gözlem ve görüşlerini yazmaları istenmiştir ve bu öğrenci notları araştırmanın önemli veri kaynağı olarak kullanılmıştır.

Öğrenci notları araştırmacının her öğrencinin süreç boyunca bireysel olarak ne düşündüğünü öğrenme olanağına sahip olmasını sağlamıştır. Araştırmacı öğrencilerin düşünce, tutum ve bilgi düzeyinde değişiklik olup olmadığını da öğrenebilmiştir. Ayrıca öğrencilere de düşüncelerini daha rahat ifade etme olanağı sunmuştur.

Fotoğraf ve Video Görüntüleri

Fotoğraf ve video görüntüleri nitel veri toplama araçlarındandır. Bu veri toplama yöntemi çalışma ortamı ve öğrencilerin çalışma boyunca sahip oldukları durumlara yönelik somut veriler sunmuştur.

Araştırmacı süreç boyunca gerçekleşmiş olan bütün durum ve olayları fotoğraflar ve videolarla kayıt altına almıştır. Bu veri toplama araçları diğer veri kaynaklarını da destekler nitelikte oldukları için önemlidir. Çünkü araştırmacının çalışma süreci sırasında dikkatinden kaçabilecek durumlar olabileceği ya da alacağı gözlem notlarının yetersiz olabileceği durumlar söz konusu olabilmektedir.

Fotoğraflar ve video kayıtları öğrencilerin beden dili, jest ve mimikleri gibi, onlar hakkında detaylı bilgi veren kaynaklar oldukları için ayrı bir öneme sahiptir. Bunun yansısı fotoğraflar ve video kayıtları araştırmacının gözlem notları ile öğrenci

notlarının içeriğini desteklemektedir. Uygulama sırasında çekilen ve uygulama sonunda öğrenciler tarafından gerçekleştirilen performansın fotoğrafları EK 5’te yer almaktadır.

Verilerin Çözümlemesi

Bu araştırma karma desenli bir eylem araştırması olduğundan dolayı veri elde etmek için nicel ve nitel veri toplama teknikleri birlikte kullanılmıştır. Ön test son test olarak kullanılmış olan nicel veri toplama araçlarından Performans Sanatına Yönelik Bilgi Düzeyini Ölçen Açık Uçlu Sorular Wilcoxon Sıralı İşaretler Testi (Wilcoxon Signed Ranks Test) ile Performans Sanatına Yönelik Tutum Ölçeği ise Bağımlı Örneklem t-Testi ile incelenmiştir. Böylelikle öğrencilerin testlere verdikleri yanıtlar karşılaştırılmış ve buna göre değerlendirme yapılmıştır. Aynı zamanda nitel veriler olan araştırmacı gözlem notları, öğrenci notları, fotoğraflar ve video kayıtlarının içerikleri detaylı bir şekilde analiz edilmiştir.

Araştırmacıdan kaynaklı herhangi bir yanlılık durumunun oluşmaması için araştırmanın her aşamasında, özellikle verilerin toplanmasında ve çözümlemesinde, uzman görüşlerine başvurulmuştur. Araştırma verilerinden elde edilecek sonucun kaliteli olması için nesnellik, güvenilirlik ve geçerlilik gibi ölçütlerin sağlanmasına dikkat edilmiştir.

BÖLÜM 4

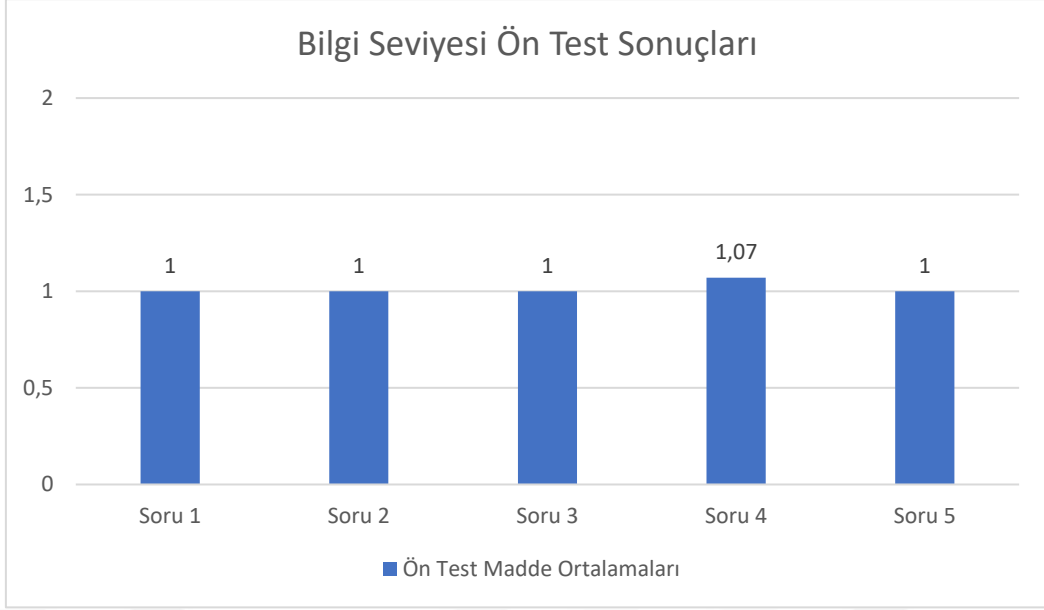
BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırmanın alt amaçları doğrultusunda elde edilen verilerin analizleri sonucunda ulaşılan bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

Birinci Alt Amaca İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt amacı “Öğrencilerin Performans Sanatına yönelik bilgi düzeylerinde hazır bulunuşlukları nedir?” olarak belirlenmiştir. Bu alt amacın yanıtını bulabilmek için Öğrencilerin Bilgi Düzeyini Ölçen Açık Uçlu Sorular ön test olarak uygulanmıştır. Bu test beş tane açık uçlu sorudan oluşmuştur. Testin birinci sorusu “Performans Sanatı nedir? Tanımlayınız.”, ikinci sorusu “Performans Sanatının ortaya çıkmasına etki eden olaylar ve akımlar nelerdir?”, üçüncü sorusu “Performans Sanatının önde gelen sanatçılarından beş tanesini yazınız.”, dördüncü sorusu “Türkiye’deki Performans Sanatı hakkında bilgi veriniz ve üç Türk Performans sanatçısının ismini yazınız.”, beşinci soru ise “Performans Sanatını önemli kılan özellik ya da özellikler nelerdir?” olarak hazırlanmıştır. Bu sorular araştırmanın uygulama sürecinde araştırmanın çalışma grubundaki öğrencilere anlatacağı konu başlıkları doğrultusunda hazırlanmıştır.

Bu sorulara öğrencilerin cevap verme durumları “2=Biliyor” şeklinde, cevap vermemeleri, boş bırakmaları durumu ise “1=Bilmiyor” şeklinde kodlanarak ortalamalar hesaplanmıştır. Öğrencilerin yukarıdaki sorulara verdikleri cevapların ortalamaları Şekil 1’de gösterilmiştir.

Şekil 1. Performans Sanatına Yönelik Bilgi Düzeyini Ölçen Ön Test Sonuçları

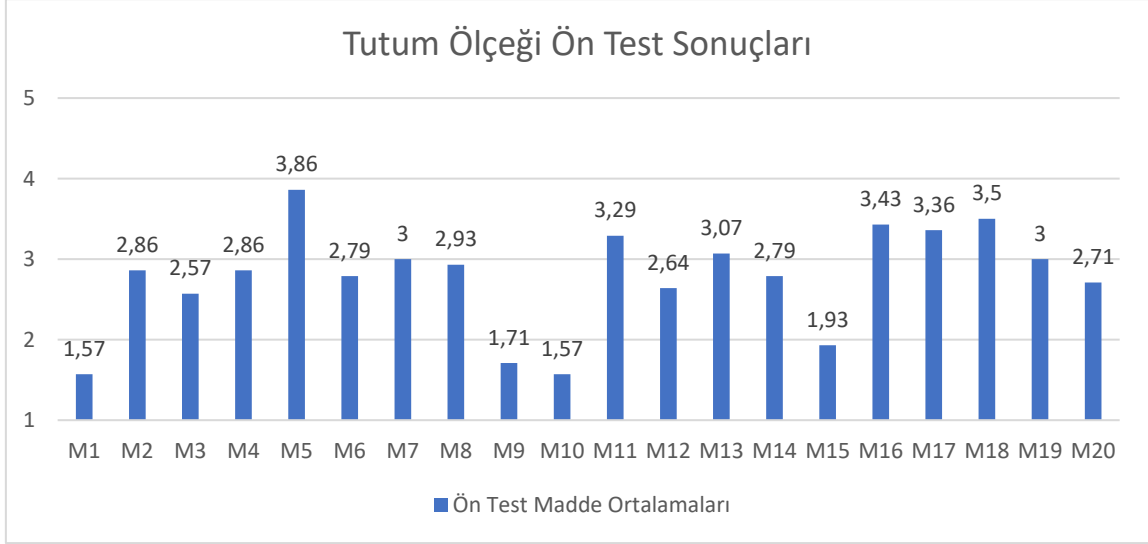
Şekil 1'e göre yapılan ön test sınavında 14 öğrencinin de sorulara cevap veremediği, boş bıraktığı ve yanlış cevaplar verdiği anlaşılmaktadır. Ancak sadece 4. soruya bir öğrenci cevap vermiştir bundan dolayı da madde ortalaması 1,07 olarak gerçekleşmiştir. Bu durum uygulama öncesinde öğrencilerin Performans Sanatına yönelik bilgi düzeylerinde hazır bulunuşluklarının düşük olduğu ve konu hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

İkinci Alt Amaca İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt amacı "Öğrencilerin Performans Sanatına yönelik tutumlarındaki hazır bulunuşlukları nedir?" olarak belirlenmiştir.

Öğrencilerin Performans Sanatına yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından Performans Sanatına Yönelik Tutum Ölçeği öğrencilere uygulanmıştır. Bu ölçek beşli Likert Tipi (5=Kesinlikle Katılıyorum, 4=Katılıyorum, 3=Kararsızım, 2=Katılmıyorum, 1=Kesinlikle Katılmıyorum) 20 maddeden oluşan bir ankettir. Araştırmada tutum maddelerine verilecek cevaplar için beşli dereceleme tercih edilmiştir.

Bu anketin sonucunda öğrencilerin her bir maddeye verdiği cevapların ortalaması Şekil 2'de verilmiştir.

Şekil 2. Performans Sanatına Yönelik Tutum Ölçeği Ön Test Sonuçları

Şekil 2 incelendiğinde öğrencilerin Performans Sanatına yönelik cevapladıkları değerlendirme anketinde, maddelerin ön test sonucundaki ortalamalarının 1,57 ile 3,86 arasında değiştiği görülmektedir. Başka bir ifadeyle öğrencilerin cevap ortalamalarına bakıldığında genel olarak “Kesinlikle Katılmıyorum” ile “Katılıyorum” arasında bir dağılım gösterdiği söylenebilir. Bu durum uygulama öncesinde öğrencilerin Performans Sanatına yönelik ilgilerinin düşük olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Üçüncü Alt Amaca İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt amacı “Öğrencilerin performans ortaya koyma becerileri nasıldır?” olarak belirlenmiştir. Araştırmanın uygulama sürecinde teorik bilgilerin yanında uygulamaya da yer vermiştir. Öğrencilere Performans Sanatının önde gelen isimlerini anlatan araştırmacı bunların bazı performanslarını da anlatmış ve bunların fotoğraf ve videolarını öğrencilere göstermiştir. Dünyadaki önemli Performans sanatçılarını anlattıktan sonra Türk Performans sanatçıları da anlatıp performanslarından örnekler vermiştir. Her performansın tam anlamıyla anlaşılmasından sonra araştırmacı öğrencilerden bu performanslardan bazılarını canlandırmalarını istemiştir. Bunlardan ilki Jackson Pollock’un “action painting” tarzında resim çalışmasıydı. Daha sonra sırasıyla Yoko Ono’nun “Cut Piece”, Marina Abramoviç’in “The Artist is Present”, Joseph Beuys’un “Amerikayı Seviyorum Amerika’da Beni” performansları ve Türk Performans sanatçısı Nezaket Ekici’nin “Kişisel Harita” isimli performansı uyarlanarak canlandırılmıştır.

Öğrenciler performansları canlandırırken fotoğraf ve video görüntüleri alınmıştır. Uzmanlar tarafından incelenen bu görüntüler öğrencilerin başta çekingen davrandıkları fakat daha sonra daha rahat hareket ettikleri şeklinde yorumlanmıştır. Araştırmacı gözlem notları ve öğrenci notları da incelendiğinde uzman görüşleriyle tutarlı oldukları görülmüştür. Ayrıca öğrenci notlarında performansları canlandırırken, “Çok eğlendik.”, “Sanatçıların performanslarını yapmak çok hoşumuza gitti.” şeklinde yorumlar olduğu da görülmüştür. Öğrencilerin çoğunluğu süreci olumlu yorumlarken, anlamsız bulan öğrencilerinde olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin tamamen odaklanarak ve keyifle yaptığı performansın Jackson Pollock tarzında yaptıkları eylem resmi olduğu görülmüştür. Bu durum eylem resminin, öğrencilerin okuduğu görsel sanatlar bölümüyle ilgili olmasından kaynaklandığı şeklinde yorumlanabilir.

Bu bulgulara genel olarak bakıldığında öğrencilerin performans ortaya koyma becerilerinin yüksek olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Dördüncü Alt Amaca İlişkin Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt amacı “Öğrencilerin sanat malzemesi olarak beden kullanımı hakkındaki farkındalıkları nedir?” olarak belirlenmiştir. Bu alt amacın belirlenmesindeki temel hedef Performans Sanatında beden ne kadar büyük öneme sahip olduğunun öğrenciler tarafından kavranmasını sağlamaktır. Bunun için önce teorik bilgilerin verildiği eğitimin uygulama sürecinde, Performans Sanatında beden yeri ve önemi sürekli dile getirilmiştir.

Bu alt amaç bulgularına ulaşmak için uygulama sürecine ve bütün veri toplama araçlarına bakılması gerekmektedir. Öğrencilere uygulanan ön test son test sonuçları, araştırmacı gözlem notları, öğrenci notları ve fotoğraf ve video görüntüleri sırayla incelenmiştir. Bütün bu araçlardan elde edilen bulgular uygulama sürecinin başında öğrencilerin Performans Sanatını tanımadığı gibi sanat malzemesi olarak beden kullanımını da bilmediklerini, bu konuda bir farkındalıklarının olmadığını göstermiştir. Fakat süreç devam ettikçe bu durumun yavaş yavaş değiştiği görülmüştür.

Öğrencilere ön test ve son olarak uygulanan Performans Sanatına Yönelik Bilgi Düzeyini Ölçen Açık Uçlu Soruların birinci sorusu olan “Performans Sanatı nedir?” sorusuna öğrencilerin uygulamanın başında “Bilmiyorum.” şeklinde verdikleri yanıtın onların beden kullanımına yönelik bir farkındalıkları olmadığını belirtirken,

uygulamanın sonunda bu soruya verdikleri yanıtların içinde “beden ile yapılan sanat” ifadesinin yer alması öğrencilerin farkındalık kazandığını göstermektedir. Benzer şekilde ön test son test olarak uygulanmış olan Performans Sanatına Yönelik Tutum Ölçeğinin 20. maddesi olan “Performans Sanatı bedeni sanat objesine dönüştürür.” ifadesine “Kararsızım” olarak verilmiş yanıtların son testte “Kesinlikle katılıyorum” ve “Katılıyorum” olarak değişmesi de bu konuya yönelik farkındalık oluştuğu yönünde yorumlanabilir.

Araştırmacı gözlem notlarına göre öğrenciler Performans Sanatında bedenin malzeme olarak kullanılması konusunu kavramışlardır ancak beden sanat malzemesi olarak kullanılmalı mı kullanılmamalı mı noktasında kararsız oldukları görülmüştür. Öğrenci notlarında ise Performans Sanatının beden ile yapılan bir sanat olduğunu öğrendiklerini belirten ifadelerin yer aldığı görülmüştür. Son olarak ise fotoğraf ve video görüntülerine bakılmıştır. Bu veri toplama araçlarından elde edilen bulgulara göre sanat malzemesi olarak beden kullanımına yönelik farkındalığın ne olduğunun anlaşıldığı zamanın öğrencilerin performans canlandırmaları ve performans gösterisi yaptıkları zaman olduğudur. Fotoğraf ve videoları analiz eden uzmanların yorumlarına göre sanatçı performanslarını canlandırmak öğrencilerin sanatçılarla empati kurmasına olanak sağlayarak onların bedeni nasıl sanat malzemesi olarak kullandıklarını anlamlarını kolaylaştırmış böylece farkındalıklarını üst seviyeye çıkarmıştır. Bütün bu bulgular, öğrencilerin sanat malzemesi olarak beden kullanımı hakkındaki farkındalıklarının uygulamanın başında yetersizken sonunda yüksek olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Beşinci Alt Amaca İlişkin Bulgular

Araştırmanın beşinci alt amacı “Öğrencilerin beden kullanarak performans geliştirme ve uygulama durumları nelerdir?” olarak belirlenmiştir. Uygulama boyunca Performans Sanatında bedenin ne kadar önemli olduğuna sık sık vurgu yapılmıştır. Sanatçının bedenini nasıl sanat malzemesine ve nesnesine dönüştürdüğüne dikkat çekilmiştir. Yedinci alt amaçta anlatılmış olan öğrencilerin performans canlandırmaları onların beden kullanarak performans geliştirme ve uygulama durumlarının olumlu yönde şekillenmesine katkı sağlamıştır.

Uygulama sürecinin sonunda öğrencilerden hepsinin aynı anda gerçekleştirecekleri bir performans geliştirmeleri istenmiştir. Başka sınıflardan

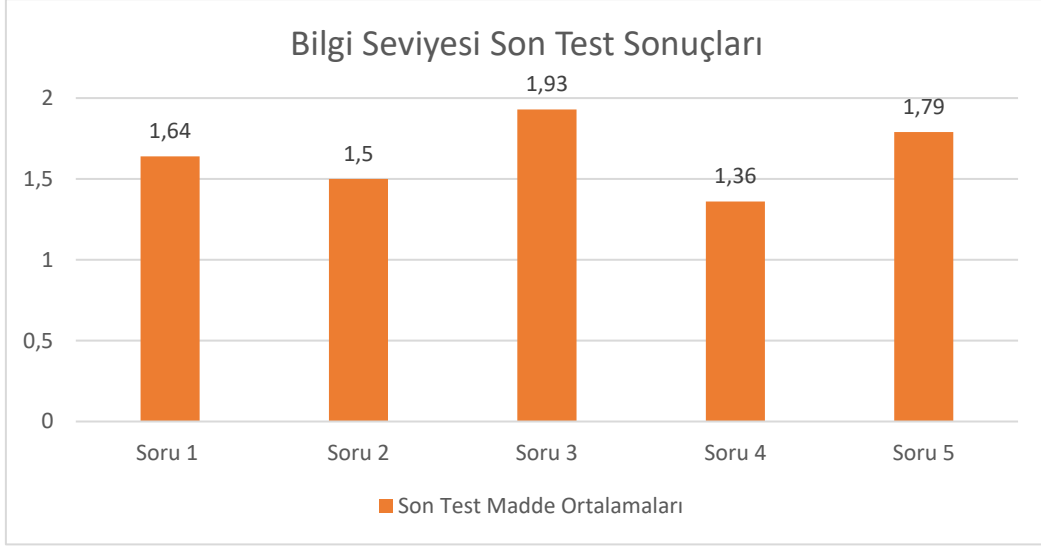
öğrencilerin izleyeceği ve katılacağı bir performans olacağından dolayı öğrenciler alanlarıyla ilgili olan ve rahat yapabileceklerine inandıkları eylem resmi konulu bir performans yapmayı tercih etmişlerdir. Araştırmacı öğrencilerle birlikte performans için gerekli hazırlığı yapmıştır. Çalışma grubundaki öğrencilere sınıf şube öğretmenleri, katılımcı öğrenci gruplarına da o ders saatinde sınıfta bulunan öğretmenler eşlik etmiştir ve performans okulun etkinlik salonunda çalışma grubundaki öğrenciler tarafından başlatılmıştır.

Öğrenciler yere serili büyük bir resim kağıdına boyaları dökerek performanslarına başlamıştır. Kimisi fırçayla, kimisi eliyle kimisi de tahta ve çubuklarla boyaları dağıtmıştır. Daha sonra performansı izleyen diğer öğrencilerden birkaç kişi katılarak performansı sürdürmüştür. Performans fotoğraf videoyla kayıt altına alınmıştır. Bu süreçte araştırmacı hiçbir şekilde müdahale etmemiş tamamen gözlemci konumunda öğrencileri izlemiştir.

Buradan elde edilen bulgular yorumlandığında öğrencilerin beden kullanarak performans geliştirme ve uygulama durumlarının oldukça yüksek olduğu söylenebilir. Araştırmacı, öğrencileri performansı gerçekleştirirken gayet özgüvenli ve çalışmaya hâkim olduğunu gözlemlemiştir. Çekilen fotoğraf ve video görüntüleri de uzmanlar tarafından incelenmiş ve yorumlanmıştır. Uzmanlar öğrencilerin yaş grubuna göre ve öğrendikleri sanat dalının onlar için yeni olmasına rağmen başarılı bir çalışma ortaya koydukları yönünde görüş belirtmişlerdir.

Altıncı Alt Amaca İlişkin Bulgular

Araştırmanın altıncı alt amacı “Öğrencilerin Performans Sanatına yönelik son görüşleri nedir? olarak belirlenmiştir. Bu alt amacın bulgularına ulaşmak için son test sonuçlarına, araştırmacı gözlem notlarına ve öğrenci notlarına bakılmıştır. Verilerin incelenme sırasına göre önce öğrencilerin Performans Sanatına Yönelik Bilgi Düzeyini Ölçen Açık Uçlu Soruların son test sonucundan elde edilen bulgular verilmiştir.

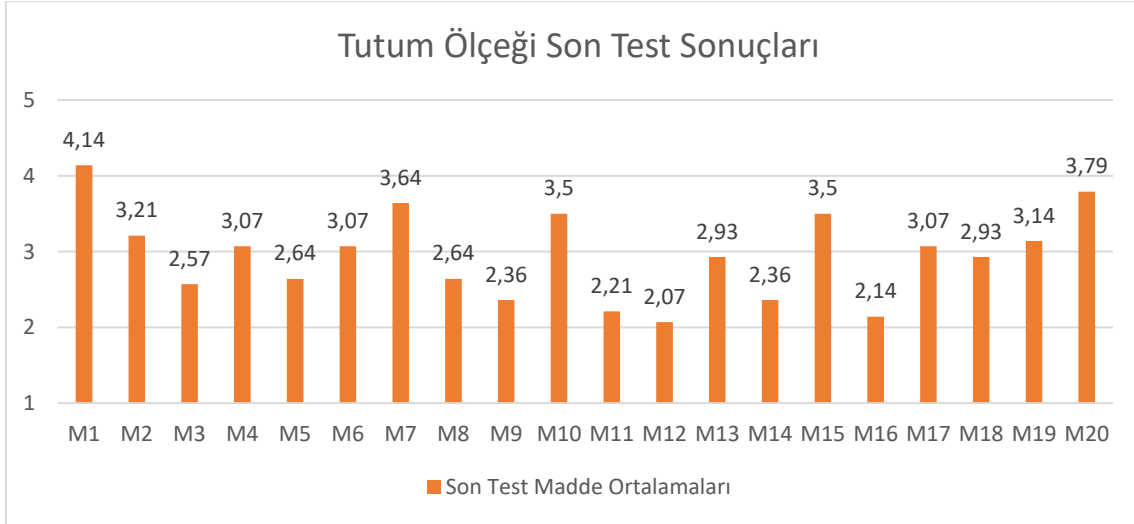

Şekil 3. Performans Sanatına Yönelik Bilgi Düzeyini Ölçen Son Test Sonuçları

Öğrencilere Performans Sanatı uygulamasından sonra aynı beş soruluk sınav tekrarlanmıştır. Şekil 3'te öğrencilerin sorulara verdikleri cevapların ortalamaları gösterilmiştir.

Şekil 3'e göre 14 öğrenciye Performans Sanatı uygulaması yapıldıktan sonra yöneltilen beş soruluk Performans Sanatına Yönelik Bilgi Düzeyini Ölçen Açık Uçlu Soruların ortalamalarının yükseldiği görülmektedir. Buna göre Performans Sanatı uygulamasının öğrencilerin Performans Sanatı ve sanatçıları hakkındaki bilgi seviyelerini arttırdığı, onlar da olumlu tutum geliştirdiği söylenebilir. Zira ön testte tüm soruların cevapları bilinmezken son testte neredeyse tüm sorulara cevaplar verilmiştir ve bu durum soruların ortalamasının artmasına imkân sağlamıştır. Bu bağlamda verilen Performans Sanatı eğitiminin öğrencilerin bilgi seviyesini arttırmasında etkili olduğu söylenebilir.

İncelenen bir sonraki veri ise Performans Sanatına Yönelik Tutum Ölçeğinden elde edilen bulgulardır. Öğrencilere uygulama sonrasında Performans Sanatına yönelik ilgilerini belirlemek amacıyla 20 maddeden oluşan ve “5=Kesinlikle Katılıyorum, 4=Katılıyorum, 3=Kararsızım, 2=Katılmıyorum, 1=Kesinlikle Katılmıyorum” şeklinde derecelendirilen Performans Sanatına Yönelik Tutum Ölçeği tekrar uygulanmıştır. Bu ölçeğin sonucunda öğrencilerin her bir maddeye verdiği cevapların ortalaması Şekil 4'te verilmiştir.

Şekil 4. Performans Sanatına Yönelik Tutum Ölçeği Son Test Sonuçları

Şekil 4'e göre öğrencilerin Performans Sanatına yönelik tutum anketine verdikleri cevapların son test ortalamalarına bakıldığında madde ortalamalarının 2,07 ile 4,14 arasında bir değer aldığı görülmektedir. Başka bir ifadeyle cevapların “Katılmıyorum” ile “Katılıyorum” arasında bir dağılım gösterdiği söylenebilir. Ancak genel olarak bakıldığında son test sonucunda maddelerin ortalamalarının yükseldiği görülebilmektedir.

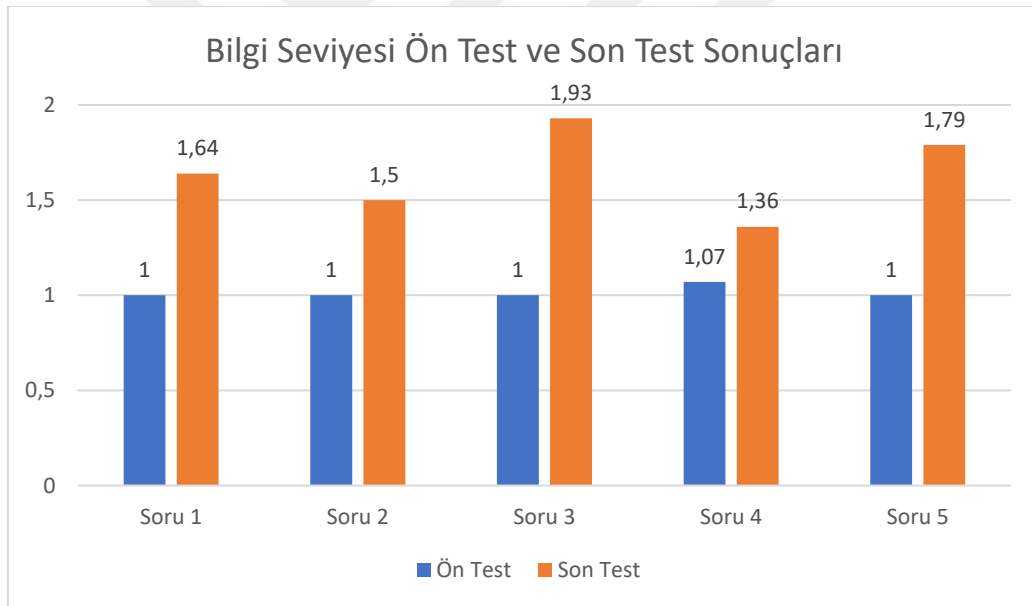
Son olarak ise araştırmacı gözlem notlarına ve öğrenci notlarından elde edilen bulgulara bakılmıştır. Bu bulgulara göre öğrenciler uygulamanın başında Performans Sanatına yönelik herhangi bir bilgiye sahip olmadıkları için bir görüş ifade etme konusunda da yetersizlerdi. Uygulama süreci ilerledikçe ve öğrenciler bu sanat dalını tanıdıkça görüşleri de oluşmaya başlamıştır. Beş haftalık uygulamanın sonunda öğrencilerin Performans Sanatına yönelik görüşlerinin çoğunlukla olumsuz olduğu görülmüştür. Elde edilen bulgular öğrencilerin Performans Sanatını bir mantığa oturtamadıkları, yapılmış performansları kolay ve emeksiz buldukları ve bazı performansları da tehlikeli ve riskli buldukları için olumlu tutum geliştiremedikleri şeklinde yorumlanabilir. Öğrenci notlarında “...sanat dediğin emekle yapılması gereken bir şeydir. (Ö3)”, “Performans sanatının tehlikeli olduğunu düşünüyorum...(Ö11)”, “Çok hoşuma gitmedi. (Ö5)” şeklinde ifadeler bu durumun göstergesidir. Fakat bulgular aynı zamanda öğrencilerin uygulamadan keyif aldığını ve eğlendiklerini de göstermektedir. Özellikle performans canlandırmaları ve kendi performanslarını gerçekleştirmeleri öğrencilerin en çok hoşlandıkları süreç olmuştur. “Sanatçıları yavaş yavaş öğrendik ve bilgi sahibi oldum, eğlenceli geçti. (Ö14)”, “Performans gerçekleştirdik eğlenceli bir etkinlikti. (Ö11)”, “Gittikçe ilgimi çekmeye başlıyor hala tam kendime ait hissetmiyorum fakat daha alımlıyım. (Ö7)”, “Biz performans sanatı yaptık ve biraz daha sevmeme yardımcı oldu. (Ö14)”, “Okulda gösteri yapıldı,

öğrencilerle birlikte performans sanatı gerçekleştirildi öğrenciler merakla beklediler ve sonucunu sevdiler gayet iyiydi. (Ö12)” şeklindeki öğrenci notları süreçle ilgili olumlu durumları göstermektedir.

Yedinci Alt Amaca İlişkin Bulgular

Araştırmanın yedinci ve son alt amacı “Öğrencilerin ilk ve son görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır? Varsa ne yönde olmuştur?” olarak belirlenmiştir. Alt amaç bulguları için öncelikle ön test ve son test sonuçları karşılaştırmalı olarak verilmiştir. Daha sonra ise araştırmacı gözlem notlarına ve öğrenci notlarına bakılmıştır.

Öncelikle öğrencilerin bilgi düzeyini ölçen test sonuçları verilmiştir. Hem ön test hem de son test sonucundan oluşan madde ortalamalarını tek grafikte göstermek daha doğru olacağı için aşağıdaki Şekil 5’te hem ön test hem son test madde ortalamaları verilmiştir.

Şekil 5. Performans Sanatına Yönelik Bilgi Düzeyini Ölçen Ön ve Son Test Sonuçları

Şekil 5’te her bir sorunun ön test ve son test ortalamaları görülmektedir. Genel olarak bakıldığında son testte tüm soruların madde ortalamasının yükseldiği görülmektedir. Bütün bu bulgulardan yola çıkarak öğrencilere verilen Performans Sanatı eğitiminin onların Performans Sanatına yönelik bilgi düzeyini değiştirmede kesinlikle etkili olduğu söylenebilir. Zira öğrencilerin cevaplarının beş sorunun tamamında olumlu anlamda bir değişim gösterdiği bulunmuştur. Bu durum ön testten sonra yapılan

Performans Sanatı uygulamasının son testte maddelerin ortalamasını arttırarak öğrencilerin Performans Sanatına yönelik bilgi seviyesini değiştirdiğini göstermektedir.

Performans Sanatı uygulamasına katılan 14 öğrencinin Performans Sanatı ve sanatçıları hakkındaki bilgi düzeyleri Performans Sanatı uygulaması öncesi ön test uygulaması sonrası ise son test olarak uygulanmıştır. Her soruya yönelik öğrencilerin verdikleri cevaplar için ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 4’te verilmiştir. Ayrıca öğrencilerin Performans Sanatı hakkındaki bilgi seviyesini ölçen sorulara verdikleri ön test ve son test yanıtlarının anlamlı farklılık gösterip göstermediği Wilcoxon Signed Ranks Testi (Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi) ile incelenmiştir. Verilerin normal dağılım göstermemesi ve cevapların iki kategoride (1= Bilmiyor, 2= Biliyor) ele alınmasından yani eşit aralıklı olmamasından dolayı Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi kullanılmıştır. İlk olarak tanımlayıcı istatistikler Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4

Bilgi Düzeyi Testine Ait Tanımlayıcı İstatistikler

	N	Ortalama	Std. Sapma	Minimum	Maksimum
Ön test-S1	14	1,00	,000	1	1
Ön test-S2	14	1,00	,000	1	1
Ön test-S3	14	1,00	,000	1	1
Ön test-S4	14	1,07	,267	1	2
Ön test-S5	14	1,00	,000	1	1
Son Test-S1	14	1,64	,497	1	2
Son Test-S2	14	1,50	,519	1	2
Son Test-S3	14	1,93	,267	1	2
Son Test-S4	14	1,36	,497	1	2
Son Test-S5	14	1,79	,426	1	2

Tablo 4’e göre tüm soruların son test ortalamaları Performans Sanatı uygulamasından dolayı yükselmiştir.

Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonuçları ise Tablo 5’te verilmiştir. Tablo 5’e göre soruların tamamında negatif bir sıralama yoktur. Yani tüm sorular için son test puanlarından

ön test puanlarının çıkarılmasında negatif bir sıralamaya ulaşılmamıştır. Yine Tablo 5'e göre Soru 1'de 9 adet pozitif sıralama ve 5 tane de eşitlik durumu, Soru 2'de 7 adet pozitif sıralama ve 7 adet eşitlik durumu, Soru 3'de 13 adet pozitif sıralama ve 1 adet eşitlik durumu, Soru 4'de 4 adet pozitif sıralama ve 10 adet eşitlik durumu ve son olarak Soru 5'te 11 adet pozitif sıralama ve 3 adet eşitlik durumu söz konusudur.

Ön test son test karşılaştırmasının anlamlı olup olmadığını gösteren Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi test istatistiği tablosuna göre 14 öğrencinin Performans Sanatı hakkındaki bilgi seviyesini ölçen tüm soruların ön test ve son test ilişki analizinde soruların tamamında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Başka bir ifadeyle tüm soruların son test sonuçları ön test sonuçlarından anlamlı derecede farklılık göstermektedir ($p<0,05$).

Tablo 5'e göre "Performans Sanatı nedir? Tanımlayınız." sorusuna ön testte kimse cevap veremezken Performans Sanatı uygulaması sonrası yapılan son testte ise 9 kişi cevap vermiş ve ortalama 1,64 olmuştur. "Performans Sanatının ortaya çıkmasına etki eden olaylar ve akımlar nelerdir?" sorusuna ön testte kimse cevap veremezken uygulama sonrası yapılan son testte ise 7 kişi cevap vermiş ve ortalama 1,50 olmuştur. "Performans Sanatının önde gelen sanatçılarından beş tanesini yazınız." sorusuna ön testte kimse cevap veremezken son testte ise 13 kişi cevap vermiş ve ortalama 1,93 olmuştur. "Türkiye'deki Performans Sanatı hakkında bilgi veriniz ve üç Türk Performans Sanatçısının ismini yazınız." sorusuna ön testte bir kişi cevap verirken son testte ise 5 kişi cevap vermiş ve ortalama 1,36 olmuştur. Son olarak "Performans Sanatını önemli kılan özellik ya da özellikler nelerdir?" sorusuna ön testte kimse cevap veremezken son testte ise 11 kişi cevap vermiş ve ortalama 1,79 olmuştur. Bütün bu bulgulardan yola çıkarak ön test sonrası verilen Performans Sanatı ve sanatçıları hakkındaki eğitimin öğrencilerin Performans Sanatı hakkındaki bilgi seviyelerini arttırmada başarılı olduğu ve onları olumlu etkilediği söylenebilir.

Tablo 5

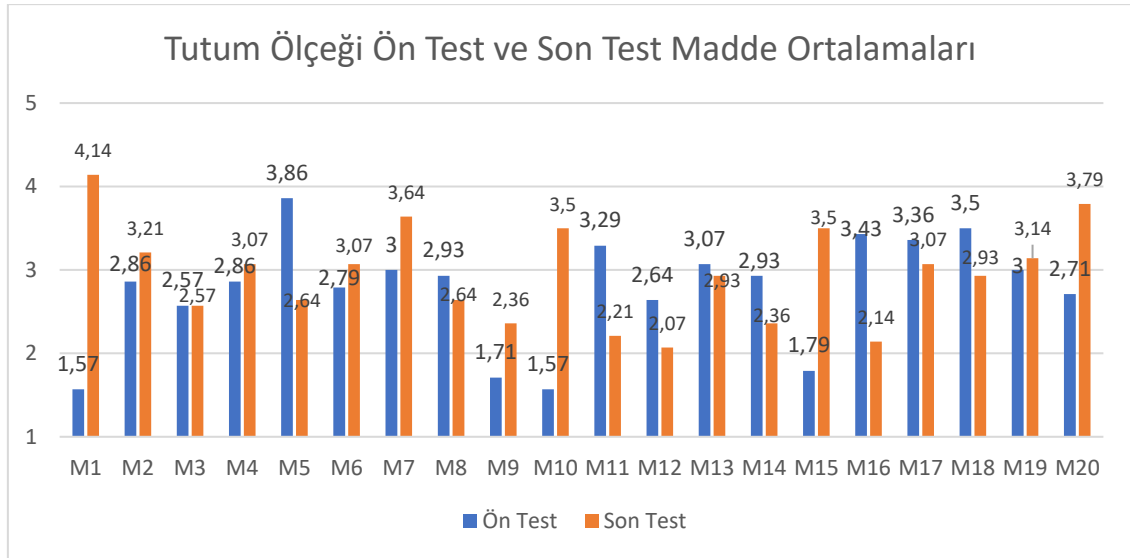
Wilcoxon İşaret Testi test istatistiği

	Sıralar ^a	n	Sıra Ort.	Sıralar Toplamı	Z	p
Soru 1 Son Test-Ön test	Negatif Sıralar	0	,00	,00	-3,000 ^b	,003*
	Pozitif Sıralar	9	5,00	45,00		
	Eşitlik	5				
	Toplam	14				
Soru 2 Son Test-Ön test	Negatif Sıralar	0	,00	,00	-2,646 ^b	,008*
	Pozitif Sıralar	7	4,00	28,00		
	Eşitlik	7				
	Toplam	14				
Soru 3 Son Test-Ön test	Negatif Sıralar	0	,00	,00	-3,606 ^b	,000*
	Pozitif Sıralar	13	7,00	91,00		
	Eşitlik	1				
	Toplam	14				
Soru 4 Son Test- Ön test	Negatif Sıralar	0	,00	,00	-2,000 ^b	,046*
	Pozitif Sıralar	4	2,50	10,00		
	Eşitlik	10				
	Toplam	14				
Soru 5 Son Test-Ön test	Negatif Sıralar	0	,00	,00	-3,317 ^b	,000*
	Pozitif Sıralar	11	6,00	66,00		
	Eşitlik	3				
	Toplam	14				

a. Wilcoxon Signed Ranks Test b. Based on negative ranks. * p<0,05

Sonuç olarak öğrencilere uygulanan Performans Sanatı ve sanatçıları hakkındaki beş haftalık uygulamanın öğrencilerin bilgi düzeyleri üzerinde olumlu ve anlamlı etkisi olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda verilen eğitimin öğrencilerin Performans Sanatı ve sanatçıları hakkındaki bilgi seviyelerini ve tutumlarını olumlu anlamda değiştirerek onlara farkındalık kazandırdığı ifade edilebilir.

Son test olarak uygulanan bir diğer ölçüm aracı ise Performans Sanatına Yönelik Tutum Ölçeğidir. Bu ölçeğin hem ön test hem de son test sonucundan oluşan madde ortalamaları tek grafikte gösterilmiştir. Bu grafik Şekil 6'da verilmiştir.

Şekil 6. Performans Sanatına Yönelik Tutum Ölçeği Ön Test ve Son Test Sonuçları

Şekil 6’da her bir maddenin ön test ve son test ortalamaları görülmektedir. Genel olarak bakıldığında son testte 10 maddenin (M1, M2, M4, M6, M7, M9, M10, M15, M19 ve M20) ortalaması yükselirken, dokuz maddenin (M5, M8, M11, M12, M13, M14, M16, M17 ve M18) ortalaması düşmüş ve bir maddenin (M3) ortalaması değişmemiştir. Bütün bu bulgulardan yola çıkarak öğrencilere verilen Performans Sanatı uygulamasının onların Performans Sanatına bakışında kesinlikle etkili olduğu söylenebilir. Ancak 20 maddenin biri hariç hepsinde ortalamaların olumlu ya da olumsuz başka bir ifadeyle artma ya da azalma şeklinde bir değişim gösterdiği bulunmuştur. Bu durum ön testten sonra yapılan Performans Sanatı uygulamasının son testte maddelerin ortalamasını arttırarak ya da azaltarak öğrencilerin Performans Sanatına yönelik tutumlarını değiştirdiğini göstermektedir.

Performans Sanatı uygulamasına katılan 14 öğrencinin Performans Sanatına Yönelik Tutum Ölçeği uygulama öncesi ön test uygulama sonrası ise son test olarak uygulanmıştır. Her maddeye yönelik öğrencilerin belirttikleri maddelere katılım düzeyleri için ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 6’da verilmiştir. Ayrıca öğrencilerin Performans Sanatına Yönelik Tutum Ölçeğine verdikleri ön test ve son test yanıtlarının anlamlı farklılık gösterip göstermediği Bağımlı Örneklem t-testi ile incelenmiş ve sonuçlar Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6

Performans Sanatına Yönelik Tutum Ölçeği Ön Test ve Son Test Sonuçları

No	Anket İfadesi/Maddesi	Test	$\bar{X}$	ss	sd	t	P
1	Performans Sanatı ve sanatçıları hakkında bilgim vardır.	Ön Test	1,57	,756	13	9,467	,000*
		Son Test	4,14	,770			
2	Çağdaş Sanat eğitiminde Performans Sanatına yer verilmelidir.	Ön Test	2,86	,363	13	-	,336
		Son Test	3,21	1,051			
3	Performans Sanatı sergilerine ilgi duyarım.	Ön Test	2,57	,938	13	,000	1,000
		Son Test	2,57	1,399			
4	Performans Sanatının anlaşılmadığını düşünüyorum.	Ön Test	2,86	,770	13	-,543	,596
		Son Test	3,07	1,072			
5	Performans Sanatını merak ederim.	Ön Test	3,86	,663	13	3,319	,006*
		Son Test	2,64	1,277			
6	Performans Sanatının bir sonucu yoktur. İzleyenin beyninde hep devam eder.	Ön Test	2,79	,893	13	-	,336
		Son Test	3,07	,997			
7	Performans Sanatı izleyeni etkiler.	Ön Test	3,00	1,038	13	-	,082
		Son Test	3,64	1,336			
8	Performans Sanatını uygulayabilirim.	Ön Test	2,93	,616	13	,635	,537
		Son Test	2,64	1,447			
9	Performans Sanatı hakkında yazılar okurum.	Ön Test	1,71	,914	13	-	,156
		Son Test	2,36	1,216			
10	Performans Sanatına ait videolar hakkında bilgim vardır.	Ön Test	1,57	,756	13	-	,000*
		Son Test	3,50	1,255			
11	Performans Sanatının daha yaygın bir sanat dalı olması gerekir.	Ön Test	3,29	,469	13	3,322	,006*
		Son Test	2,21	1,251			
12	Performans Sanatını kendime yakın bulurum.	Ön Test	2,64	,842	13	1,228	,241
		Son Test	2,07	1,207			
13	Performans Sanatını gerçekleştirmek heyecan vericidir.	Ön Test	3,07	,475	13	,342	,738
		Son Test	2,93	1,542			
14	Performans Sanatını yapmak zordur.	Ön Test	2,93	,267	13	1,472	,165
		Son Test	2,36	1,393			
15	Performans Sanatı gereksizdir.	Ön Test	1,79	,802	13	-	,001*
		Son Test	3,50	1,286			
16	Performans Sanatı sergisinde yer almak isterim.	Ön Test	3,43	1,016	13	3,798	,002*
		Son Test	2,14	,949			
17	Performans Sanatı yapmak kişiye güven duygusu kazandırır.	Ön Test	3,36	,745	13	,939	,365
		Son Test	3,07	1,141			
18	Performans Sanatı yapmak kişinin hayal gücünü geliştirir.	Ön Test	3,50	,760	13	1,593	,135
		Son Test	2,93	1,328			
19	Performans Sanatı kişinin empati yeteneğinin gelişmesine katkı sağlar.	Ön Test	3,00	,877	13	-,332	,745
		Son Test	3,14	1,406			
20	Performans Sanatı bedeni sanat nesnesine dönüştürür.	Ön Test	2,71	,825	13	-	,008*
		Son Test	3,79	1,251			

* p<0,05

Tablo 6'ya bakıldığında yapılan ön test son test ilişki analizinde ifadelerin yedi tanesinde anlamlı bir ilişki bulunurken geriye kalan 13 tanesinde ise anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Başka bir ifadeyle ön test sonrasında öğrencilere verilen Performans

Sanatı uygulamasının yedi ifadede anlamlı bir fark yaratarak, ortalamaları değiştirip farklılığa sebep olduğu ancak 13 ifade de ise anlamlı bir farklılık yaratmadığı hatta bazı maddelerde (Madde 5, Madde 8, Madde 11, Madde 12, Madde 13, Madde 14, Madde 16, Madde 17, Madde 18) son test madde ortalamalarını düşürdüğü görülmektedir.

Yine Tablo 6'ya göre "Performans Sanatı ve sanatçıları hakkında bilgim vardır.", "Performans Sanatını merak ederim.", "Performans Sanatına ait videolar hakkında bilgim vardır.", "Performans Sanatının daha yaygın bir sanat dalı olması gerekir.", "Performans Sanatı gereksizdir.", "Performans Sanatı sergisinde yer almak isterim." ve "Performans Sanatı bedeni sanat objesine dönüştürür." ifadelerinde ön test ve son test sonuçlarının bağımlı örneklem t testi analizinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. İfadelerin tek tek ortalamalarına bakıldığında "Performans Sanatı ve sanatçıları hakkında bilgim vardır." ifadesinin ortalaması 1,57'den 4,14'e çıkmıştır. Başka bir deyişle bu ifade için öğrencilerin ön testte tutumları "Kesinlikle Katılmıyorum" şeklindeyken, uygulamadan sonra "Katılıyorum" şekline dönüşmüştür. Bu anlamda verilen Performans Sanatı uygulamasının olumlu etki uyandırdığı söylenebilir.

Tablo 6'ya göre "Performans Sanatını merak ederim." ifadesinin ön test ortalaması 3,86 iken son testte 2,64'e inmiştir. Öğrencilerin ön test de "Katılıyorum" şeklindeki tutumu uygulamadan sonra "Kararsızım" şeklinde değişim göstermiştir. Bu anlamda verilen uygulamanın olumlu bir etki uyandırmadığı söylenebilir.

Tablo 6'ya göre "Performans Sanatına ait videolar hakkında bilgim vardır." ifadesinin ön test ortalaması 1,57 iken son testte 3,50'ye çıkmıştır. Öğrencilerin ön testte "Kesinlikle Katılmıyorum" şeklindeki tutumu uygulamadan sonra "Katılıyorum" şeklinde değişim göstermiştir. Bu anlamda verilen uygulamanın olumlu bir etki uyandırdığı, olumsuz tutumu olumlu hale getirdiği söylenebilir.

Tablo 6'ya göre "Performans Sanatının daha yaygın bir sanat dalı olması gerekir." ifadesinin ön test ortalaması 3,29 iken son testte 2,21'e inmiştir. Öğrencilerin ön test de "Kararsızım" şeklindeki tutumu uygulamadan sonra "Katılmıyorum" şeklinde değişim göstermiştir. Bu anlamda verilen uygulamanın olumlu bir etki uyandırmadığı hatta ortalamanın düşmesine neden olduğu söylenebilir.

Tablo 6'ya göre "Performans Sanatı gereksizdir." ifadesinin ön test ortalaması 1,79 iken son testte 3,50'ye çıkmıştır. Öğrencilerin ön testte "Kesinlikle Katılmıyorum" şeklindeki tutumu uygulamadan sonra "Katılıyorum" şeklinde değişim göstermiştir. Bu

anlamda verilen uygulamanın olumlu bir etki uyandırmadığı, olumlu tutumu olumsuz hale getirdiği söylenebilir. Zira bu ifadeye verilen olumsuz cevaplar Performans Sanatının gerekli olduğunu, verilen olumlu cevaplar ise gerekli olmadığı anlamını taşımaktadır. Performans Sanatı uygulamasından sonra son testte ifadenin ortalamasının 3,50'ye çıkması öğrencilerin Performans Sanatıyla ilgili bir fikre sahip değilken Performans Sanatı hakkında olumlu düşündüğü ancak uygulamayı gördükten sonra bu olumlu fikirlerinin olumsuza döndüğünü göstermektedir. Bu durumun ortaya çıkmasında birçok sebep olabilir. Bunlardan ilki uygulama için ayrılan sürenin yetersiz olması olarak gösterilebilir. Çünkü tarihçesi her ne kadar yakın zamanlı olsa da Performans Sanatı kapsam olarak geniş ve özellikle lise çağındaki öğrenciler için kavranması, özünün tam anlamıyla anlaşılması daha fazla zaman gerektirir. Bir diğer sebebi ise bazı öğrencilerin uygulama derslerine düzenli katılım sağlamamaları ya da bazı sebeplerle derslerden erken ayrılmaları gösterilebilir.

Tablo 6'ya göre "Performans Sanatı sergisinde yer almak isterim." ifadesinin ön test ortalaması 3,43 iken son testte 2,14'e inmiştir. Öğrencilerin ön testte "Katılıyorum" şeklindeki tutumu uygulamadan sonra "Katılmıyorum" şeklinde değişim göstermiştir. Bu anlamda verilen uygulamanın olumlu bir etki uyandırmadığı söylenebilir. Zira öğrenciler Performans Sanatı uygulamasını görmeden önce Performans Sanatı sergisinde yer almak konusunda olumlu bir tutum sergilerken uygulamadan sonra tutumları olumsuza dönmüş ve Performans Sanatı sergisinde yer almak istememe şeklinde değişim göstermiştir.

Tablo 6'ya göre "Performans Sanatı bedeni sanat nesnesine dönüştürür." ifadesinin ön test ortalaması 2,71 iken son testte 3,79'a çıkmıştır. Öğrencilerin ön testte "Kararsızım" şeklindeki tutumu uygulamadan sonra "Katılıyorum" şeklinde değişim göstermiştir. Bu anlamda verilen uygulamanın olumlu bir etki uyandırdığı, olumsuz tutumu olumlu hale getirdiği söylenebilir.

Tablo 6'da verilen bağımlı örneklem t testi sonucunda anlamlı bir farklılık bulunmayan ifadeler tek tek bakılması konunun daha iyi anlaşılmasına imkân sağlayacaktır. Buna göre "Çağdaş Sanat eğitiminde Performans Sanatına yer verilmelidir." ifadesinin ortalaması son testte artmasına rağmen öğrencilerin tutumu "Kararsızım" şeklinde devam etmiştir. "Performans Sanatı sergilerine ilgi duyarım." ifadesinin ortalaması ise Performans Sanatı uygulamasından sonra bile değişiklik göstermemiş, aynı kalmış ve öğrencilerin tutumu "Katılmıyorum" şeklinde devam etmiştir. "Performans Sanatının anlaşılmadığını düşünüyorum." ve "Performans

Sanatının bir sonu yoktur. İzleyenin beyninde hep devam eder.” ifadelerinin ortalamaları son testte artmasına rağmen öğrencilerin tutumu “Kararsızım” şeklinde devam etmiştir. “Performans Sanatı izleyeni etkiler.” ifadesinin ortalaması son testte artmış ve öğrencilerin tutumu “Kararsızım” şeklindeyken “Katılıyorum” şeklinde değişim göstermiş ancak anlamlı bir farklılık yaratacak kadar yükselme göstermemiştir. “Performans Sanatını uygulayabilirim.” ifadesinin ortalaması son testte düşüş göstermiş ancak öğrencilerin “Kararsızım” tutumu değişiklik göstermemiştir. “Performans Sanatı hakkında yazılar okurum.” ifadesinin ortalaması son testte artmış ve öğrencilerin tutumu “Kesinlikle Katılmıyorum” şeklindeyken “Katılmıyorum” şeklinde değişim göstermiş ancak anlamlı bir farklılık yaratacak kadar yükselme göstermemiştir. “Performans Sanatını kendime yakın bulurum.” ifadesinin ortalaması son testte düşüş göstermiş ve öğrencilerin tutumu “Kararsızım” şeklindeyken “Katılmıyorum” şeklinde değişim göstermiştir. “Performans Sanatını gerçekleştirmek heyecan vericidir.” ifadesinin ortalaması son testte düşüş göstermiş ancak öğrencilerin tutumu “Kararsızım” şeklinde devam etmiştir. “Performans Sanatını yapmak zordur.” ifadesinin ortalaması son testte düşüş göstermiş ve öğrencilerin “Kararsızım” şeklindeki tutumu “Katılmıyorum” şeklinde olumlu anlamda değişmiş ancak yine de anlamlı bir farklılık yaratacak kadar ortalama değişmemiştir. “Performans Sanatı yapmak kişiye güven duygusu kazandırır.” ifadesinin ortalaması son testte düşüş göstermiş ancak öğrencilerin “Kararsızım” tutumu değişiklik göstermemiştir. “Performans Sanatı yapmak kişinin hayal gücünü geliştirir.” ifadesinin ortalaması son testte düşüş göstermiş ve öğrencilerin tutumu “Katılıyorum” şeklindeyken “Kararsızım” şeklinde değişim göstermiştir. “Performans Sanatı kişinin empati yeteneğinin gelişmesine katkı sağlar.” ifadesinin ortalaması son testte artmasına rağmen öğrencilerin tutumu “Kararsızım” şeklinde devam etmiştir.

Son olarak ise araştırmacı gözlem notları ve öğrenci notları değerlendirilmiştir. Bu notlardan elde edilen bulgulara göre öğrencilerin uygulamanın başında Performans Sanatına yönelik bir görüşe sahip olmadıkları görülmüştür. Araştırmacının ve öğrencilerin birinci hafta notlarında Performans Sanatının ne olduğuna dair bir fikir sahibi olmadıkları bunu ilk defa duyduklarına dair ifadelerin yer aldığı görülmüştür. Fakat uygulamanın beşinci haftasına bakıldığında öğrencilerin performans sanatına yönelik bir görüşe sahip oldukları görülmüştür. Bu notlar sürecin keyifli geçtiğini, öğrencilerin Performans Sanatını öğrendiğini ve hem olumlu hem olumsuz yönde bir görüşe sahip olduklarını göstermiştir. Bu bulgular yorumlandığında ise öğrencilerin ilk ve son görüşleri arasında bir değişim olduğu şeklinde yorumlanabilir.

BÖLÜM 4

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Güzel Sanatlar Liselerinde Performans Sanatına Yönelik Uygulama ve Öğrenci Görüşlerinin Değerlendirilmesi isimli araştırmanın uygulamasından elde edilen bulgulardan doğan sonuçlara ve önerilere bu bölümde yer verilmiştir.

Sonuçlar

1. Öğrencilerin Performans Sanatına yönelik bilgi düzeylerindeki hazır bulunuşluklarının ne olduğunu tespit etmek amacıyla beş tane açık uçlu sorudan oluşan veri ölçme aracı ön test olarak uygulanmıştır. Performans Sanatı ve sanatçılarına yönelik bilgi düzeyini ölçen bu testin sonucunu bakıldığında uygulamaya katılan 14 öğrencinin tamamının hiçbir soruya yanıt veremediği görülmüştür. Bu durum öğrencilerin Performans sanatına yönelik hiçbir hazır bulunuşluklarının olmadığını göstermektedir.

2. Uygulamanın başında öğrencilerin Performans Sanatına yönelik bir tutuma sahip olup olmadıklarını tespit etmek amacıyla Performans Sanatına Yönelik Tutum Ölçeği ön test olarak uygulanmıştır. 20 maddeden oluşan bu ölçeğe verilen yanıtlar incelendiğinde öğrencilerin çoğunlukla “Kararsızım” ifadesini seçtikleri görülmüştür. Bunun nedeninin ise öğrencilerin bu sanat dalını bilmemeleri olabileceği düşünülmüştür. Öğrencilerin kararsız durumu onların Performans Sanatına yönelik tutumlarındaki hazır bulunuşluklarının yetersiz olduğunu göstermektedir.

3. Uygulama sırasında öğrencilere Performans sanatçıları ve performansları anlatılmış daha sonra bu sanatçılardan bazılarının performansları öğrenciler tarafından canlandırılmıştır. Performans canlandırmalarına bakıldığında öğrencilerin çoğunlukla performans ortaya koyma konusunda başarılı oldukları görülmüştür.

4. Öğrencilerin sanat malzemesi olarak beden kullanımı hakkındaki farkındalıklarının ne olduğunu tespit etmek için ön test son test sonuçlarına, araştırmacı gözlem notlarına ve öğrenci notlarına bakılmıştır. Sonuç olarak beş haftalık uygulamanın başında öğrencilerin farkındalık sahibi olmadıkları fakat beş haftanın sonunda farkındalık geliştirdikleri, bedenin sanat malzemesi olabileceğini öğrendikleri görülmüştür.

5. Beş haftalık uygulamanın sonunda öğrenciler öğrendikleri bilgiler doğrultusunda, toplu olarak gerçekleştirdikleri bir performans hazırlamışlardır. Ve performansı okullarının etkinlik alanında diğer öğrencilerin önünde ve onların katılımıyla gerçekleştirmişlerdir. Hiçbir müdahale olmadan performansı başlatıp ve bitirmişlerdir. Bu durumdan elde edilen sonuç beş haftalık uygulamanın öğrencilerin beden kullanarak performans geliştirme ve uygulama durumlarına olumlu etki ettiği ve öğrencilerin bu konuda başarılı olduklarını göstermektedir. Böyle etkinliklerin öğrencinin hayal gücünü geliştirdiği ve özgüvenini arttırdığı sonucuna da ulaşılabilir.

6. Öğrencilerin Performans Sanatına yönelik son görüşlerinin ne olduğunu öğrenmek amacıyla uygulanan son test sonuçlarına, araştırmacı gözlem notlarına ve öğrenci notlarına bakılmıştır. Bunun sonucunda öğrencilerin bilgi düzeyinde bariz bir artış olduğu görülürken, tutumlarında ön testteki gibi çekimser tavrın devam ettiği ve olumlu görüşlerin ise olumsuz yönde geliştiği dikkat çekmiştir. Bu duruma göre verilen 15 saatlik eğitimin öğrencilerin Performans Sanatına yönelik tutumlarını değiştirmede yetersiz olduğu söylenebilir. Fakat bu 15 saatlik eğitimin öğrenciler için keyifli geçtiği araştırmacı ve öğrenci notlarında geçmiştir. Özellikle öğrencilerin aktif olduğu durumlar olan performans canlandırmaları ve performans gerçekleştirdikleri süreç en eğlenceli süreç olarak ifade edilmiştir.

7. Bütün veri toplama araçlarının sonucunda elde edilen bilgilere bakıldığında öğrencilerin ilk ve son görüşleri arasında bir fark olduğu tespit edilmiştir. Ancak bu farkın iki yönlü olduğu dikkat çekmiştir. Öğrencilerin bilgi düzeyinde olumlu yönde bir artış olduğu ve beş haftalık uygulamanın olumlu yönde etki yarattığı görülürken, tutumlarında kararsız durumun devam ettiği ve Performans Sanatını merak etme, bu alana yönelik çalışmaların içinde yer almak gibi görüşlerinde olumsuz yönde değişim gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Öneriler

Araştırmacı elde ettiği bulgular doğrultusunda aşağıdaki önerilerde bulunmuştur.

1. Çağdaş Sanat içinde önemli bir yere sahip olan ve birçok disiplinle de iç içe olduğu için sanat eğitimi alan bireylere Performans Sanatı daha kapsamlı olarak anlatılabilir.

2. Performans Sanatı birden fazla alanda yetenek sahibi olan öğrencilere ve sanatçı adaylarına bu alanları birleştirme olanağı verdiği için ayrı bir bölüm olarak okutulabilir.
3. Öğrencilerin özgüvenini geliştirdiği için kamusal alanda sanatsal faaliyetlere daha çok yer verilebilir.
4. Öğrencilerin hayal gücünü geliştirdiği için sınıf içinde yapılan çalışmaların performansa dönüştürülerek yapılması sağlanabilir.
5. Sanatın sadece eserden ibaret olmadığına, sürecin de büyük bir öneme sahip olduğunu ve sanatçının gelişimine katkı sağladığı gibi öğrencilerin de ortaya çıkaracakları işten çok yaratım sürecine odaklanılabilir.
6. Bedenin aktif olarak kullanıldığı çalışmalara daha fazla yer verilebilir.
7. Geleneksel sanattan çağdaş sanata kadar malzeme kullanımındaki değişime yönelik araştırmalar yapılabilir.
8. Benzer alanda çalışma yapmak isteyenler daha sağlıklı sonuçlar elde etmek için uygulama süresini daha uzun tutulabilir.
9. Çalışmaya katılan öğrencilerin bireysel durumlarını keşfetmelerini sağlamak amacıyla bireysel performans gerçekleştirmeleri istenebilir.
10. Performanslarda anlatılmak isteneni anlayamadıkları için anlamsız bulan öğrencilerin tutumunu değiştirmek için performans analizlerine yer verilebilir ve yeni eylem planları geliştirilebilir.
11. Türkiye’de farklı yaş gruplarındaki bireylere Performans Sanatı tanıtmak amacıyla çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Akalın, T. (2019, Ekim 04). Fütürizm Akımının Tarihsel Süreci Bağlamında Fotoğraf Sanatına Kısa Bir Bakış. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*(Özel Sayı), 578-588.
- Akarsu, B., & Akarsu, B. (2019). *Bilimsel Araştırma Tasarımı*. İstanbul: Cinius Yayınları.
- Akpınar, S. E. (2020, Ekim 8). *Performans ve Hareketin Dönüşümü: Fluxus Akımı* . medyaveiletisim.kulup.tau.edu.tr: <https://medyaveiletisim.kulup.tau.edu.tr> adresinden alındı
- Aksoy, O. A. (2014, Temmuz 02). *Performans Sanatında Beden - Mekan İlişkisi*. www.artfulliving.com.tr: <https://www.artfulliving.com.tr/sanat/performans-sanatinda-beden-mekan-iliskisi-i-1133> adresinden alındı
- Alp, K. Ö. (2014, Kasım-Aralık). Feminist Sanatta Beden ve Yabancılaşma. *ART-E*(14), 338-365.
- Antmen, A. (2009). *20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar*. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Arapoğlu, F. (2016, Aralık). Şükran Moral Özelinde Türkiye'de Feminist Sanatta Kimlik ve Farklılık. *Tykhe Sanat ve Tasarım Dergisi*, 01(01), 52-63.
- Arıkan, H. (2021). İnsan Ve Doğa Ekseninde Ekolojik Sanat. *İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi*, 7(1), 83.
- Arsem, M. (2019, Aralık 3). *Beş Bölümde Performans Sanatı Eğitimi Üzerine Bazı Düşünceler*. [performistanbuluyayinlari](http://performistanbuluyayinlari.com) Web Sitesi: <https://www.performistanbuluyayinlari.com> adresinden alındı
- Arslan Yılmaz, F. (2016, Mayıs 11). *Vito Acconci'nin Çalışmalarında Mahremiyet Kavramının Sorunsallaştırılması*. <https://acikerisim.isikun.edu.tr/>: [https://acikerisim.isikun.edu.tr/xmlui/handle/11729/850/browse?value=Y%C4%B1lmaz,%20F.%20A.%20\(2016\).%20Vito%20Acconci%27nin%20%C3%A7al%C4%B1m%C5%9Fm%C4%B1nda%20mahremiyet%20kavram%C4%B1n%C4%B1n%20sorunsalla%C5%9F%C4%B1r%C4%B1lmas%C4%B1.%20%C4%B0stanb](https://acikerisim.isikun.edu.tr/xmlui/handle/11729/850/browse?value=Y%C4%B1lmaz,%20F.%20A.%20(2016).%20Vito%20Acconci%27nin%20%C3%A7al%C4%B1m%C5%9Fm%C4%B1nda%20mahremiyet%20kavram%C4%B1n%C4%B1n%20sorunsalla%C5%9F%C4%B1r%C4%B1lmas%C4%B1.%20%C4%B0stanb) adresinden alındı
- Aşık, G. (2011). İfade Aracı Olarak Beden: 1990 Sonrası Çağdaş Türk Sanatı'nda Performans Sanatı. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: T.C. Marmara Üniversitesi.
- Aydoğan, K. E. (2008, Ocak). Sanatta Disiplinler Arası bir Yaklaşım: Performans Sanatı. *ART-E*, s. 1-17.
- Baki, A., & Gökçek, T. (2012). Karma Yöntem Araştırmalarına Genel Bakış. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(42), 001-021.
- Buyurgan, S., & Buyurgan, U. (2020). *Sanat Eğitimi ve Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.

- Büyüöztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2022). *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Creswell, J. W. (2017). *Araştırma Deseni Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları*. Ankara: Eğiten Kitap.
- Çelebi, T. (2019, Ocak). Yükseköğretim Görsel Sanatlar Eğitiminde Performans Sanatının Kullanılmasına Yönelik Bir Uygulama Örneği. *Doktora Tezi*. Ankara.
- Çelebi, T. (2019, Ocak). Yükseköğretim Görsel Sanatlar Eğitiminde Performans Sanatının Kullanılmasına Yönelik Bir Uygulama Örneği. Yök Tez Merkezi.
- Gombrich, E. (1997). *Sanatın Öyküsü*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Görenek Beyaz, G. (2016, Mart 1). Nam June Paik ve Onun Tabula Rsa'sı: Video. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 8(29), 1-16.
- Graf, M. (2008). *Genco Gülan: Kavramsal Renkler*. İstanbul: Galata Perform Yayınları.
- Güçhan, A. (2004). Frankenstein ve Orlan: Sinema ve Performans Sanatında Teknofobi. *Selçuk İletişim*, 3(3), 58-65.
- Gürcan, A. G. (2015). *Performans Sanatı*. İstanbul: Tekhne Yayınları.
- Hirai, S. (2014, Ocak). *Innovation and Tradition: The Action Painting of Kazuo Shiraga*. 2024 Şubat tarihinde <https://www.whitestone-gallery.com/>: <https://www.whitestone-gallery.com/blogs/articles-post/gutai-still-alive-kazuo-shiraga-1> adresinden alındı
- <http://www.pilotgaleri.com>. (2012). *sıfır Tolerans*. Pilot: <http://www.pilotgaleri.com/exhibitions/detail/24> adresinden alındı
- <https://tiyatrolar.com.tr>. (tarih yok). *Tiyatrolar Paylaşılabilir Sanat Platformu*. Mart 2024 tarihinde <https://tiyatrolar.com.tr>: <https://tiyatrolar.com.tr/genco-gulan> adresinden alındı
- <https://www.canakkalebienali.com>. (tarih yok). *Çanakkale Bienali*. Eylül 2023 tarihinde <https://www.canakkalebienali.com>: <https://www.canakkalebienali.com/halil-altindere/> adresinden alındı
- <https://www.sanatatak.com>. (2015, Eylül 1). *Zero Sanatçıları Yakından Tanıyalım: Yves Klein*. <https://www.sanatatak.com>: <https://www.sanatatak.com/zero-sanatcilarini-yakindan-taniyalim-yves-klein/> adresinden alındı
- <https://www.theartstory.org>. (tarih yok). *The Art Story*. Ocak 2024 tarihinde <https://www.theartstory.org>: <https://www.theartstory.org/artist/acconci-vito/> adresinden alındı
- Hürriyet Kelebek. (2018, aralık 11). *Hürriyet*. <https://www.hurriyet.com.tr>: <https://www.hurriyet.com.tr/kelebek/magazin/kutlug-ataman-kimdir-41048224> adresinden alındı

- Işık, E., & Semerci, Ç. (2019, Ekim 25). Eğitim Alanı Nitel Araştırmalarında Veri Üçgenlemesi Olarak Odak Grup Görüşmesi, Bireysel Görüşme ve Gözlem. *Turkish Journal of Educational Studies*, 6(3), 53-66.
- Kadayıfçıoğlu, N. B. (2021, Kasım 19). *İfsak Blog*. <https://www.ifsakblog.org:https://www.ifsakblog.org/yoko-ono/> adresinden alındı
- Karakaş Tabak, D. (2021, Eylül 23). Sanatsal Yaratıcılığın Kanıtı Olarak Mekan. *Smart Journal*, 7(50), 2249-2254.
- Karasar, N. (2022). *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar İlkeler Teknikler*. Ankara: Nobel Akademik.
- Kıral , B., & Kıral, E. (2011, nisan 27-29). Karma Araştırma Yöntemi. *2nd International Conference on New Trends in Education and Their Implications*. Antalya, Türkiye.
- Kurtoğlu, N. U. (2019, Temmuz). Performans Sanatı. *Teorik Bakış/ 4 Aylık Toplumbilim Dergisi*(13), 199-216.
- Küpeli, A. E. (2021, Ocak). İnteraktif Eylem Aracı Olarak Performans Sanatı. *İdil*(77), 40-52.
- Martinez, E. H., & Demirel, A. (2014, Haziran 2). 20. ve 21. YY.da Sanatta Malzeme Olarak Beden; Performans Sanatı. *DergiPark*, 6(6), 180-201.
- Moran, B. (2020). *Edebiyat Kuramları ve Eleştirisi*. İstanbul: İletişim.
- Özınan, E. Ç. (tarih yok). *Türkiye Perspektifinden Performans Sanatı ve Beden Kullanımı*. Ocak 2024 tarihinde https://www.academia.edu:https://www.academia.edu/44760471/T%C3%BCrkiye_Perspektifinden_Performans_Sanat%C4%B1_ve_Beden_Kullan%C4%B1m%C4%B1 adresinden alındı
- Sürmeli, K. (2012). Dada Hareketinden Kavramsal Sanata. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 2(6), 337-345.
- Şenel, E. (2015). Performans Sanatları ve Sanatçının Anlatım Aracı Olarak Beden. *İdil*, 4(16), 161-182.
- Toraman, S. (2021). Karma Yöntemler Araştırması: Kısa Tarihi, Tanımı, Bakış Açıları ve Temel Kavramlar. *Nitel Sosyal Bilimler-Qualitative Social Sciences*, 3(1), 1-29.
- wikipeği. (tarih yok). *wikipeği*. Ocak 2023 tarihinde tr.wikipedia.org:<https://tr.wikipedia.org> adresinden alındı
- Yorgancıoğlu, P. E. (2015). Alternatif Bir Sanat Arayışı: Happening (Oluşum). *Sanat Dergisi*(28), 77-94.

EKLER

EK 1. Millî Eğitim Bakanlığı Araştırma İzni

T.C.
SİVAS VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-92255297-605.01-82882879
Konu : Araştırma İzni (Gülnaz GÜRCAN BULUT)

05.09.2023

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi : a) Ankara Üniversitesi Rektörlüğünün (Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü) 28.08.2023 tarihli ve E-98761816-302.08.01-1057876 sayılı yazısı.
b) Millî Eğitim Bakanlığının (Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü) 21.01.2020 tarihli ve 81576613-10.06.02-E.1563890 sayılı 2020/2 no'lu genelgesi.
c) Valilik Makamının 18.08.2022 tarihli ve E-92255297-605.01-55421644 sayılı onayı.

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Gülnaz GÜRCAN BULUT, "Güzel Sanatlar Liselerinde Performans Sanatına Yönelik Uygulama ve Öğrenci Görüşleri" konulu çalışması kapsamında, ilimiz Sivas Muzaffer Sarısözen Güzel Sanatlar Lisesinde, 2023-2024 eğitim öğretim yılı içerisinde araştırma çalışması yapmak istemektedir.

İlgi (a) yazı ekindeki çalışma; Valilik Makamının ilgi (c) onayı ile oluşturulan araştırma değerlendirme komisyonu tarafından incelenmiş olup çalışmanın, eğitim öğretimin aksatılmaması, katılımcıların izni olmadan resim, video ve ses kayıtlarının alınmaması ve araştırma çalışmasının bitiminde, araştırma yapan kişi tarafından sonuç raporunun bir örneğinin CD ortamında müdürlüğümüze gönderilmesi kaydıyla, ilimiz Sivas Muzaffer Sarısözen Güzel Sanatlar Lisesinde, 2023-2024 eğitim öğretim yılı içerisinde uygulanmasında bir sakınca görülmemektedir.

Onaylarınıza arz ederim.

Resul ÇATAL
Müdür a.
Şube Müdürü

OLUR
05.09.2023

Necati YENER
Vali a.
Millî Eğitim Müdürü

Ek: Araştırma Değerlendirme Formu (1 sayfa)

Adres : Muhsin Yazıcıoğlu Bulvarı No:17 SİVAS
Telefon No : 0 (346) 280 58 00
E-Posta: arge58@meb.gov.tr; istatistik58@meb.gov.tr
Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-cbys>
Bilgi için: Lütfi DENİZ
Unvan : Şef
İnternet Adresi: <http://sivas.meb.gov.tr>
Faks: 3462805948

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden b333-8dd2-334b-a92f-9d69 kodu ile teyit edilebilir.

EK 2. Performans Sanatına Yönelik Tutum Ölçeği

Performans Sanatına Yönelik İlgiyi Ölçen Değerlendirme Formu		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
1	Performans Sanatı ve sanatçıları hakkında bilgim vardır.	5	4	3	2	1
2	Çağdaş Sanat eğitiminde Performans Sanatına yer verilmelidir.					
3	Performans Sanatı sergilerine ilgi duyarım.					
4	Performans Sanatının anlaşılmadığını düşünüyorum.					
5	Performans Sanatını merak ederim.					
6	Performans Sanatının bir sonu yoktur. İzleyenin beyninde hep devam eder.					
7	Performans Sanatını izleyeni etkiler.					
8	Performans Sanatını yapabilirim.					
9	Performans Sanatı hakkında yazılar okurum.					
10	Performans Sanatına ait videolar hakkında bilgim vardır					
11	Performans Sanatının daha yaygın bir sanat dalı olması gerekir.					
12	Performans Sanatını kendime yakın bulurum.					
13	Performans Sanatını gerçekleştirmek heyecan vericidir.					

14	Performans Sanatını yapmak zordur.					
15	Performans Sanatı gereksizdir.					
16	Performans Sanatı sergisinde yer almak isterim.					
17	Performans Sanatı yapmak kişiye güven duygusu kazandırır.					
18	Performans Sanatı yapmak kişinin hayal gücünü geliştirir.					
19	Performans Sanatı kişinin empati yeteneğinin gelişmesine katkı sağlar.					
20	Performans Sanatı bedeni sanat objesine dönüştürür.					

EK 3. Performans Sanatına Yönelik Bilgi Düzeyini Ölçen Açık Uçlu Sorular

Performans Sanatı Yönelik Bilgi Düzeyini Ölçen Açık Uçlu Sorular

1. Soru: Performans Sanatı nedir? Tanımlayınız.
2. Soru: Performans Sanatının ortaya çıkmasına etki eden olaylar ve akımlar nelerdir?
3. Soru: Performans Sanatının önde gelen sanatçılarından beş tanesini yazınız.
4. Soru: Türkiye’deki Performans Sanatı hakkında bilgi veriniz ve üç Türk Performans Sanatçısının ismini yazınız.
5. Soru: Performans Sanatını önemli kılan özellik ya da özellikler nelerdir?

EK 4. Araştırmacı Gözlem Notları

ARAŞTIRMACI GÖZLEM NOTLARI

1.Hafta

Uygulamanın ilk dersinde öğrencilerle tanışıldı. Öğrencilerin sessiz ve çekingen göründükleri gözlenmiştir. Tanışma bittikten sonra araştırma ve uygulama süreci hakkında öğrenciler bilgilendirildi. Bu bilgilendirmede uygulamanın ne kadar süre devam edeceği öğrencilere nelerin anlatılacağı sürecin sonunda ne yapılacağı öğrencilerin ne yapması gerektiği detaylı olarak anlatılmıştır. Tanışma ve bilgilendirme den sonra öğrencilere veri toplama araçları ön test olarak uygulanmıştır. Öğrencilerin hem Performans Sanatına Yönelik Tutum Ölçeğine hem de Performans Sanatına Yönelik Bilgi Düzeyini Ölçen Açık Uçlu Sorulara yanıt vermede zorlandıkları ve birbirlerine bunlara dair bir şey bilip bilmediklerini sordukları gözlemlenmiştir. Öğrenciler bu veri toplama araçlarındaki soruların cevaplarını bilmedikleri için testi bitirme süreleri çok kısa olmuştur ve çoğunlukta bilmiyorum şeklinde yanıtlar verdikleri görülmüştür.

1. haftanın 2. ve 3. derslerinde Performans Sanatının tanımı yapılmıştır ve Performans Sanatının ortaya çıkışı anlatılmıştır. O konunun pekişmesi için özellikle performans sanatının ne olduğunu iyi kavranması için araştırmacı görsellerden ve videolardan da faydalanmıştır. Ancak öğrencilerin bir kısmı bu sanatı saçma ve anlamsız bulduklarını ifade etmişlerdir. Performans sanatını ilginç bulan öğrenciler de olmuştur ve bunlarında kız öğrenciler olması dikkat çekmiştir. Öğrenciler araştırmacıya konuyla ilgili sorular sormuşlardır ve bu soruların çoğu performans sanatının mantığını anlamaya yönelik sorulardır. Öğrenciler sorularına aldıkları yanıtlarla çokta tatmin olmuş görünmüyorlardı çünkü ders bittikten sonra kendi aralarında da tartıştıkları gözlenmiştir.

2. Hafta

Bu haftaki derslerde Performans Sanatını etkileyen akımlardan söz edilmiştir, aynı zamanda performans sanatçılarına da detay vermeden giriş yapılmıştır. Öğrencilere sırasıyla Fütürizm, Dadaizm, Kavramsal Sanat ve Fluxus hareketi anlatılmıştır. Öğrencilerin ilk haftaya kıyasla daha aktif ve istekli oldukları görülmüştür. O bu akımların bir kısmını daha önce hiç duymadıklarını ifade etmişlerdir kimileri ise azda olsa fikir sahibi olduklarını söylemişlerdir. Anlatılan akımlardan Fütürizm ve Dadaizm akımına yönelik eleştirel yorumlarda bulunmuşlardır ve akımların da mantığını bulmaya yönelik “Neden?”, “Niçin?” sorularını çok sormuşlardır. Aldıkları cevaplar kimi öğrenci için yeterli olurken kimisi içinde olmamıştır. Kavramsal Sanat konusu öğrencilerin üzerinde en çok durduğu konu olduğu görülmüştür. Örnek gösterilmiş olan bazı Kavramsal Sanat çalışmalarının öğrenciler tarafından soyut sanat çalışması bunlar diye ifade edilmesi ya da bildikleri bir şeye benzetmeleri bunun sebebi olarak düşünülmüştür. Öğrenciler aynı zamanda bu konuyla ilgili hem çok fazla yorum yapmışlardır hem de kendi öğrendikleri bilgiler doğrultusunda konuyu örneklendirmeye, anlamlandırmaya çalışmışlardır.

Dersin sonunda ise öğrencilere hangi Performans sanatçılarını öğrenecekleri hakkında bilgi verilmiştir. Performans sanatçılarının fotoğrafları öğrencilere

gösterilmiştir isim olarak bilmedikleri bu sanatçıların (ön testler sırasında bilmedikleri görülmüştü) fotoğraflarını görüp görmedikleri sorulmuştur. Ancak öğrenciler Marina Abramoviç hariç (ilk derslerde bahsedilmişti ve öğrenciler hemen hatırladılar) hiçbirini bilmediklerini söylediler. Öğrencileri gelecek dersin içeriği hakkında da bilgilendirme yapıldıktan sonra ders sonlandırılmıştır. Araştırmacı öğrencilerin dersten daha keyifli çıktığını gözlemlemiştir.

3. Hafta

Bu haftaki derslerde dünyadaki performans sanatçılarından bahsedilmiştir. Yoko Ono, Marina Abramoviç, Jackson Pollock, Kazuo Shiraga, John Cage, Joseph Beuys, Yveis Klein, Allan Kaprow, Nam June Paik, Orlan Vito Acconci ve Chris Burden anlatılmıştır. Öncelikle sanatçıların hayatları anlatılmış daha sonra performanslarından örnekler verilmiştir. Ve bu performansların fotoğraf ve videoları öğrencilere gösterilmiştir. Öğrencilerin bu performanslarla ilgili yorumlar yapması istenmiştir. Ancak öğrencilerin bir kısmı bu performansları saçma bulduklarını ifade ederken bir kısmı da etkilendiklerini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin bu performansları saçma olarak yorumlamalarının nedeninin performansı görüldüğü şekliyle algılamaları, neyi ifade ettiğiyle ilgilenmemeleri olduğu olarak düşünülmüştür.

Performans Sanatının izleyiciyle, toplumla iç içe olma amacının ve sanatçının bedenini nasıl sanat malzemesi yaptığı ve sanat nesnesine dönüştürdüğü üzerine öğrencilerin konuşması istenmiştir. Öğrenciler bu konuda birbirinden farklı görüş belirtmişlerdir. Öğrencilerin bir kısmı sanatın toplumla iç içe olması fikrini doğru bulduklarını ifade ederken bir kısmı da sanatın ulaşılmaz olduğunda daha değerli olduğunu savunmuştur. Bedeni sanat malzemesi olarak kullanılması noktasında ise kararsız oldukları görülmüştür.

Anlatım aşamasından sonra öğrencilerle bazı sanatçıların bazı performansları sınıf ortamında canlandırılmıştır. Bunlardan ilki Jackson Pollock'un "action painting" tarzında resim çalışmasıydı. Daha sonra sırasıyla Yoko Ono'nun "Cut Piece", Marina Abramoviç'in "The Artist is Present", Joseph Beuys'un "Amerikayı Seviyorum Amerika'da Beni" performanslarını gerçekleştirilmiştir. Öğrenciler bu süreçte çok eğlenmiş ve keyif aldıkları görülmüştür ve öğrenciler eğlendiklerini ifade etmişlerdir. Üçüncü haftanın dersleri de bu şekilde sonlandırılmıştır.

4. Hafta

Bu hafta öğrencilere Türkiye'de performans sanatı ve Türk performans sanatçıları anlatılmıştır. Öncelikle Türkiye'de Performans Sanatının nasıl ortaya çıktığı, kimlerin önyak olduğu ve Performans Sanatının şu anda ne durumda olduğu anlatıldı. Daha sonra Türk Performans sanatçılarından Şükran Moral, Ferhat Özgür, Alaattin Kirazcı, Kutluğ Ataman, Nezaket Ekici, Şener Özmen, Halil Altındere, İnel İnal ve Genco Gülan anlatılmış ve performanslarından örnekler verilmiştir. Öğrenciler yapılan çalışmaların özellikle performans sanatının başlangıç sürecinde yapılmış olan çalışmaların, yurtdışında yapılmış olan çalışmalara benzerliği noktasına dikkat edip yorum yapmışlardır.

Haftanın son dersinde öğrenciler Nezaket Ekici'nin "Kişisel Harita" isimli performansını uyarlayarak canlandırmışlardır. Burada öğrenciler karışık bir şekilde durarak kimisi oturmuş kimisi ayakta olacak şekilde bir yumak ipi rastgele birbirlerini atmışlardır. Aralarında mesafe olmasına rağmen hepsi de iplerle bir şekilde birbirleriyle bağlantılı hale gelmiştir. Araştırmacı öğrencilerden bu performans yorumlamaları istemiştir. Kimisi ipleri insanları birbirini bağlayan internet bağlantısı olarak yorumlamış kimisi aralarında mesafe olsa bile aslında insanlar arasındaki bağın her

zaman var olduğu söylemiş, kimisi de insanların birbirlerini etkilediğini söyleyerek fikir geliştirdiler. İki üç öğrenci hariç değerlerinin performansı gerçekleştirirken eğlendikleri gözlenmiştir. Bu dersle birlikte uygulama sürecinde anlatılması gereken teorik bilgiler bu konularla son bulmuştur

5. Hafta

Araştırma uygulamasının son haftası bu hafta. Öğrenciler okulun konferans salonunda alt ve üst sınıflardan oluşan kalabalık bir öğrenci grubuna performans gerçekleştirmişlerdir. Performansın konusuna öğrencilerin karar vermesi istenmiştir ve öğrenciler kendi alanlarıyla da ilgili olduğu için eylem resmi şeklinde performans gerçekleştirmek istemişlerdir. Araştırmacı öğrencilerle birlikte performans hazırlığını yapmıştır. Öncelikle yere büyük boyutta resim kâğıdı sermişlerdir, daha sonra resim yapmak için gerekli olan malzemeler hazırlanmıştır. Malzeme olarak boya, fırça, tahta çubuklar, ağaç dalları, yapraklar gibi malzemeler kullanılmıştır. Uygulamaya katılmış olan öğrenciler yerdeki resim kâğıdına boyaları dökerek, damlatarak, sıçratarak performansa başlamışlardır. Performansı izlemeye gelen diğer öğrenciler daha sonra performansa katılmışlar. Bunlar da malzemeleri benzer şekilde kullanarak performansa dahil olmuşlardır. Bazı öğrenciler çubukla, bazıları fırçayla, bazıları da elleriyle boyaları dağıtmışlardır. Performans gösterisi yaklaşık yarım saat kadar sürmüştür. Performansı izlemeye gelen katılan ve katılmayan öğrenciler için farklı bir deneyim olmuştur. Özellikle performansa dahil olan izleyici öğrenciler çok eğlendiklerini söylemişlerdir. Öğrencilerin belli bir kurala ve düzene bağlı kalmadan dilediği malzemeyle, dilediği şekilde resim yapmaktan her zaman memnuniyet duyacağı düşünülmüştür.

Uygulama sürecinin son basamağı olan performans gösterisinden sonra son testler uygulanmıştır ve öğrencilerle vedalaşılıp uygulama sonlandırılmıştır.

EK 5. Uygulama Sırasında Çekilen Fotoğraf Görüntüleri

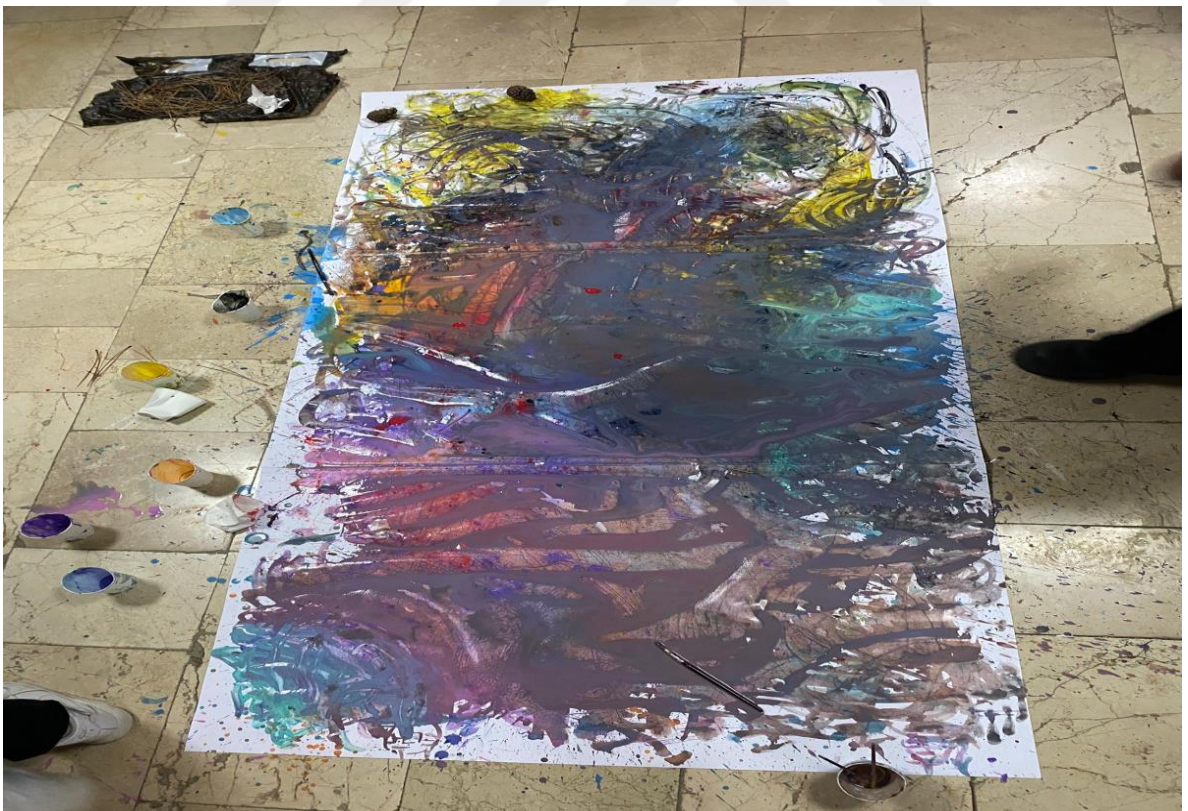

EK 6. Etik Kurul Onayı

ANKARA ÜNİVERSİTESİ ALT ETİK KURULU KARAR ÖRNEĞİ

Karar Tarihi : 03.01.2024
Toplantı Sayısı : 01
Karar Sayısı : 07

07- Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Öğr. Üyesi Prof. Dr. Kafiye Özlem ALP'in danışmanlığını yaptığı, yüksek lisans öğrencisi **Gülnaz GÜRCAN BULUT**'un, "Güzel Sanatlar Liselerinde Performans Sanatına Yönelik Uygulama ve Öğrenci Görüşleri" başlıklı tezi ile ilgili 08/12/2023 tarihli "İnsan Üzerinde Yapılan Klinik Dışı Araştırmalar Başvuru Formu" Etik Kurulumuzca incelendi.

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Öğr. Üyesi Prof. Dr. Kafiye Özlem ALP'in danışmanlığını yaptığı, yüksek lisans öğrencisi **Gülnaz GÜRCAN BULUT**'un, "Güzel Sanatlar Liselerinde Performans Sanatına Yönelik Uygulama ve Öğrenci Görüşleri" başlıklı tezi ile ilgili araştırma protokolüne uyulması ve etik onay tarihinden itibaren geçerli olması koşuluyla uygulanmasının etik açıdan uygun olduğuna oy birliği ile karar verildi.

ASLININ AYNI DİR
03/01/2024

BENZERLİK BİLDİRİMİ

“Güzel Sanatlar Liselerinde Performans Sanatına Yönelik Uygulama ve Öğrenci Görüşleri” başlıklı tezimin ana bölümü (ön bölüm, kaynaklar ve ekler hariç) Turnitin İntihal Tespit Programı aracılığıyla incelenmiş ve ilgili rapor danışmanım tarafından da kontrol edilmiştir. Kontrol sırasında (1) “Yedi sözcükten daha az olan benzeşmeler” (2) “Kaynaklar” (3) “Doğrudan alıntılar” ve (4) “Lisansüstü tezim ile ilgili yapmış olduğum kendi yayınlarım ve yararlandığım mevzuat metinleri gibi kaynaklar” dışarıda tutulmuştur. Benzerlik kontrolüne ilişkin rapordan elde edilen sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Rapor Tarihi	: 18.07.2024
Gönderim Numarası	: 2418649761
Sayfa Sayısı	: 132
Sözcük Sayısı	: 27399
Karakter Sayısı	: 189411
Benzerlik Oranı	: % 5
Savunma Tarihi	: 29.07.2024

Yukarıda belirtilen sonuçları gösteren Turnitin İntihal Tespit Programı’na ilişkin orijinal raporu, sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmaksızın bu beyanım ekinde Enstitüye teslim ettiğimi, tezimin %10’dan fazla benzerlik oranı içerdiğinin, tek bir kaynakla eşleşme oranının ise %2’den fazla olduğunun belirlenmesi durumunda, bundan doğabilecek tüm yasal sorumluluğu kabul ettiğimi bildirir, saygılarımı sunarım.

Öğrencinin Adı Soyadı: Gülnaz GÜRCAN BULUT

Tarih: 18.07.2024

İmza:

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı ve Soyadı : Gülnaz Gürcan Bulut

E-Posta Adresi :

İş Deneyimi :

Unvan	Görev Yeri	Yıl
Öğretmen	Özel Sivas Doğa Koleji	2015-2016
Öğretmen	TED Sivas Koleji	2017-2020
Öğretmen	Sivas AKD Kids Anaokulu	2022- ...

Akademik Bilgiler

Öğrenim Durumu:

Derece	Bölüm/Program	Üniversite	Yıl
Lisans	İngiliz Dili ve Edebiyatı	Cumhuriyet Üni.	2015
Yüksek Lisans	Güzel Sanatlar Eğitimi	Ankara Üniversitesi	2024

Yayınlar: